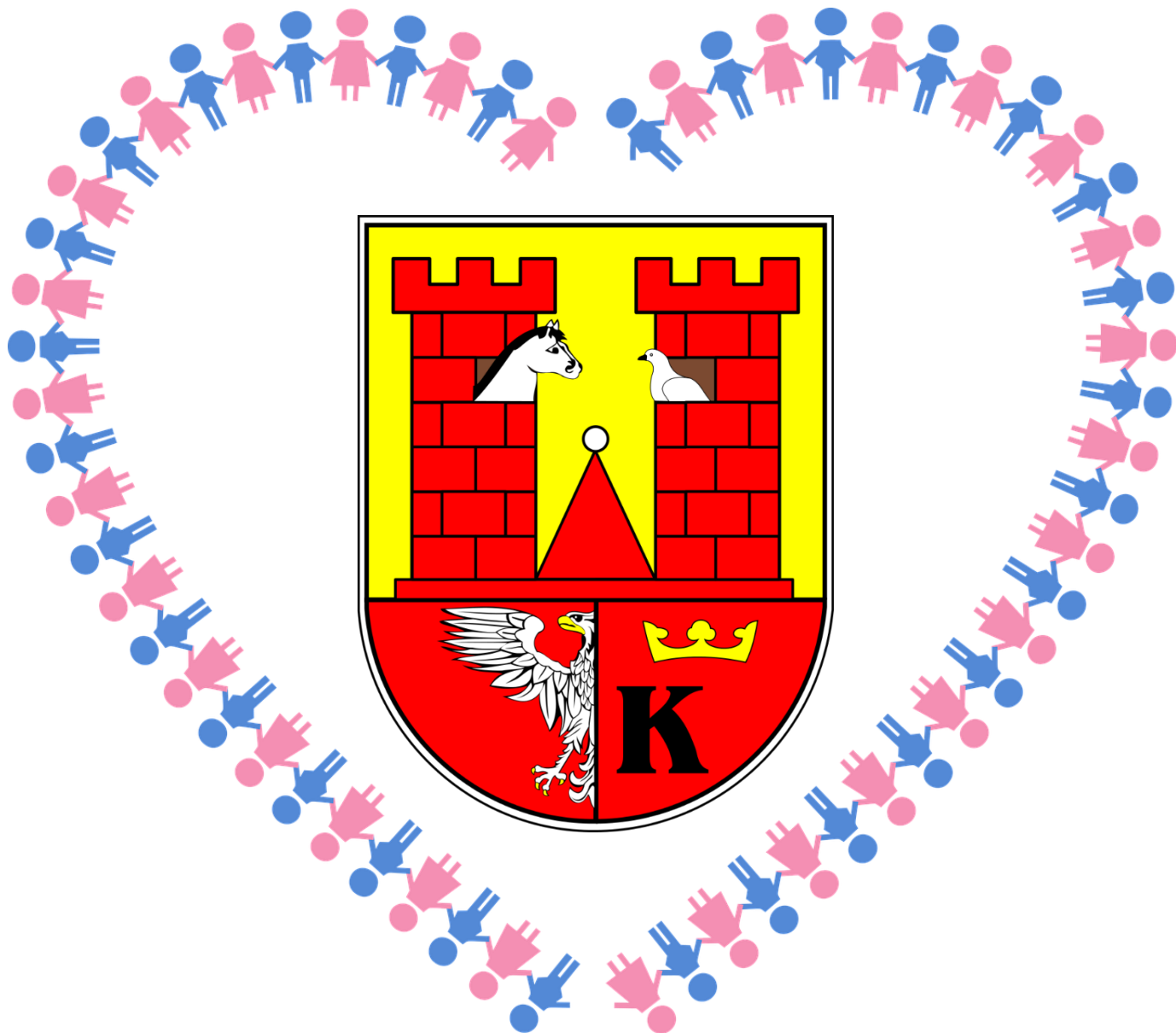

*Załącznik do uchwały Nr XLIX/309/22
Rady Miejskiej we Włoszczowie
z dnia 25 listopada 2022 r.*

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Włoszczowa na lata 2023-2029

Spis treści

Wstęp	1
1. Część wprowadzająca	3
1.1. Podstawa prawna opracowania Strategii	4
1.2. Podstawy programowe	5
1.2.1. Poziom europejski	6
1.2.2. Poziom krajowy	6
1.2.3. Poziom regionalny	8
1.2.4. Poziom lokalny	9
1.3. Metodyka opracowania	10
1.4. Okres trwania Strategii	11
2. Część diagnostyczno-analityczna	12
2.1. Położenie geograficzno-administracyjne	12
2.2. Demografia	13
2.3. Poziom życia mieszkańców	17
2.4. Finanse gminy	18
2.5. System edukacji	18
2.5.1. Stypendia socjalne	21
2.6. Kultura	21
2.7. Sport	25
2.8. Ochrona zdrowia	26
2.9. Lokalny rynek pracy	26
2.10. Pomoc społeczna - Ośrodek Pomocy Społecznej	33
2.10.1. Świadczenia rodzinne i opiekuńcze	38
2.10.2. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego	44
2.10.3. Karta Dużej Rodziny	45
2.10.4. Dodatki mieszkaniowe i energetyczne	46
2.10.5. Realizacja Programu „Posiłek w szkole i w domu”	46
2.11. Społeczeństwo obywatelskie	47
2.11.1. Organizacje pozarządowe	48
2.12. Analiza SWOT	50
2.13. Badanie sondażowe wśród mieszkańców gminy Włoszczowa	53
3. Lokalne problemy społeczne	61
3.1. Analiza metodą Pareto-Lorenza	61

3.2.	Bezrobocie	63
3.3.	Ubóstwo	68
3.4.	Niepełnosprawność, długotrwała i ciężka choroba.....	71
3.5.	Sytuacja osób starszych.....	73
3.6.	Problemy opiekuńczo-wychowawcze	76
3.7.	Ochrona macierzyństwa	78
3.8.	Przemoc w rodzinie	79
3.9.	Uzależnienia	81
3.9.1.	Alkoholizm	82
3.9.2.	Substancje psychoaktywne inne niż alkohol	84
3.9.3.	Hazard.....	85
3.10.	Bezdomność	85
3.11.	Bezpieczeństwo publiczne.....	86
4.	Część programowa	89
4.1.	Podsumowanie diagnozy.....	89
4.2.	Problemy stojące przed systemem pomocy społecznej.....	91
4.3.	Wizja Gminy.....	92
4.4.	Cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań	93
4.4.1.	Wspieranie i aktywizacja osób starszych i niepełnosprawnych	94
4.4.2.	Wsparcie osób z zaburzeniami psychicznymi.....	96
4.4.3.	Wsparcie rodziny sposobem na usamodzielnienie podopiecznych	97
4.4.4.	Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców	101
4.4.5.	Rozwój zasobów osobowych, lokalowych i technologicznych jednostek zaangażowanych w realizację strategii.....	103
4.5.	Źródła finansowania	105
4.6.	Koordynator.....	105
4.7.	Monitoring.....	105

Wstęp

Obowiązek opracowania i realizacji strategii rozwiązywania problemów społecznych nakłada na gminę art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. Strategia musi szczególnie uwzględniać programy pomocy społecznej, profilaktyki, rozwiązywania problemów alkoholowych i inne, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Strategia pozwala na racjonalizację lokalnej polityki społecznej. Określa misję oraz wyznacza cele strategiczne i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych i zminimalizować skutki negatywnych kwestii społecznych. Dokument stanowi podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym, oraz doprowadzić do ich integracji społecznej. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Włoszczowa służyć będzie jako podstawa określająca kierunki zamierzeń rozwojowych w sektorze pomocy społecznej, na terenie gminy w latach 2023–2029. Głównymi adresatami działań podjętych w ramach realizacji strategii są mieszkańcy Gminy Włoszczowa.

Strategia jest dokumentem uspołecznionym. W pracach nad nim uczestniczyli przedstawiciele samorządu lokalnego, środowisk pomocy społecznej, oświaty, radni oraz mieszkańcy. Dnia 14 kwietnia 2022 roku Zarządzeniem nr 0050.23.2022 Burmistrza Gminy Włoszczowa powołano Zespół ds. opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Włoszczowa na lata 2023-2029, w którego skład weszli przedstawiciele Ośrodka Pomocy Społecznej, Urzędu Gminy, Ośrodka Sportu i Rekreacji, Komendy Powiatowej Policji, Domu Kultury, placówek oświatowych oraz fundacji działających na terenie gminy Włoszczowa – łącznie 14 osób.

Obecność w Zespole ds. opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Włoszczowa na lata 2023-2029 przedstawicieli różnych środowisk gwarantuje rzetelne oraz zrównoważone podjęcie problematyki społecznej. W pracę nad Strategią mieszkańcy byli włączeni przed przygotowaniem wstępnego projektu dokumentu poprzez

udział w badaniu ankietowym oraz po przygotowaniu projektu dokumentu w trakcie konsultacji nad jego zapisami. Ostateczny kształt dokumentowi nadał Zespół ds. opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Włoszczowa, przy aktywnym wsparciu ekspertów Świętokrzyskiego Centrum Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej.

Opracowana Strategia ma charakter otwarty, zawiera w sobie założenie ciągłego doskonalenia zawartych w niej zapisów, modyfikacji kierunków działań oraz sposobów realizacji założonych celów. Stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów z zakresu pomocy społecznej. Skuteczność wyznaczonych działań zależy zarówno od środków finansowych posiadanych przez gminę jak i efektywności w ich dalszym pozyskiwaniu, dlatego też dobrze opracowana Strategia jest podstawą skutecznego ubiegania się o środki z budżetu państwa oraz fundusze Unii Europejskiej na realizację projektów ze sfery społecznej, dla których stanowi potencjalne uzasadnienie. Jako uzupełnienie środków gminnych należy wskazać aktywną współpracę z partnerami społecznymi, w tym organizacjami pozarządowymi. Organizacje te niejednokrotnie mają szersze możliwości ubiegania się o zewnętrzne środki finansowe, często niedostępne dla jednostek samorządu terytorialnego

Prezentowana Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych składa się z trzech zasadniczych części, tj. części wprowadzającej, diagnostycznej i programowej.

Część wprowadzająca zawiera informacje na temat uwarunkowań zewnętrznych (prawnych, społeczno-gospodarczych, analityczno-programowych) opracowywanego dokumentu.

Część diagnostyczna zawiera informacje ogólne dotyczące gminy Włoszczowa oraz jej specyfikę sytuacji społeczno-gospodarczej wraz z analizą lokalnych problemów społecznych. Część ta została oparta na analizie źródeł zastanych, statystyk Głównego Urzędu Statystycznego oraz identyfikacji mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (analiza SWOT).

Część programowa zawiera najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Są one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań.

1. Część wprowadzająca

Dokument mający duży wpływ na kreowanie rzeczywistości społecznej powinien być oparty na wartościach i zasadach polityki społecznej, czyli doktrynach i normach działania, którymi to właśnie powinny się kierować podmioty polityki społecznej przy realizacji postawionych celów. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

1. **Zasada przezorności** – bezpieczeństwo socjalne jednostki nie powinno być efektem tylko i wyłącznie świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać także z odpowiedzialności za przyszłość własną oraz rodziny.
2. **Zasada pomocniczości** – w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.
3. **Zasada samorządności** – wyraża się poprzez organizację życia społecznego w sposób gwarantujący prawo do aktywnego udziału jednostkom i grupom w istniejących instytucjach społecznych oraz do tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
4. **Zasada wielosektorowości** - polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.
5. **Zasada samopomocy** – opiera się na istnieniu i rozwoju wzajemnej pomocy ludzi, którzy zmagają się z podobnymi problemami życiowymi, zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
6. **Zasada solidarności społecznej** – oznacza wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
7. **Zasada partycypacji** – określa taką organizację życia społecznego, która umożliwia jednostkom realizację swoich ról społecznych, a grupom pozwala zająć równoprawne z innymi grupami miejsce w społeczeństwie.
8. **Zasada dobra wspólnego** - przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

- dążenie do poprawy położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najsłabszych;
- prowadzenie bieżących działań osłonowych;
- dostrzeganie z wyprzedzeniem zagrożeń społecznych;
- dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych.

1.1. Podstawa prawna opracowania Strategii

Przygotowując Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Włoszczowa na lata 2023-2029 oparto się na kluczowych dla tej materii aktach prawnych tak, aby była ona kompatybilna oraz komplementarna z obowiązującymi przepisami oraz wymogami prawnymi. Najważniejszym aktem prawnym państwa polskiego oraz fundamentem państwa i systemu prawnego jest **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej**. To ona określa podstawowe prawa i wolności obywatelskie, a także gwarantuje poszanowanie praw osobistych, politycznych, ekonomicznych oraz socjalnych. Szczególną ochroną obejmuje dobro rodziny. Konstytucja Rzeczypospolitej Polski mówi, że wszyscy obywatele są równi wobec prawa i obowiązków. Mają prawo do równego ich traktowania i nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny. Oznacza to również, że pomoc społeczna powinna wspierać osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwiać im życie w warunkach odpowiednich godności człowieka.

Głównym aktem prawnym wyznaczającym kierunek lokalnej pomocy społecznej jest ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, jednak na treść i realizację Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych mają również wpływ inne akty prawne. Należą do nich w szczególności:

- ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym;
- ustawa z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych;
- ustawa z dnia 7 września 2007r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów;

- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie;
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2009r. o finansach publicznych;
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994r. o ochronie zdrowia psychicznego;
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- ustawa z dnia 25 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
- ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- ustawa z dnia 14 czerwca 1960r. Kodeks postępowania administracyjnego;
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014r. o Karcie Dużej Rodziny;
- ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów;
- ustawa z dnia 11 lutego 2016r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci;
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin "Za życiem";
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty.

Realizacja Strategii będzie wymagała także odwoływania się do innych aktów prawnych, m.in. z zakresu edukacji, kultury, ochrony zdrowia, prawa pracy itp.

Głównym wykonawcą Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Włoszczowa jest Ośrodek Pomocy Społecznej we Włoszczowie, który jest samodzielną jednostką organizacyjno-budżetową samorządu terytorialnego, podporządkowaną bezpośrednio Burmistrzowi Gminy Włoszczowa. Ośrodek ten zajmuje się działaniami z zakresu pomocy społecznej oraz realizuje zadania własne gminy w zakresie pomocy społecznej o charakterze obowiązkowym, fakultatywnym, jak również zadania zlecone gminie z zakresu administracji rządowej.

1.2. Podstawy programowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Włoszczowa na lata 2023-2029 stanowi integralny i spójny element szerszego procesu zarządzania. Strategia jako dokument ukierunkowujący działania gminy w sferze społecznej, musi wpisywać się w ogólne polityki

zawarte w dokumentach wyższego rzędu. Cele i działania zawarte w Strategii służące przeciwdziałaniu problemom mieszkańców, stanowią część wizji rozwoju jednostki. Wizja ta często finansowana jest z zewnętrznych źródeł, dlatego tak istotnym jest komplementarne i spójne opracowanie Strategii.

1.2.1. Poziom europejski

U podłoża polityki społecznej UE leży założenie, że wszystkie państwa członkowskie stoją na straży dobra publicznego poprzez zapewnienie swoim obywatelom, bez względu na rasę, płeć czy wyznanie zabezpieczeń społecznych oraz wynagrodzenia za pracę. Komisja Europejska wspiera i uzupełnia politykę poszczególnych państw członkowskich w dziedzinie włączenia społecznego i ochrony socjalnej.

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego wykluczeniu społecznemu została zatwierdzona przez Komisję Europejską w 2010 roku. Jednym z celów tej strategii jest wydzwignięcie z ubóstwa i wykluczenia społecznego co najmniej 20 milionów ludzi i zwiększenie do poziomu 75% zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat. W osiągnięciu tych celów pomocne są inicjatywy przewodnie m.in.

- projekt „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” – jego celem jest modernizacja rynków pracy poprzez zwiększenie mobilności siły roboczej oraz rozwijanie kwalifikacji przez całe życie,
- projekt „Europejski program walki z ubóstwem” zakłada zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej, aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a zatem osoby ubogie i wykluczone społecznie będą mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym.

Realizacja celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Włoszczowa jest spójna z celami Strategii Europa 2020 i przyczyni się do osiągnięcia zakładanych efektów.

1.2.2. Poziom krajowy

W polityce krajowej niniejsza Strategia zgodna jest w swych założeniach i proponowanych kierunkach działań z następującymi dokumentami:

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 - Dokument ten zawiera cele i priorytety polityki rozwoju społeczno-gospodarczego Polski do roku 2030. Wśród celów operacyjnych Strategia ta wymienia inwestycje w kapitał ludzki (w ramach celu strategicznego nr 1) oraz w kapitał społeczny (w celu strategicznym nr 3).

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030. Celem głównym jest wydobywanie potencjału osób, aby w pełni uczestniczyły w życiu społecznym, ekonomicznym i politycznym na wszystkich etapach swojego życia. Dopiero wzmocnienie tego potencjału umożliwi rozwój kapitału ludzkiego. Uzupełnieniem celu głównego jest pięć celów szczegółowych:

- wzrost zatrudnienia;
- wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej, jakości funkcjonowania osób starszych;
- poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej;
- podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Realizacja celu głównego oraz celów szczegółowych możliwa będzie do osiągnięcia poprzez działania podejmowane na różnych etapach życia: od wczesnego dzieciństwa, poprzez edukację szkolną, edukację na poziomie wyższym, okres aktywności zawodowej i rodzicielstwa aż do starości.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Włoszczowa spójna jest również z innymi, aktualnymi na moment opracowywania Strategii dokumentami szczebla krajowego:

- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku),
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030: regiony, Miasta, Obszary Wiejskie,
- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej,
- Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2021-2027 z perspektywą do roku 2030. Nowy wymiar aktywnej integracji.
- Narodowy Program Zdrowia na lata 2021-2025,

- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2022.

1.2.3. Poziom regionalny

Powiązanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Włoszczowa na lata 2023-2029 z dokumentami na szczeblu regionalnym jest niezwykle istotne z punktu polityki spójności. To właśnie na szczeblu wojewódzkim rozstrzygana jest większość konkursów na realizację projektów przy udziale środków unijnych.

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ jest głównym dokumentem strategicznym opracowanym na rzecz województwa świętokrzyskiego. Wśród celów mających wpływ na politykę społeczną w regionie należy wskazać:

- Profilaktykę zdrowotną służącą utrzymaniu aktywności zawodowej pracowników,
- Edukację ekologiczną,
- Zwiększenie poczucia tożsamości regionalnej mieszkańców,
- Upowszechnianie rozwiązań ograniczających migracje i wspieranie działań na rzecz osiedlania się nowych mieszkańców w regionie,
- Wspieranie działań mających na celu wysoką jakość edukacji,
- Rozwój instytucji kultury i dziedzictwa kulturowego,
- Poprawę warunków dla zwiększania aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców,
- Rozwój i upowszechnienie usług społecznych realizowanych w środowisku lokalnym (deinstytucjonalizacja usług) w szczególności usług adresowanych dla rodzin oraz osób: z niepełnosprawnościami, osób o ograniczonej samodzielności, seniorów,
- Upowszechnianie stosowania instrumentów aktywnej integracji społecznej oraz rozwój podmiotów reintegracyjnych w celu ograniczenia skali ubóstwa i wykluczenia społecznego,
- Rozwój ośrodków wsparcia dziennego oraz mieszkalnictwa chronionego,
- Rozwój sektora ekonomii społecznej,
- Poprawa jakości infrastruktury i usług ochrony zdrowia oraz pomocy i integracji społecznej, w tym zapewnienie dostępności architektonicznej, cyfrowej

i informacyjnej dla osób ze szczególnymi potrzebami w tym osób z niepełnosprawnościami i starszych,

- Zapewnienie wysokiej jakości personelu medycznego,
- Kształtowanie postaw i zachowań prozdrowotnych,
- Promowanie sportu, rekreacji i aktywnego trybu życia,
- Rewitalizacja obszarów zdegradowanych,
- Wzrost kompetencji kadr administracji publicznej.

Sformułowane w Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2021-2030 założenia określają koncepcję realizacji polityki społecznej na terenie województwa świętokrzyskiego, pozwalają koordynować i koncentrować działania różnych instytucji odpowiedzialnych za politykę społeczną wokół najbardziej istotnych i kluczowych potrzeb w tej sferze. Określone cele i zadania, odnosząc się do poszczególnych kwestii społecznych, stanowią wyzwanie dla wszystkich społeczności lokalnych oraz instytucji działających na rzecz rozwiązywania problemów społecznych i poprawy jakości życia w województwie. Wskazują określone kierunki zaspokajania potrzeb społeczności.

1.2.4. Poziom lokalny

Poziom lokalny stanowią pozostałe dokumenty uchwalane przez Radę Miejską we Włoszczowie. Głównych powiązań należy szukać w strategiach i programach poruszających w mniejszym bądź większym stopniu problematykę społeczną, czyli: Strategia Rozwoju Gminy Włoszczowa na lata 2015-2024 oraz Program Rewitalizacji Gminy Włoszczowa na lata 2016-2023.

Strategia Rozwoju Gminy powinna przyczynić się do zrównoważonego rozwoju gminy Włoszczowa. W ramach realizacji poszczególnych celów operacyjnych założono m.in.: włączenie społeczne osób starszych i dostosowanie usług publicznych do ich potrzeb, rozwój usług prozdrowotnych, doskonalenie systemu edukacji oraz wspieranie działalności organizacji pozarządowych. Powyższe cele są spójne z założeniami niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Program Rewitalizacji Gminy Włoszczowa na lata 2016-2023 swoim zasięgiem nie dotyczy całej gminy. Spośród wskazanego obszaru zdegradowanego wyznaczono obszar

rewitalizacyjny, który swoim zasięgiem obejmuje część miasta Włoszczowa (1,8% powierzchni ogółem gminy). Program rewitalizacji jako jeden z celów wskazuje „Wzmocnienie kapitału społecznego gminy poprzez integrację i aktywizację mieszkańców”. W ramach tego celu zwłaszcza kierunek działania 1.1. „Włączenie społeczne osób wykluczonych oraz zagrożonych ubóstwem” jest tożsamy z założeniami niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

1.3. Metodyka opracowania

Opracowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Włoszczowa na lata 2023-2029 powierzono ekspertom Świętokrzyskiego Centrum Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej. Dokument został wypracowany metodą ekspercko-partycypacyjną, co umożliwiło udział lokalnej społeczności na każdym etapie budowania Strategii, zaczynając od diagnozy i na części programowej kończąc. W procesie tworzenia strategii przeprowadzono następujące działania:

- diagnozę i identyfikację podstawowych problemów społecznych mieszkańców gminy, między innymi poprzez realizację badania sondażowego wśród mieszkańców gminy,
- analizę silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń polityki społecznej w gminie,
- ustalenie celów strategicznych, szczegółowych oraz zadań niezbędnych do ich realizacji,
- konsultacje społeczne projektu dokumentu.

Diagnoza problemów społecznych występujących na terenie gminy została sporządzona w oparciu o dane będące w dyspozycji Urzędu Gminy Włoszczowa, Ośrodka Pomocy Społecznej we Włoszczowie, Głównego Urzędu Statystycznego, Powiatowego Urzędu Pracy we Włoszczowie, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach oraz instytucji i organizacji współpracujących z Ośrodkiem Pomocy Społecznej. Przygotowując strategię polityki społecznej na obszarze gminy uwzględniono m.in. dane dotyczące demografii i stopy bezrobocia. Informacje takie pozwalają przewidzieć zmiany zachodzące wśród mieszkańców gminy, przekładają się także na kierunek polityki społecznej.

Proces tworzenia Strategii rozpoczął realizacją badania sondażowego. Mieszkańcy mogli wypowiedzieć się poprzez „tradycyjną” ankietę lub jej elektroniczny odpowiednik. W ramach

tego badania mogli się wypowiedzieć m.in. na temat aktualnych warunków bytowych, głównych problemów społecznych oraz zaproponować najlepsze ich zdaniem rozwiązania. Celem tych konsultacji było zdiagnozowanie obecnej sytuacji społecznej gminy, poprzez wskazanie największych problemów, które następnie należało uwzględnić podczas prac nad strategią.

W ramach warsztatów strategicznych omówiono wyniki badania sondażowego, główne problemy społeczne gminy, wskazano ich przyczyny oraz wpływ na mieszkańców, wypracowano analizę SWOT, której celem było wskazanie mocnych i słabych stron gminy w kontekście pomocy społecznej oraz wypracowano matrycę strategiczną porządkującą kierunki przyszłych działań.

1.4. Okres trwania Strategii

Okres obowiązywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Włoszczowa został ustalony do roku 2029. Termin ten wynika między innymi z okresu programowania unijnego, który obowiązuje do 2027 roku. Dodatkowe dwa lata trwania Strategii umożliwią rozliczenie projektów zapoczątkowanych w ostatnim roku perspektywy finansowej. Równie ważnym jest też to, że na etapie opracowywania kolejnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych powinny być znane ramy finansowe oraz wytyczne co do działań dla kolejnego unijnego okresu programowania.

2. Część diagnostyczno-analityczna

Część diagnostyczna stanowi fundament dalszych prac programowych każdego dokumentu strategicznego, w tym strategii rozwiązywania problemów społecznych. Bez rzetelnego obrazu gminy, jej mocnych i słabych stron, zwłaszcza w kontekście pomocy społecznej, nie jest możliwe właściwe określenie priorytetowych działań i kierunków, które przyczynią się do poprawy jakości życia mieszkańców. Poniższa część diagnostyczno-analityczna składa się z analizy dziesięciu obszarów oraz tyłu samo głównych problemów społecznych.

2.1. Położenie geograficzno-administracyjne

Gmina Włoszczowa jest to gmina miejsko-wiejska, położona w zachodniej części województwa świętokrzyskiego. Pod względem powierzchni, jest największą gminą w województwie. Jest równocześnie ośrodkiem powiatowym, skupiającym funkcje usługowo-przemysłowe oraz administracyjne. Sąsiaduje z gminami: Kluczewsko, Krasocin, Małogoszcz, Oksa, Radków, Secemin (woj. Świętokrzyskie) oraz Koniecpol (woj. Śląskie) i Żytno (woj. Łódzkie).

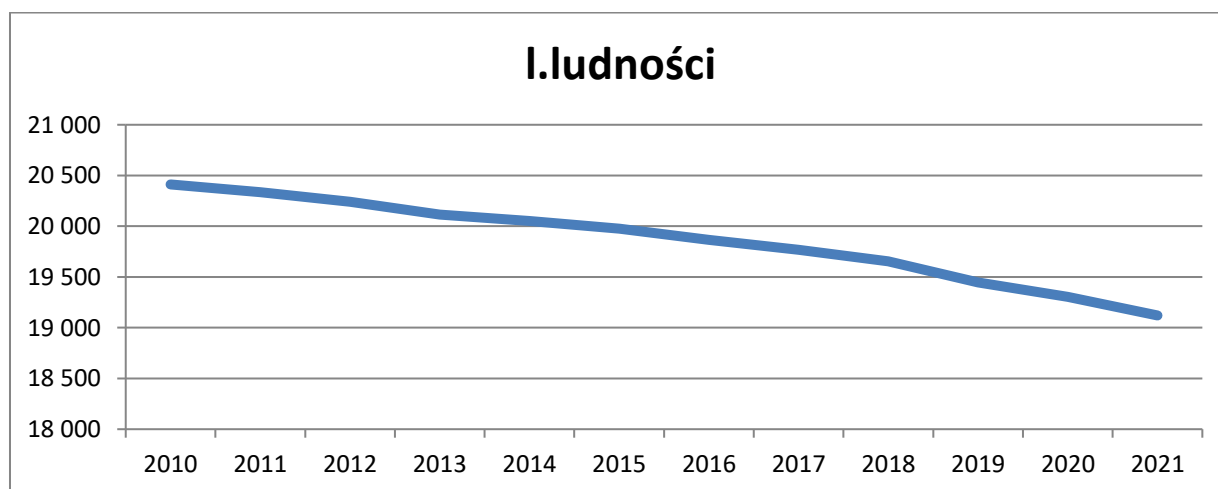
Opisując położenie gminy, należy wskazać na istotny atut jakim jest stacja kolejowa Włoszczowa Północ. Jest to stacja położona na Centralnej Magistrali Kolejowej, dzięki której znacznie skrócił się czas dojazdu pociągiem do Krakowa czy też Warszawy, nie tylko dla mieszkańców gminy, ale również pozostałych osób z województwa świętokrzyskiego.

2.2. Demografia

Jednym z warunków rozwoju gminy jest stały wzrost potencjału ludzkiego. Zasoby, ranga oraz rola kapitału ludzkiego uwarunkowane są nie tylko liczebnością populacji czy osób zatrudnionych, lecz również poziomem wiedzy, umiejętności, kreatywnością, przedsiębiorczością, stanem zdrowia itp. Te oraz inne pożądane cechy kształtują się w określonym czasie i przyczyniają się do rozwoju fizycznego i intelektualnego. Jest to czas tzw. inwestycji demograficznych, czyli inwestycji w człowieka. Gminy rywalizują o kapitał ludzki poprzez pozyskiwanie nowych mieszkańców, głównie młodych i z wysokimi kwalifikacjami, co z jednej strony pozwoli na budowanie lokalnego kapitału społecznego i intelektualnego oraz przyczyni się do „spowolnienia” starzenia się lokalnego społeczeństwa i „odsunięcie” w czasie działań skierowanych w stronę problemów ludzi starszych, z drugiej – stanowi źródło potencjalnych przyszłych dochodów gminy.

Gminę Włoszczowa, według gminnych rejestrów w 2021 roku zamieszkiwało 19121 osób. Oznaczało to zmniejszenie populacji o 1291 osób w przeciągu ostatnich 12 lat. Na przestrzeni tych lat, corocznie miał miejsce spadek liczby ludności.

Wykres 1. Liczba ludności gminy Włoszczowa na przestrzeni lat 2010-2021

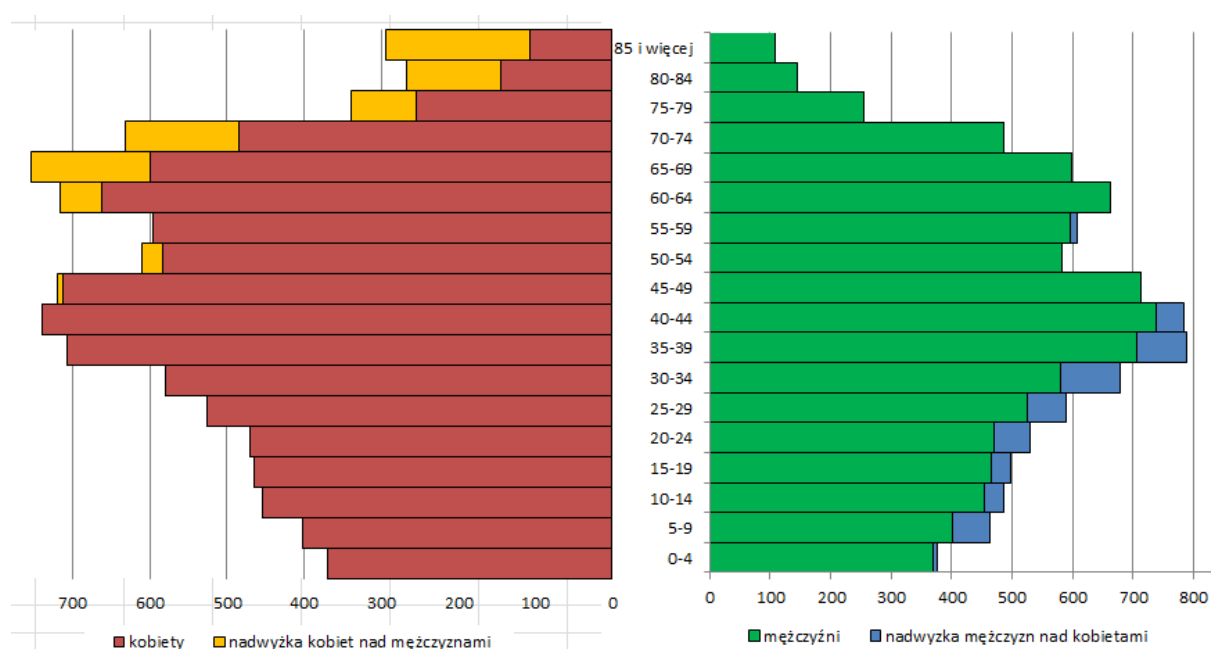

Źródło. Dane Urzędu Gminy Włoszczowa.

Zmniejszenie liczby ludności gminy jest zjawiskiem niepożądanym, w dłuższej perspektywie czasu mogącym w negatywny sposób odbić się między innymi na budżecie gminy. Sama dynamika zmian liczby mieszkańców nie oddaje pełnego obrazu gminy w kontekście zmian demograficznych. Koniecznym jest jeszcze ustalenie struktury gminy, czyli analizy jakościowej. Szukając powodów spadku liczby ludności można pokusić się o oszacowanie dalszych prognoz demograficznych. Mając dopiero taki pełny obraz należy określić potencjały i zagrożenia jakie z tego tytułu mogą mieć miejsce w jednostce. Przez cały analizowany okres odnotowano zarówno ujemny przyrost naturalny jaki i ujemne saldo migracji. Oznacza to, że zarówno liczba zgonów przewyższała liczbę narodzin w gminie, jak i więcej osób się z niej wymeldowywało niż osiedlało.

Ważnym aspektem analizy jakościowej jest tzw. Piramida wieku, prezentująca rozkład ludności z uwzględnieniem płci oraz grup wiekowych. Piramidy te dzielimy na progresywne, regresywne i zastojowe. Piramida typu progresywnego pokazuje zwiększanie się liczby ludności, typu zastojowego obrazuje sytuację w której liczba dzieci jest taka sama jak liczba dorosłych, typu regresywnego obrazuje zmniejszanie się liczby ludności.

Wykres 2. Piramida wieku GUS

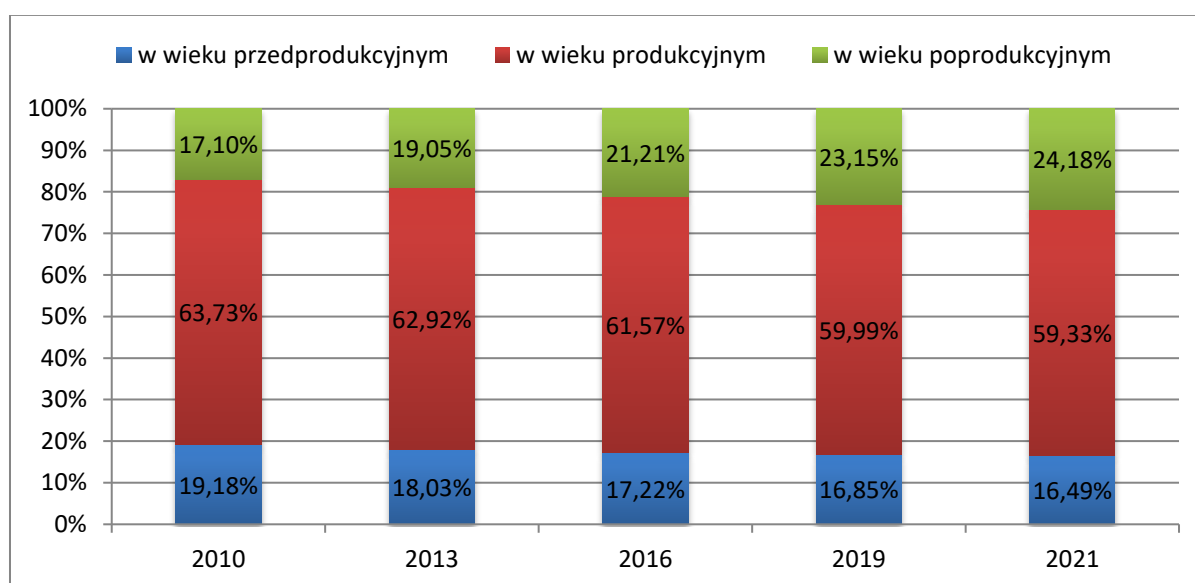
Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Jak wynika z piramidy wieku, gmina Włoszczowa jest przykładem społeczeństwa zastojowego, z przesunięciem grup wiekowych w kierunku społeczeństwa regresywnego.

Według informacji Głównego Urzędu Statystycznego współczynnik feminizacji w gminie w 2021 roku wyniósł 103. Oznacza to, że na każdych 100 mężczyzn przypadały 103 kobiety. Przewaga liczby kobiet w społeczeństwie jest pożądana, kiedy zależy nam na zwiększeniu dzietności. Jednak z piramidy wieku bardzo łatwo odczytać, że wśród mieszkańców w wieku do 44 lat to mężczyźni stanowią większość. Dopiero po osiągnięciu 60 roku życia uwypukla się większa liczba kobiet, która w ostatnich analizowanych grupach wieku przyczynia się do takiego współczynnika feminizacji. To właśnie ten rozkład płci powoduje, że społeczeństwu gminy Włoszczowa bliżej do typu regresywnego.

Ważnym elementem struktury demograficznej ludności mającym wpływ na przebieg procesów demograficznych jest wiek ludności, przekładający się na odsetek ludności w wieku produkcyjnym.

Wykres 3. Ludność według ekonomicznych grup wieku

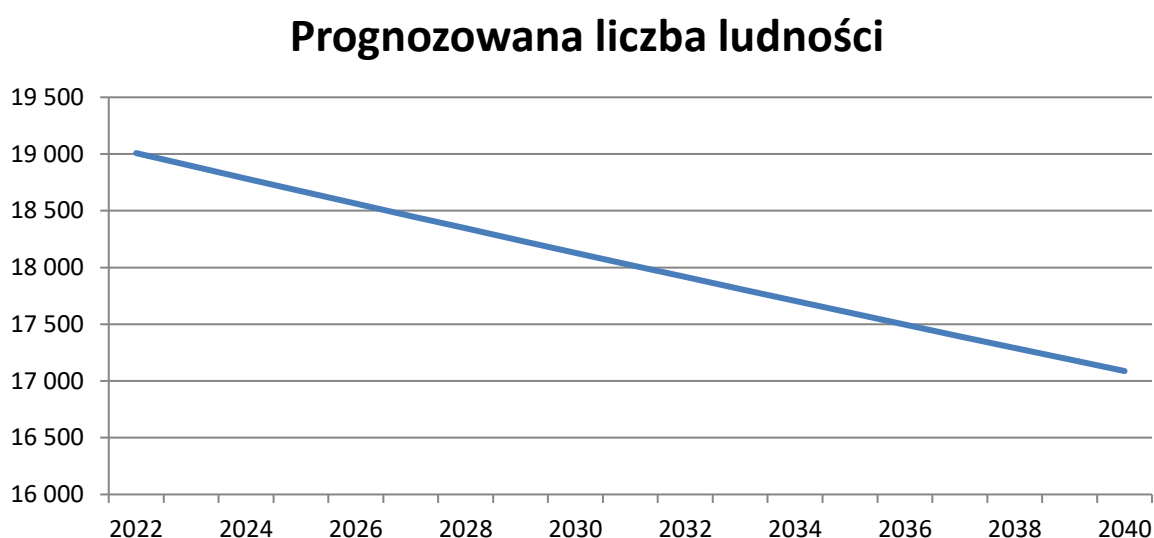
Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W celu zachowania przejrzystego podglądu na prezentowane dane w formacie graficznym, zdecydowano się zaprezentować ekonomiczne grupy wieku dla następujących lat: 2010, 2013, 2016, 2019 oraz 2021. Analizując ten wykres można dostrzec, iż w przedstawionych interwałach czasowych zwiększa się udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle ludności oraz zmniejsza się udział mieszkańców w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym. Jest to szczególnie niekorzystny obraz gminy. Przyjmuje

się, że społeczeństwo określa się mianem starzejącego, jeżeli osoby w wieku poprodukcyjnym stanowią przynajmniej 20% ogółu lokalnej społeczności.

Główny urząd statystyczny w 2014 roku przygotował prognozę zmian ludności oraz grup wieku mieszkańców dla wszystkich powiatów w Polsce. Zakłada ona dalszy spadek liczby mieszkańców powiatu włoszczowskiego. Przyjmując ten trend oraz uśredniając coroczny spadek liczby ludności z ostatnich dwunastu lat na poziomie -0,59% (pięćdziesiąt dziewięć setnych procenta) możemy oszacować prognozowaną liczbę mieszkańców gminy w zbliżających się latach.

Wykres 4. Prognozowana liczba ludności gminy Włoszczowa

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Z powyższej prognozy wynika, że do 2040 roku liczba mieszkańców zmniejszy się jeszcze o 2033 osoby. Biorąc powyższe pod uwagę oraz zakładając utrzymanie się niekorzystnych trendów demograficznych należy założyć również dalsze pogłębianie się niekorzystnych trendów w ekonomicznych grupach wieku. W 2040 roku nie dość, że gminę będzie zamieszkiwało o 10% mniej osób niż obecnie, to jeszcze co trzeci mieszkaniec będzie w wieku poprodukcyjnym. Sytuacja taka stanowi zagrożenie dla finansów publicznych, ponieważ wzrost liczebności grupy poprodukcyjnej wiąże się z większymi obciążeniami finansowymi. Taka dynamika zmian wymusza również przemodelowanie systemu usług publicznych, czyli stopniowego odejścia od tych skierowanych do najmłodszych na rzecz m.in. usług opiekuńczych, rehabilitacyjnych, medycznych itp. Należy przy tym jednak mieć na uwadze, że

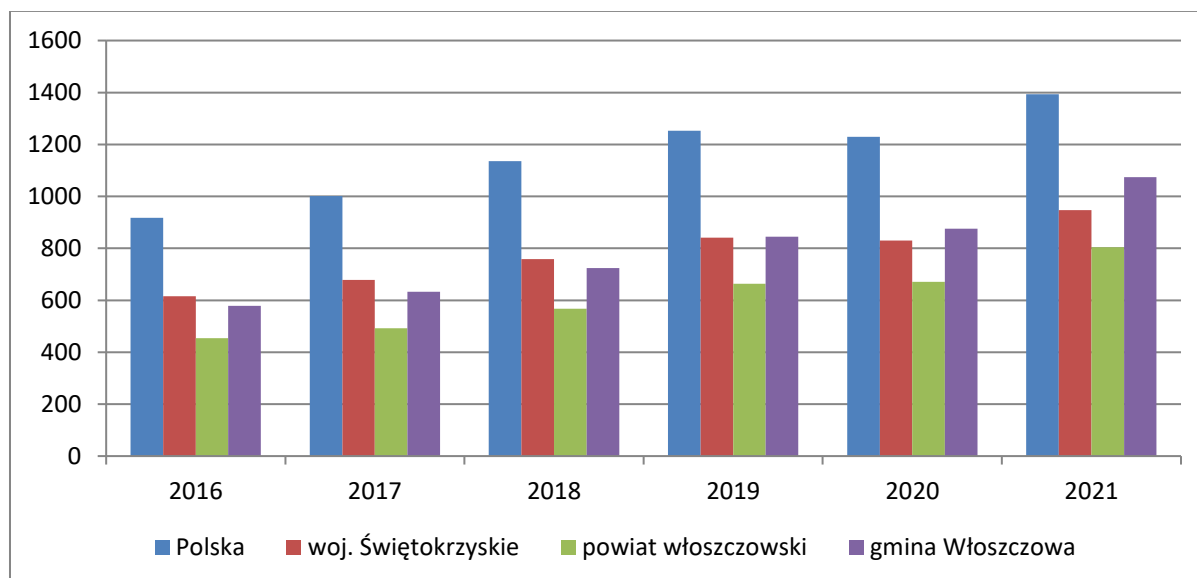
nie można zrezygnować z usług mających na celu stymulowanie rodziny, ponieważ tylko dzięki atrakcyjnej polityce prorodzinnej gmina (tak jak i województwo) będzie w stanie odwrócić niekorzystny trend demograficzny.

2.3. Poziom życia mieszkańców

Zachodzące zmiany demograficzne mają również związek z sytuacją materialną rodzin. Jednym ze sposobów zobrazowania zamożności społeczności lokalnej jest wskaźnik dochodów budżetu gminy z tytułu udziału w podatku od osób fizycznych przypadających na 1 mieszkańca. W 2021 roku w gminie Włoszczowa było to 1074,32 zł co oznacza wzrost o 85,7% w porównaniu z rokiem 2016. Wzrost dochodów jest zjawiskiem pożądanym w każdej jednostce samorządu terytorialnego, dlatego wzrost wynagrodzeń osób zameldowanych w gminie ma wymierny wpływ również na budżet gminy.

Z poniższego wykresu wynika, że średnie dochody budżetu gminy z tytułu udziału w podatku od osób fizycznych były na wyższym poziomie niż wynosiła średnia dla powiatu włoszczowskiego czy też całego województwa świętokrzyskiego.

Wykres 5. Dochody budżetu gminy z tytułu udziału w podatku od osób fizycznych w przeliczeniu na mieszkańca w porównaniu z powiatem, województwem oraz krajem

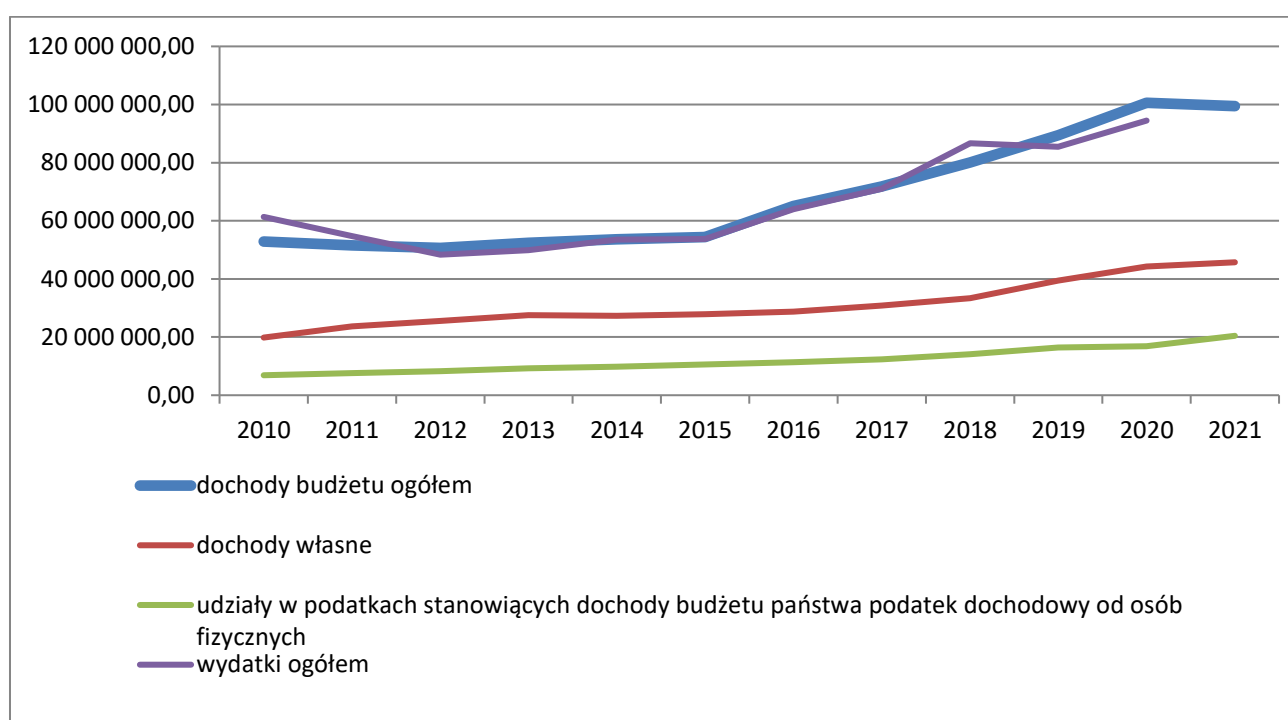

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

2.4. Finanse gminy

Wcześniejszy wskaźnik ma również swoje odzwierciedlenie w dochodach budżetu gminy. W ciągu ostatnich 11 lat budżet podwoił swoją wartość z 50,6 mln złotych w roku 2012 do 100,6 mln złotych w roku 2020. W okresie tym wzrosły również dochody własne w tym udział w podatku od osób fizycznych, który w 2021 roku stanowił blisko 45% dochodów własnych gminy. Jak wynika z poniższego wykresu, wydatki przekroczyły dochody jedynie w latach 2010, 2011 oraz 2018.

Wykres 6. Dochody i wydatki budżetu gminy Włoszczowa

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

2.5. System edukacji

Na wcześniejszych kartach poniższej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Włoszczowa zaprezentowano tezę, iż potencjał ludzki jest jednym z głównych czynników warunkujących rozwój każdej gminy. Kształcenie i wychowanie kolejnych pokoleń wpływa w konsekwencji na dalsze życie wszystkich mieszkańców. W obecnych trudnych czasach, charakteryzujących się dynamiką zmian społecznych, kulturowych, politycznych i gospodarczych zadanie to staje się nie lada wyzwaniem dla społeczności lokalnych i tym

samym dla samorządów. System edukacyjny, aby dobrze spełniał swoją rolę, musi być dopasowany do bieżących i przyszłych potrzeb społecznych. Dotyczy to zarówno procesu kształcenia, opieki i wychowania, jak i warunków w jakich ten proces się odbywa. Baza materialna placówek oświatowych musi więc spełniać najnowsze wymogi i tym samym być przyjazna uczniom, również tym z niepełnosprawnością. Końcowym efektem, dawanym przez sprawny i efektywny system edukacyjny, jest wszechstronne wykształcenie kolejnych pokoleń i tym samym zapewnienia im równego startu w życiu zawodowym. Należy przy tym wziąć pod uwagę ogólnie wytyczne, którym gminny system oświaty podlega, w tym np. podstawie programowej, którą wszyscy nauczyciele muszą realizować. Wprowadzona w 2017 roku reforma systemu edukacji nałożyła na samorządy lokalne dodatkowe obowiązki związane z reorganizacją systemu oświaty.

W Polsce wypracowany podział kompetencji w sferze zarządzania państwem, nakłada na samorządy lokalne zadania związane z prowadzeniem edukacji na poziomie przedszkolnym oraz podstawowym. Do obowiązków każdej gminy w tym zakresie należy m.in.:

- zapewnienie właściwych warunków działalności edukacyjnej, wychowawczej i opiekuńczej placówek oświatowych;
- prowadzenie remontów i działań inwestycyjnych;
- wyposażać placówki w pomoce dydaktyczne niezbędne do realizacji programów nauczania i innych celów strategicznych.

Najistotniejszym źródłem finansowania wydatków publicznych na oświatę i wychowanie w Polsce jest część oświatowa subwencji ogólnej. Z założeń Rozporządzenia Ministra Oświaty wynika, iż subwencja ogólna dla samorządów gminnych powinna zaspokajać wydatki na prowadzenie oświaty, w szczególności na bieżącą działalność szkół podstawowych, nie uwzględniając:

- dowozu uczniów,
- przedszkoli,
- stołówek,
- świetlic.

Na terenie gminy Włoszczowa edukacja ukierunkowana jest na kształcenie obejmujące jej pierwsze etapy oraz umożliwia dalszą edukację w placówkach prowadzonych przez powiat włoszczowski. Poniższa tabela zawiera liczbę uczniów w roku szkolnym 2020/2021 oraz 2021/2022 wg spisu Systemu Informacji Oświatowej z dnia 30 września.

Tabela 1. Wykaz Szkół Podstawowych i Przedszkoli na terenie gminy Włoszczowa

L.p.	Nazwa	2020/2021		2021/2022	
		I. oddziałów	I. uczniów	I. oddziałów	I. uczniów
1	Przedszkole Samorządowe nr 2	6	145	6	214
2	Przedszkole Samorządowe nr 3 z Oddziałami Integracyjnymi	9	214	9	149
3	Przedszkole Samorządowe w Koniecznie	2	42	2	45
4	Przedszkole Samorządowe w Kurzelowie	3	74	3	75
5	Samorządowe Przedszkole w Łachowie	1	16	1	23
6	Szkoła Podstawowa nr 1 (z filią)	31	602	31	590
7	Szkoła Podstawowa nr 2	21	419	22	430
8	Szkoła Podstawowa w Czarnicy	9	100	9	100
9	Szkoła Podstawowa w Koniecznie	11	178	11	181
10	Szkoła Podstawowa w Kurzelowie	9	168	10	176

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych UG we Włoszczowie

Na terenie gminy Włoszczowa funkcjonuje pięć szkół podstawowych, jedna filia Szkoły Podstawowej nr 1 oraz pięć przedszkoli. Dodatkowo przy trzech szkołach podstawowych funkcjonowały łącznie cztery dodatkowe oddziały przedszkolne. Oprócz powyższych jednostek, dla których organem prowadzącym jest gmina, działały również w 2021 roku placówki prowadzone przez osoby fizyczne oraz osoby prawne: Niepubliczne Przedszkole „Kubuś Puchatek” w Woli Wiśniowej, Niepubliczne Przedszkole „Zaczarowany Ogród” we Włoszczowie, Niepubliczne Przedszkole Specjalne „Kolorowa Skarpetka” we Włoszczowie oraz Niepubliczny Specjalny Punkt Przedszkolny - Centrum Edukacji i Terapii we Włoszczowie, 1 Publiczne Przedszkole „Tęczowa Kraina” w Bebelnie oraz Szkoła Podstawowa im. Wincentego Przybyszewskiego w Bebelnie, prowadzone przez Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Edukacji w Bebelnie „Nasze dzieci w naszej szkole”.

2.5.1. Stypendia socjalne

Kolejną formą wsparcia osób najuboższych są stypendia socjalne. Stypendium szkolne może otrzymać uczeń znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie. Stypendium przyznawane jest w formie refundacji poniesionych kosztów, a jego wysokość uzależniona jest od sytuacji dochodowej oraz występowania w rodzinie okoliczności takich jak: bezrobocie, niepełnosprawność, ciężka lub długotrwała choroba, wielodzietność, brak umiejętności wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm lub narkomania, rodzina niepełna lub wystąpienie zdarzenia losowego. Zasiłek szkolny może być przyznany uczniowi znajdującemu się przejściowo w trudnej sytuacji materialnej z powodu zdarzenia losowego i może być przyznany raz lub kilka razy w roku, niezależnie od otrzymywanego stypendium szkolnego. Wypłacaniem stypendiów i zasiłków szkolnych zajmuje się Samorządowe Centrum Oświaty we Włoszczowie.

Tabela 2. Liczba przyznanych stypendiów i zasiłków szkolnych wraz z kwotą świadczeń

Rok	Stypendia		Zasiłki	
	liczba osób	kwota świadczeń	liczba osób	kwota świadczeń
2016	555	200 824,00	22	9 663,50
2017	417	174 020,00	21	5 810,00
2018	340	167 328,00	26	5 950,00
2019	293	177 560,00	28	7 650,00
2020	243	169 860,00	15	4 100,00
2021	109	114 205,86	12	4 600,00

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych SCO Włoszczowa

Powyższa tabela przedstawia ujęcie roczne. Wyraźnie widać, że z roku na rok zmniejsza się liczba uczniów pobierających stypendia socjalne. W przypadku zasiłków socjalnych nie można wyznaczyć, żadnego trendu, ponieważ tak jak wspomniano wcześniej, wypłata zasiłku związana jest ze zdarzeniem losowym.

2.6. Kultura

Działalność kulturalna władz publicznych należy do ich obowiązków wynikających z poszczególnych przepisów ustaw. Korzystanie z dóbr kultury świadczy o poziomie życia ludności oraz wpływa na poprawę jakości życia mieszkańców. Za inicjację oraz realizację działalności kulturalnej na terenie gminy Włoszczowa odpowiada Dom Kultury we Włoszczowie oraz Biblioteka Publiczna we Włoszczowie wraz z filiami.

W październiku 2018 roku miała miejsce duża zmiana organizacyjna, wpływająca na sferę kulturalną w gminie Włoszczowa – połączono wtedy Dom Kultury we Włoszczowie oraz Dom Kultury w Kurzelowie w jedną, obecnie funkcjonującą jednostkę. Do zadań składających się na bieżącą pracę Domu Kultury należy: organizowanie cyklicznych zajęć dla dzieci i młodzieży rozwijających ich pasje i zainteresowania, organizowanie konkursów skierowanych do dzieci i młodzieży z terenu gminy Włoszczowa, organizowanie wyjazdów edukacyjnych dla dzieci, młodzieży, współpraca z zespołami, Kołami Gospodyń Wiejskich, pozyskiwaniu zewnętrznych środków finansowych.

Nie sposób wymienić wszystkie inicjatywy realizowane przez Dom Kultury. Bogata oferta działań skierowana jest do wszystkich grup wiekowych mieszkańców. Wydarzenia organizowane przez Ośrodek Kultury we Włoszczowie można podzielić na trzy główne kategorie: jednorazowe, cykliczne oraz konkursy. Wśród wydarzeń organizowanych cyklicznie wymienić należy przede wszystkim:

- Finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy;
- Świątokrzyski Konkurs Kolęd i Pastorałek;
- Akcja Ferie w Domu Kultury;
- „The Joy of Singing” - Ogólnopolski Konkurs Piosenki Anglojęzycznej;
- „THE BREAK DAY” – konkurs tańca Break Dance;
- „Piosenki Jana Wojdaka” - Ogólnopolski Festiwal Dzieci i Młodzieży;
- Akcja Wakacje z Domem Kultury;
- Dni Włoszczowy;
- „Mały Artysta” - Przegląd Dorobku Artystycznego Przedszkoli;
- Uroczystości Patriotyczne;
- „Sylwester pod Gwiazdami”- impreza plenerowa;
- Wystawy artystów.

Osobom poszukującym więcej informacji na temat działalności Domu Kultury we Włoszczowie, autorzy niniejszej strategii sugerują odwiedzenie strony internetowej jednostki. Znajdują się tam szczegółowe informacje dotyczące przyszłych wydarzeń oraz oferowanych zajęć.

W 2019 roku rozpoczęła się modernizacja Domu Kultury polegająca między innymi na dobudowaniu sali tanecznej, wybudowaniu mini amfiteatru ze sceną i zadaszeniem, który może spełniać rolę kina plenerowego, montażu paneli fotowoltaicznych oraz wprowadzeniu udoskonaleń dla osób z niepełnosprawnościami. Dodatkowo rok 2020 był szczególnie trudny dla wszystkich instytucji kulturalnych w Polsce, ponieważ epidemia koronawirusa wymusiła szereg ograniczeń na podmioty organizujące wydarzenia kulturalne, rozrywkowe itp. Z tego powodu część zajęć oferowanych przez Dom Kultury we Włoszczowie miała charakter online.

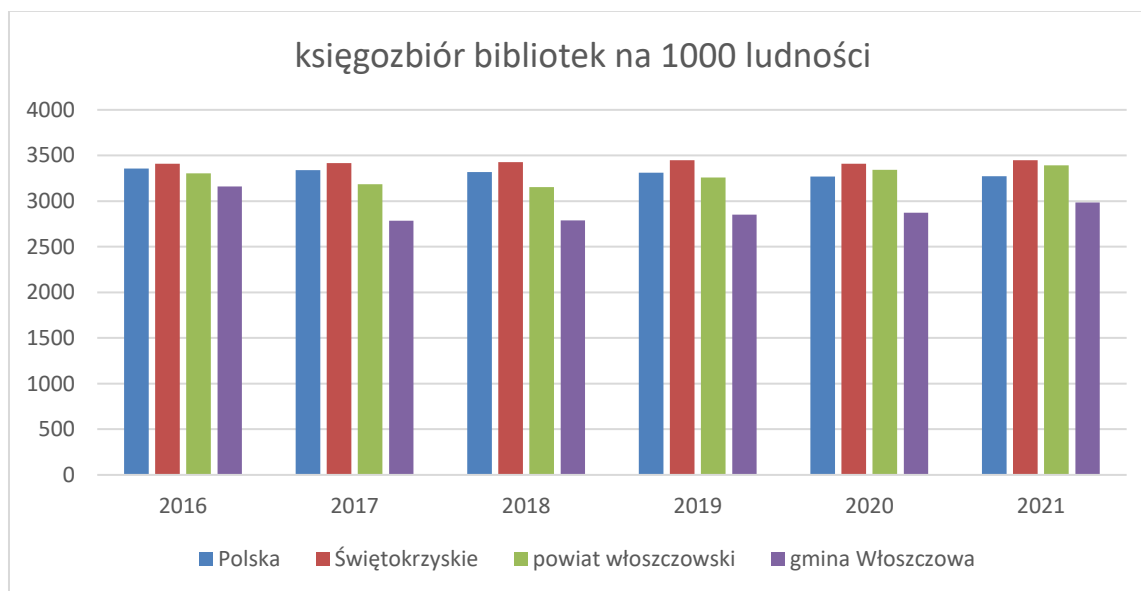
Pierwsza Biblioteka Publiczna we Włoszczowie powstała w 1917 roku. Jej założycielem był miejscowy proboszcz ks. Teofil Rzepczyński. Zgodnie z obecnym Statutem Biblioteka jest samorządową instytucją kultury funkcjonującą w ramach krajowej sieci bibliotecznej. Jej siedzibą jest miasto Włoszczowa, a organizatorem Gmina Włoszczowa. W skład jednostki wchodzi Biblioteka Główna z filiami: w Czarncy, Koniecznie oraz Kurzelowie. Instytucja ta organizowała różne formy pracy z czytelnikiem w postaci spotkań, konkursów i innych wydarzeń. Jednym z głównych celów Biblioteki Publicznej jest popularyzacja książek i czytelnictwa między innymi poprzez gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie zbiorów. W dobie wszechobecnej cyfryzacji, która wypiera tradycyjne czytelnictwo, utrzymanie zainteresowania wśród czytelników jest niezwykle ważnym zadaniem każdej placówki bibliotecznej. Działania promujące czytanie dotyczą przeważnie osób młodych, które są najbardziej narażone na wtórny analfabetyzm, spowodowany między innymi słabnącą popularnością książek. Poziom czytelnictwa na terenie gminy można zobrazować za pomocą następujących wskaźników:

- księgozbiór bibliotek na 1000 ludności,
- czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności,
- wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach.

Wyniki dla gminy należy porównać ze średnimi dla jednostek wyższego szczebla, czyli dla powiatu, województwa oraz kraju. W przypadku liczby czytelników, na przestrzeni ostatnich

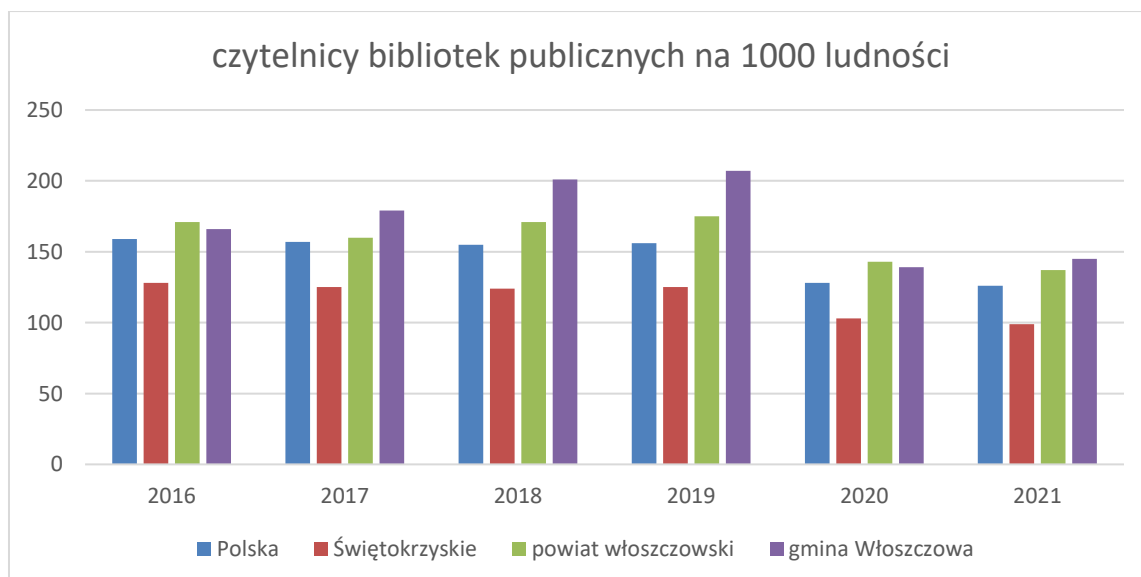
lat można zauważyć, że pomimo malejącego trendu krajowego, w Gminie Włoszczowa przybywało osób korzystających z zasobów bibliotecznych. Sytuacja ta zmieniła się w roku 2020 w związku z wprowadzonymi ograniczeniami epidemiologicznymi, które spowodowały duże utrudnienia w bieżącej pracy jednostek kultury.

Wykres 7. Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności

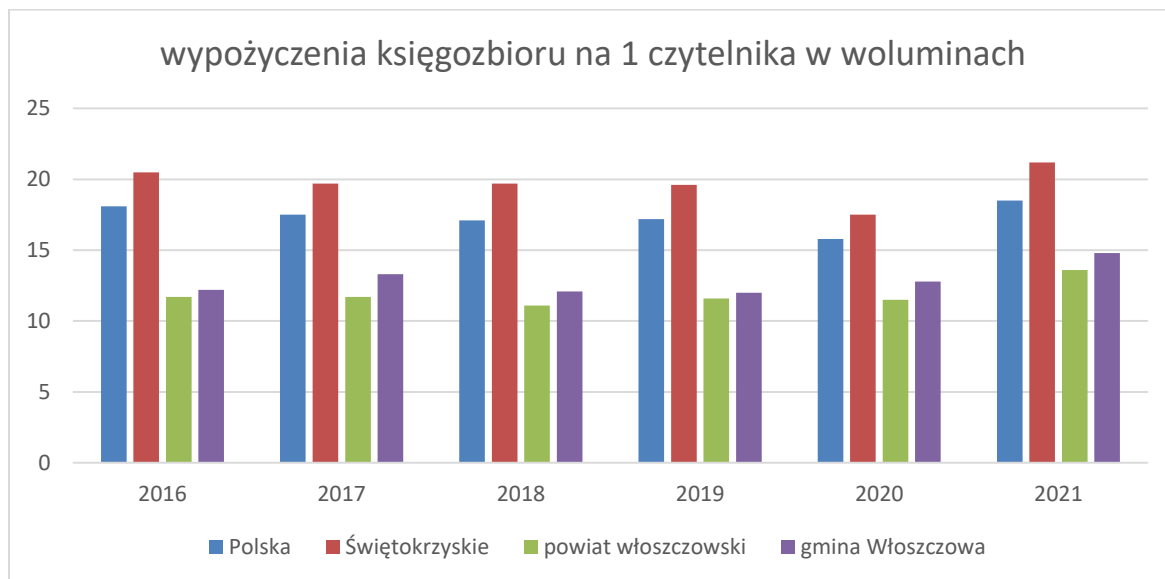

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 8. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 9. Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Księgozbiór zgromadzony w Bibliotece Publicznej wraz z filiami w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w gminie Włoszczowa jest mniejszy od średniej powiatowej, wojewódzkiej i krajowej. Należy jednak zauważyć, że od 2018 roku wskaźnik ten ciągle rośnie.

Biblioteka Publiczna nie ogranicza się tylko do propagowania czytelnictwa. W latach 2017-2021 zorganizowano łącznie 1237 imprez bibliotecznych, w których udział wzięło ponad 37 tysięcy osób. Były to różnego rodzaju warsztaty tematyczne (dziennikarskie, motywacyjne, rękodzieła itp.), lekcje biblioteczne, spotkania autorskie, lekcje historyczne dotyczące regionu włoszczowskiego i wykłady pracowników Instytutu Pamięci Narodowej w Izbie Regionalnej Ziemi Włoszczowskiej, spektakle dla dzieci, koncerty poezji śpiewanej, kampanie edukacyjne oraz różnego rodzaju spotkania okolicznościowe.

2.7. Sport

Ważnym czynnikiem kształtowania zdrowia oraz zdrowych nawyków jest możliwość uprawiania sportu. Sport to nie tylko możliwość spędzania wolnego czasu ale również możliwość rozwoju motorycznego i psychicznego. Zadaniem własnym gminy jest tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi sportu na swoim obszarze. W przypadku gminy Włoszczowa realizowane jest głównie poprzez Ośrodek Sportu i Rekreacji we Włoszczowie,

który dysponuje między innymi Basenem NEMO, halą sportową, Stadionem Sportowym oraz sprawuje pieczę nad zbiornikiem wodnym „Klekoć”. Obostrzenia epidemiologiczne utrudniły bądź też uniemożliwiły pełne wykorzystanie potencjału sportowego gminy. Mimo to gmina zrealizowała liczne imprezy i wydarzenia o charakterze sportowym, z czego część ma już status imprez cyklicznych. Aktywność sportowa mieszkańców nie ogranicza się wyłącznie do korzystania z obiektów gminnych. Liczne kluby sportowe oferują zajęcia zarówno w sekcjach męskich jak i damskich. W samym 2021 roku Gmina Włoszczowa wsparła kluby sportowe poprzez dotacje kwotą 290 tysięcy złotych.

2.8. Ochrona zdrowia

Jednym z zadań gminy służącym zaspokajaniu potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie ochrony zdrowia publicznego, jest m.in. zabezpieczenie dostępności do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, położnictwa i ginekologii oraz stomatologii zgodnie z minimalnym planem zabezpieczenia ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. Usługi w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy Włoszczowa świadczy Zespół Opieki Zdrowotnej we Włoszczowie (Szpital Powiatowy), podlegający pod Zarząd Powiatu Włoszczowskiego.

Jako główne problemy zdrowotne trapiące mieszkańców gminy Włoszczowa należy wskazać przewlekłe choroby układu krążenia (wśród których dominuje nadciśnienie tętnicze i niedokrwienne choroby serca), infekcje górnych dróg oddechowych, cukrzycę oraz przewlekłe choroby układu mięśniowo-stawowego.

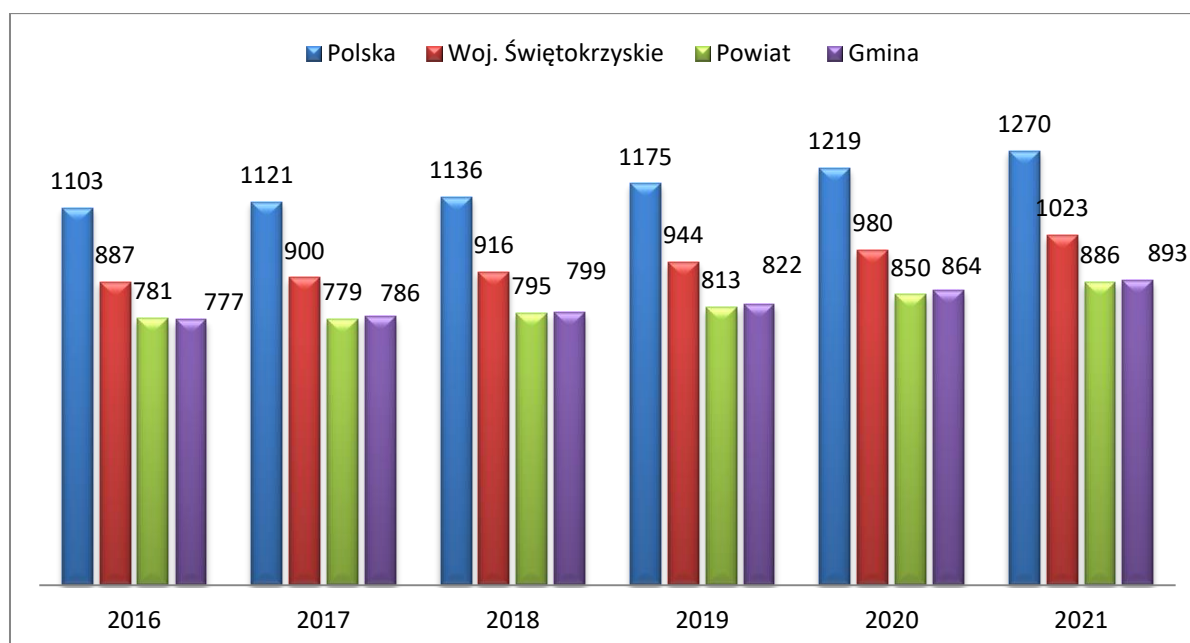
Profilaktyczna opieka zdrowotna jest bardzo istotnym czynnikiem, umożliwiającym między innymi wczesne wykrywanie nieprawidłowości w rozwoju dziecka. Profilaktyka zdrowotna to działania mające na celu zapobieganie chorobom poprzez ich wczesne wykrycie i leczenie. Niezmiennie istotne jest utrwalanie prawidłowych wzorców zdrowego stylu życia nie tylko u siebie, ale również u naszych najbliższych, w tym zwłaszcza wśród najmłodszych mieszkańców.

2.9. Lokalny rynek pracy

Jednym z najistotniejszych czynników wpływających na rozwój każdej gminy w Polsce jest tworzenie nowych miejsc pracy oraz utrzymanie już istniejących. Gmina nie ma narzędzi do bezpośredniego formowania rynku pracy, dlatego w jej gestii leży kreowanie przyjaznych warunków do rozwoju przedsiębiorczości. Analizując przedsiębiorczość na obszarze gminy należy wziąć pod uwagę jej lokalizację, czyli m.in. położenie względem od innych ośrodków przemysłowych czy też pokrycia powierzchni gminy różnymi formami ochrony przyrody.

Jednym ze sposobów mierzenia przedsiębiorczości lokalnej społeczności jest przedstawienie wskaźnika prezentującego liczbę podmiotów gospodarki narodowej przypadających na określoną liczbę ludności. W przypadku gminy Włoszczowa wskaźnik ten wypada niekorzystnie w porównaniu ze średnią liczoną dla województwa świętokrzyskiego oraz kraju, ale już od 2017 roku powyżej średniej dla powiatu włoszczowskiego. W 2021 roku w gminie Włoszczowa przypadały 893 podmioty na 10 tysięcy mieszkańców, co stanowi 87% wartości dla województwa świętokrzyskiego.

Wykres 10. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności

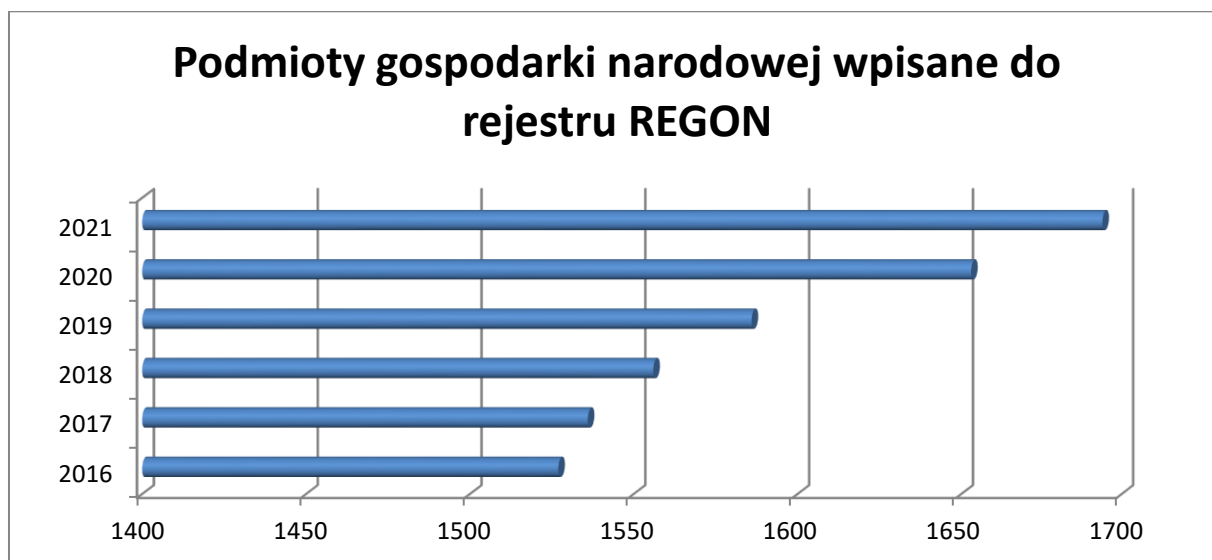

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Powyższy wskaźnik nie prezentuje liczby podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych na terenie gminy, ponieważ przyjęta jednostka porównawcza jest mniejsza niż rzeczywista liczba ludności gminy.

Na koniec 2021 roku w gminie Włoszczowa funkcjonowało 1694 podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON, co było najwyższym rezultatem w analizowanym przedziale czasu. Od 2016 roku przybyło 167 nowych firm.

Wykres 11. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisana do Rejestru REGON

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

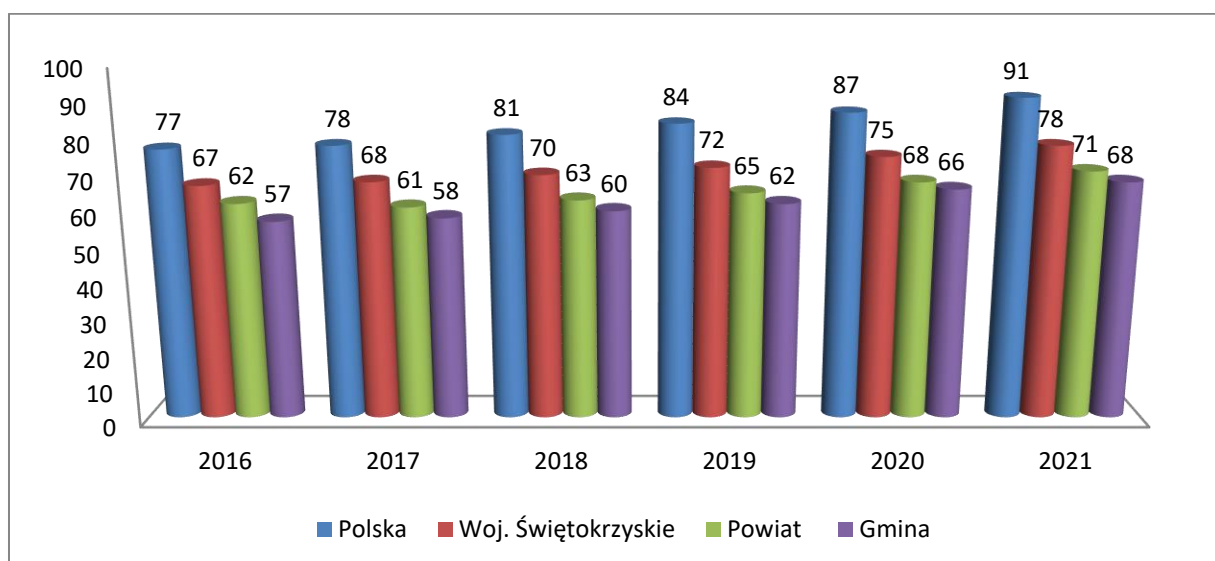
W 2021 roku spośród wszystkich zarejestrowanych podmiotów na terenie gminy, najwięcej (24,56%) funkcjonowało w branży związanej z handlem hurtowym i detalicznym oraz naprawą pojazdów samochodowych, włączając w to motocykle. Jest to ogólnopolska tendencja, którą doskonale można zaobserwować w pozostałych gminach województwa świętokrzyskiego. Kolejnymi pod względem liczebności branżami są budownictwo i przetwórstwo przemysłowe – odpowiednio 16,23% oraz 10,09%. Firmy budowlane zarejestrowane w tej branży niejednokrotnie swoje zlecenia wykonują poza obszarem terytorialnym gminy, również w innych województwach. Szczegółowy udział podmiotów w poszczególnych sektorach gospodarki prezentuje poniższa tabela.

Tabela 3. Podmioty wg sekcji i działów PKD 2007 (rok 2021)

Sekcja PKD2007	Liczba firm
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	34
górnictwo i wydobywanie	2
przetwórstwo przemysłowe	171
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	8
budownictwo	275
handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	416
transport i gospodarka magazynowa	103
działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	45
informacja i komunikacja	36
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	40
działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	56
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	116
działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	33
administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	26
edukacja	63
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	97
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	23
pozostała działalność usługowa	79
Inne	0
Razem	1694

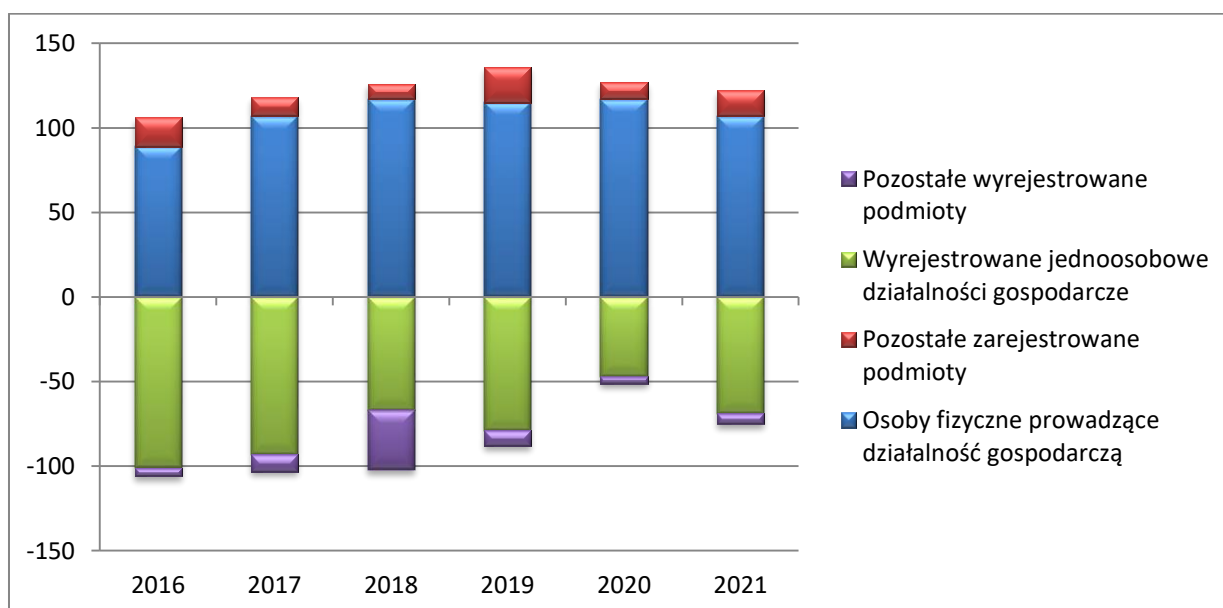
Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Sam przekrój sektorowy nie informuje w pełni o specyfice lokalnej przedsiębiorczości. Istotnym zagadnieniem jest również kwestia własnościowa podmiotów. Jak wynika z danych Głównego Urzędu Statystycznego sektor prywatny stanowi prawie 96% lokalnego rynku pracy. Spośród niego najwięcej było osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, co ukazuje siłę i potencjał tkwiący w tej części gospodarki. W 2021 roku w gminie Włoszczowa na każdy 1000 mieszkańców 68 osób prowadziło jednoosobową działalność gospodarczą. Na tle powiatu oraz województwa rezultat ten był niższy odpowiednio o 3 oraz 10 osób.

Wykres 12. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Z racji na wysoki udział jednoosobowych działalności gospodarczych w ogóle podmiotów, to właśnie ten rodzaj działalności cechował największy zakres wahań podmiotów nowo zarejestrowanych do podmiotów wyrejestrowanych. Fakt ten, wynika między innymi z tego, że jednoosobowe działalności gospodarcze są bardziej podatne na dynamicznie zmieniającą się sytuację gospodarczą regionu oraz na zmiany w prawie.

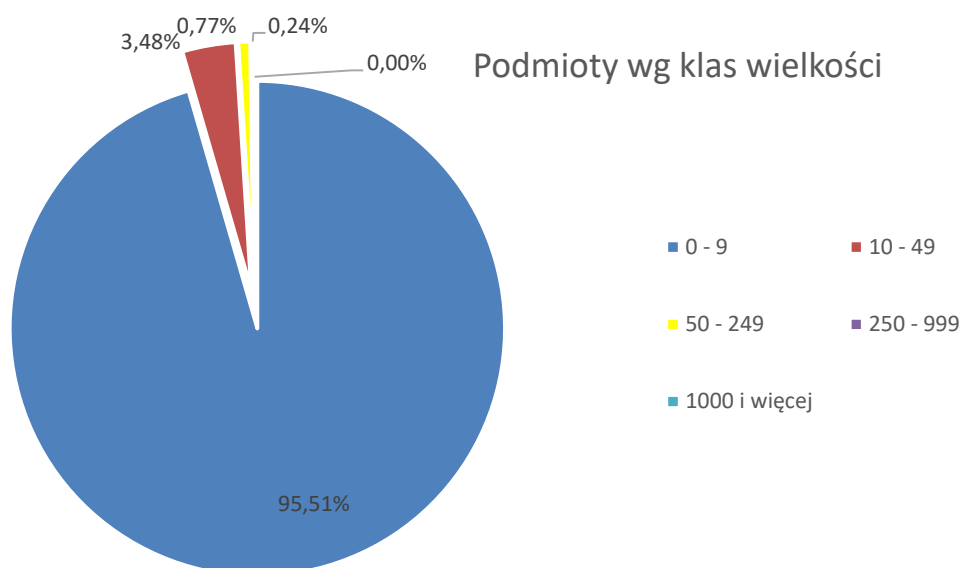
Wykres 13. Nowo zarejestrowane oraz wyrejestrowane podmioty gospodarki narodowej na terenie gminy Włoszczowa w latach 2016-2021

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Jak wynika z powyższego wykresu od 2017 roku na terenie gminy rejestrowano więcej działalności gospodarczych niż ich wyrejestrowywano. Największa różnica miała miejsce w roku 2020, gdzie w ogólnym rozrachunku na terenie gminy przybyło 76 nowych podmiotów.

Kolejnym ważnym aspektem lokalnego rynku jest kwestia wielkości przedsiębiorstw. Potwierdza ona tezę o dominującej roli osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, którzy stanowią główny trzon gospodarki. Na terenie gminy nie funkcjonuje żaden zakład zatrudniający przynajmniej 1000 osób.

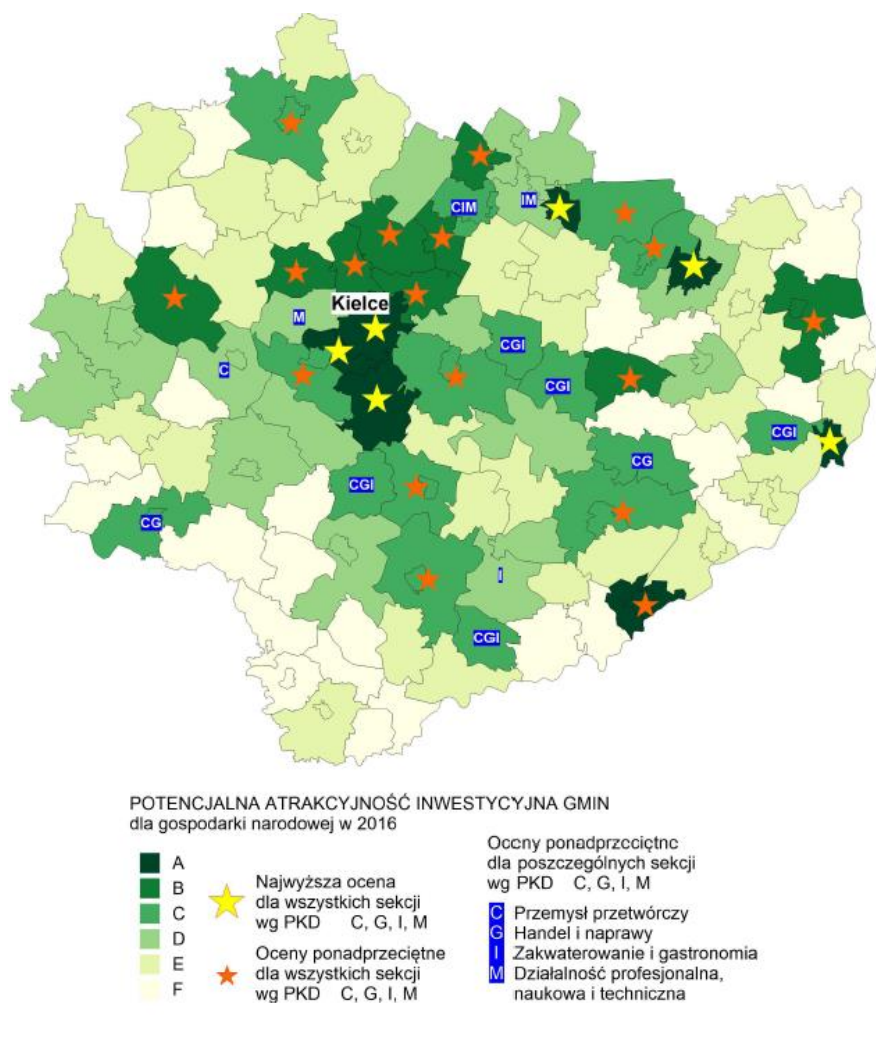
Wykres 14. Podmioty gospodarki narodowej wg wielkości zatrudnienia

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Szansą na rozwój gminy Włoszczowa jest między innymi pozyskiwanie nowych inwestorów, którzy wspomogą lokalną gospodarkę zarówno nowymi miejscami pracy jak i środkami odprowadzanymi do budżetu gminy w postaci podatków. Z raportu przygotowanego w listopadzie 2017 roku na zlecenie Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu S.A. przez Instytut Przedsiębiorstwa Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie można zapoznać się z oceną atrakcyjności inwestycyjnej regionów województwa świętokrzyskiego. Gmina Włoszczowa została oceniona na wartość D w skali od A do F.

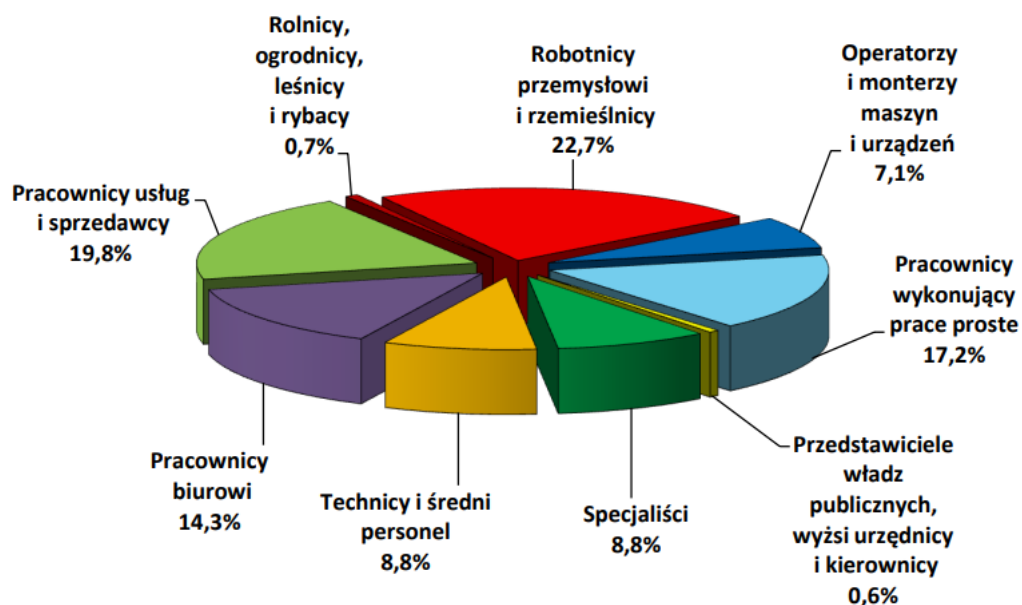
Rysunek 1. Zróżnicowanie przestrzenne potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej gmin woj. Świętokrzyskiego z uwzględnieniem najbardziej atrakcyjnych sekcji

Źródło. Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2017 – Raport przygotowany na zlecenie Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych S.A. w Instytucie Przedsiębiorstwa Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie

Należy pamiętać, że powyższa analiza dotyczy zróżnicowania wewnętrznego województwa świętokrzyskiego. Osobna analiza została przygotowana dla zobrazowania potencjału inwestycyjnego województw w kraju, co umożliwi porównaniu obszarów w całej Unii Europejskiej. W publikacji „Atrakcyjność inwestycyjna regionów Polski na tle Unii Europejskiej”, pod red. H. Godlewskiej-Majkowskiej, województwo świętokrzyskie otrzymało bardzo niską ocenę atrakcyjności inwestycyjnej (klasa E) na tle regionów Unii Europejskiej szczebla NUTS 2. Spośród 275 regionów, nasze województwo otrzymało 249 lokatę. Jako silną stronę województwa świętokrzyskiego wskazano jedynie mikroklimat, który otrzymał najwyższą możliwą klasę A.

Wykres 15. Struktura wolnych miejsc pracy w woj. świętokrzyskim według zawodów (pierwsze 2 miesiące 2022 roku)

Źródło. Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach.

Rynek pracy w gminie Włoszczowa, pomimo swojej lokalnej specyfiki, powiązany jest z całym regionem województwa świętokrzyskiego. Na początku 2022 roku, na terenie województwa najwięcej wolnych miejsc pracy i aktywizacji zawodowej zgłoszono dla robotników przemysłowych i rzemieślników (22,7%), pracowników usług i sprzedawców (19,8%), pracowników wykonujących proste prace (17,2%) oraz pracowników biurowych (14,3%). Z kolei najmniej wolnych ofert skierowanych było do przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników (0,4%) oraz do rolników, ogrodników, leśników i rybaków (0,2%).

2.10. Pomoc społeczna - Ośrodek Pomocy Społecznej

System pomocy społecznej na poziomie gminy tworzy ogół instytucji samorządowych i rządowych, organizacji pozarządowych i kościelnych a także innych osób prawnych zaangażowanych w działania mające na celu pomoc osobom i rodzinom w przezwyciężeniu trudnych sytuacji życiowych, z którymi nie są w stanie poradzić sobie samodzielnie. Podstawową jednostką systemu pomocy społecznej gminy Włoszczowa jest Ośrodek Pomocy Społecznej we Włoszczowie, który realizuje zadania określone nie tylko w ustawie o pomocy

społecznej, ale również wynikające z innych aktów prawnych tj.: ustawy o świadczeniach zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych, ustawy o powszechnym ubezpieczeniu społecznym, ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawy o pomocy państwa w wychowaniu dzieci itp. Przy realizacji niektórych zadań kadra Ośrodka współpracuje między innymi z Wydziałem Polityki Społecznej Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach, Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego w Kielcach, Powiatowym Urzędem Pracy we Włoszczowie, Sądem, Policją, placówkami szkolnymi, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie we Włoszczowie, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespołem Interdyscyplinarnym, kuratorami, placówkami służby zdrowia, komornikami.

Każda osoba oraz rodzina nie będąca w stanie samodzielnie rozwiązać swoich problemów ma prawo zwrócić się z prośbą o pomoc do Ośrodka. Prawo do wsparcia udzielanego przez Ośrodek Pomocy Społecznej we Włoszczowie mają osoby i rodziny, które spełniają określone warunki przedstawione w poszczególnych aktach prawnych. Pomoc udzielana przez Ośrodek Pomocy Społecznej może mieć charakter finansowy i niepieniężny. Do świadczeń niepieniężnych realizowanych przez ośrodek należy zaliczyć:

- Pracę socjalną - udzielana jest osobom/ rodzinom na rzecz poprawy ich funkcjonowania w środowisku lokalnym, może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny. Udzielana jest bez względu na posiadany dochód, również osobom/ rodzinom nie korzystającym ze świadczeń pomocy społecznej.
- Składki na ubezpieczenie zdrowotne.
- Sprawienie pogrzebu odbywa się w sposób ustalony przez gminę, zgodnie z wyznaniem zmarłego, w przypadku gdy rodzina nie jest w stanie zorganizować pogrzebu lub jest brak rodziny.
- Schronienie. OPS udziela pomocy osobom bezdomnym w postaci zapewnienia schronienia w schronisku lub noclegowni. Możliwa jest forma pomocy w postaci przyznania zasiłku celowego z przeznaczeniem na opłacenie pobytu w ośrodku.
- Posiłek. Zgodnie z ustawą Ośrodek zapewnia gorący posiłek osobom, które własnym staraniem nie mogą go sobie zapewnić. Od kilku lat ośrodek realizuje program dożywiania dzieci w szkołach.

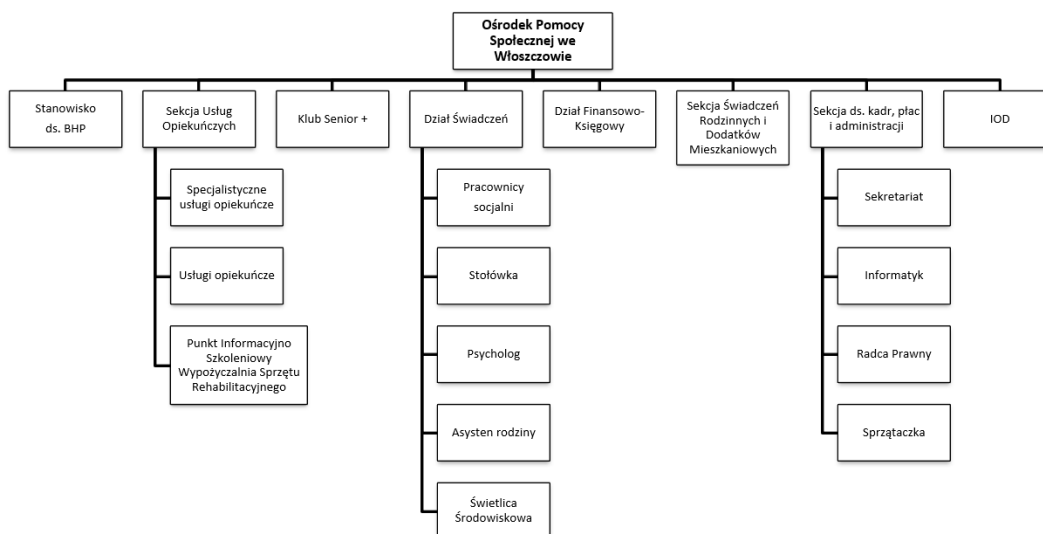
- Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania. Udzielane są one osobom, które z powodu wieku, choroby itd. potrzebują pomocy osób trzecich.
- Specjalistyczne usługi opiekuńcze – dostosowane do potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi i świadczone w miejscu ich zamieszkania.

Do świadczeń o charakterze pieniężnym należy wymienić:

- Zasiłek celowy - pomoc w tej formie przeznaczona jest głównie na zakup żywności, opału, opłaty za energię. W przypadku stwierdzenia marnotrawstwa przyznanych świadczeń pomoc jest ograniczana lub odmawiana. Z uwagi na dobro osób będących na utrzymaniu osoby ubiegającej się o pomoc finansową w przypadku marnotrawstwa przyznawana jest pomoc w formie niepieniężnej, np. zakupu żywności. Szczególnym rodzajem zasiłku celowego (niezależnie od dochodu) jest zasiłek celowy z powodu zdarzenie losowego.
- Specjalny zasiłek celowy - przysługuje w szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy dochód rodziny przekracza kryterium dochodowe określone w ustawie.
- Zasiłek okresowy - pomoc w formie zasiłków okresowych przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, itd., w przypadku, gdy dochód rodziny jest niższy od kryterium dochodowego określonego w ustawie.
- Zasiłek stały - przysługuje pełnoletniej osobie całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

W 2021 roku w Ośrodku Pomocy Społecznej we Włoszczowie zatrudnionych było 46 osób (stan na 31 grudnia), z czego 7 osób na umowach zlecenie w celu świadczenia usług opiekuńczych oraz asystenta osoby niepełnosprawnej. Szczegółowy schemat organizacyjny przedstawia poniższy rysunek.

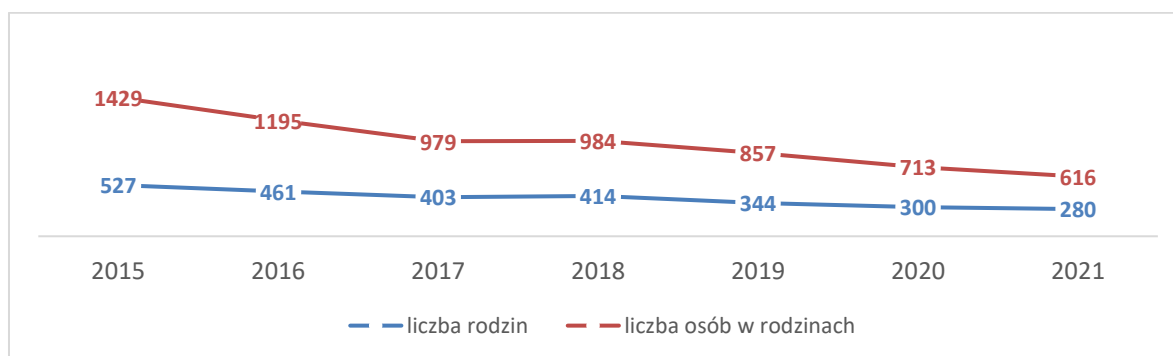
Rysunek 2. Schemat organizacyjny Ośrodka Pomocy Społecznej we Włoszczowie

Źródło. Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej we Włoszczowie za 2021 rok.

W 2021 roku z pomocy i wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej we Włoszczowie skorzystało 616 osób, co stanowi około 3% wszystkich mieszkańców gminy. Sukcesywnie maleje liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej, z 527 w roku 2015 do 280 w roku 2021. Zmieniła się również struktura rodzin otrzymujących pomoc. Różnorodność ta dotyczy między innymi liczebności gospodarstw domowych, typów rodzin, obszarów problemowych czy struktury wiekowej klientów. W 2014 roku przeciętna rodzina korzystająca z pomocy społecznej liczyła średnio 2,7 osoby przy 2,2 w roku ostatnim. Od 2020 roku pomoc Ośrodka Pomocy Społecznej otrzymało więcej mieszkańców miasta niż obszarów wiejskich w gminie Włoszczowa.

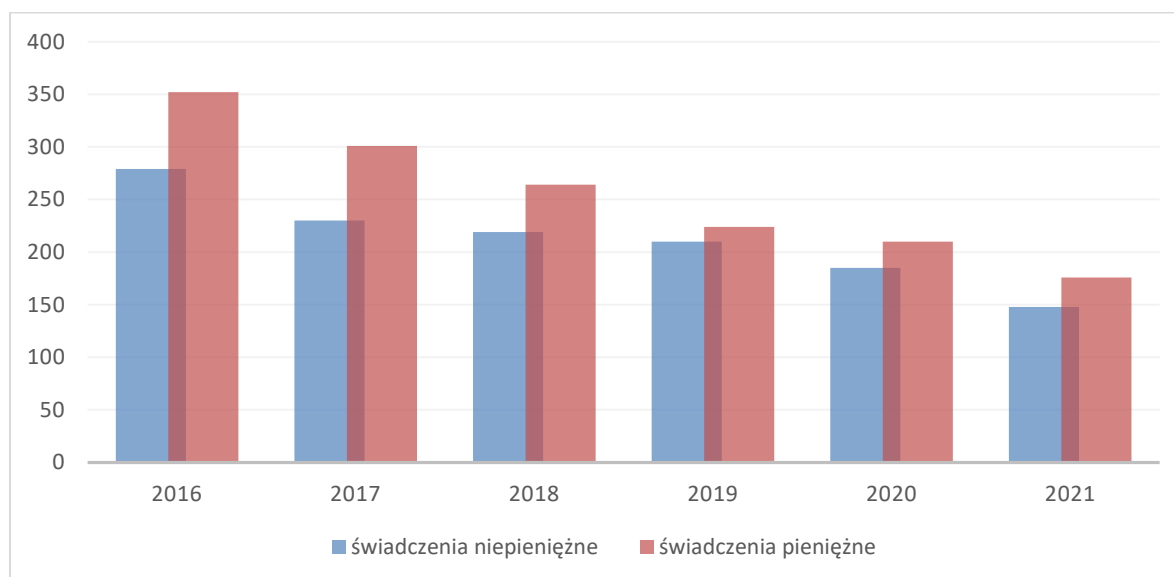
Wykres 16. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w latach 2015-2021

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

Najczęstszą formą pomocy są świadczenia. Świadczenia pomocy społecznej są zróżnicowane, niektóre z nich mają charakter obligatoryjny, a inne fakultatywny. Każdy rodzaj świadczenia ma ustawowo określone przesłanki będące podstawą ich przyznania. Wyodrębnić można następujące rodzaje świadczeń: w naturze, pieniężne oraz usługi. Wszystkie świadczenia udzielane są bezpłatnie, odpłatnie lub za częściową odpłatnością w zależności od kryterium dochodowego rodziny. Poniższy wykres prezentuje liczbę rodzin, które skorzystały ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w latach 2016-2021. Część rodzin otrzymywała oba rodzaje świadczeń.

Wykres 17. Liczba rodzin otrzymujących świadczenia z Ośrodka Pomocy Społecznej z podziałem na świadczenia pieniężne i niepieniężne

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

Jak wynika z powyższego wykresu, w każdym analizowanym roku liczba rodzin korzystających ze świadczeń pieniężnych była wyższa niż tych korzystających ze świadczeń niepieniężnych. Warty odnotowania jest również fakt, że w ostatnim roku to rodziny jednoosobowe stanowiły większość odbiorców pomocy, ale świadczenia niepieniężne częściej trafiały z kolei do rodzin wielodzietnych.

Trzema najczęstszymi powodami korzystania z pomocy społecznej na terenie całej gminy Włoszczowa w roku 2021 była niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba oraz bezrobocie.

Tabela 4. Główne powody przyznania pomocy przez Ośrodek Pomocy Społecznej we Włoszczowie w latach 2020-2021

Powód przyznania pomocy	2020	2021
	liczba rodzin	liczba rodzin
Niepełnosprawność	127	117
Długotrwała lub ciężka choroba	113	99
Bezrobocie	111	100
Ubóstwo	16	10
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	24	24
Potrzeba ochrony macierzyństwa	46	30
Alkoholizm	19	19
Bezdomność	3	4
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z ZK	7	3
Przemoc w rodzinie	1	1
Zdarzenia losowe	0	3
Narkomania	0	0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

Dużą część klientów pomocy społecznej stanowią osoby długotrwale korzystające z wsparcia. Jest to często związane z trudną sytuacją materialną tych rodzin oraz z nieumiejętnością odnalezienia się w obecnych realiach społeczno-gospodarczych. Osoby te wymagają podjęcia szczególnych działań mających na celu usamodzielnienie ich od pomocy społecznej.

Opisana struktura klientów ośrodka pomocy społecznej odzwierciedla potrzebę utrzymania dotychczasowego poziomu nakładów ponoszonych przez Gminę na wsparcie finansowe mieszkańców, gdyż ich sytuacja ekonomiczna w najbliższym czasie nie ulegnie poprawie ze względu na ograniczone możliwości pozyskania dodatkowych dochodów własnych, pogarszającą się sytuację ekonomiczną rodzin, starzenie się społeczeństwa, niskie emerytury oraz rosnące koszty utrzymania.

2.10.1. Świadczenia rodzinne i opiekuńcze

Poszczególne świadczenia rodzinne mają różny charakter: w większości wypłacane są na określony czas, ale również jednorazowo (dodatek z tytułu urodzenia dziecka) lub raz w ciągu pewnego okresu (dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego). Część z świadczeń rodzinnych występuje samoistnie (zasiłek rodzinny, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka, zasiłek pielęgnacyjny i świadczenie pielęgnacyjne), natomiast otrzymanie dodatków do zasiłku rodzinnego uzależnione jest od posiadania prawa do zasiłku rodzinnego.

Świadczenia rodzinne przysługują obywatelom polskim oraz cudzoziemcom, jeżeli zamieszkują na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres zasiłkowy, w którym otrzymują świadczenia rodzinne. Przyznawanie większości świadczeń rodzinnych uzależnione jest od spełnienia kryterium dochodowego. Świadczeniami rodzinnymi są:

- zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka,
- świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy, zasiłek dla opiekuna,
- świadczenie rodzicielskie,
- świadczenie „Za życiem”

Zasiłek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. Prawo do zasiłku rodzinnego i dodatków do zasiłku rodzinnego przysługuje: rodzicom, jednemu z rodziców albo opiekunowi prawnemu dziecka, opiekunowi faktycznemu dziecka, osobie uczącej się (pełnoletniej osobie uczącej się, niepozostającej na utrzymaniu rodziców w związku z ich śmiercią lub w związku z ustaleniem wyrokiem sądowym lub ugodą sądową prawa do alimentów z ich strony). Przyznanie zasiłku rodzinnego jest ściśle związane z dochodem w przeliczeniu na osobę w rodzinie i przysługuje do ukończenia przez dziecko:

- 18 roku życia lub
- nauki w szkole, jednak nie dłużej niż do ukończenia 21 roku życia, albo
- 24 roku życia, jeżeli kontynuuje naukę w szkole lub w szkole wyższej i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności.

W 2021 roku Ośrodek Pomocy Społecznej we Włoszczowie wypłacił 8887 świadczenia w formie zasiłku rodzinnego na łączną kwotę 1.010.514,00 złotych. Było to o niemal tysiąc mniej świadczeń w porównaniu z rokiem ubiegłym.

Tabela 5. Zasiłek rodzinny w latach 2020-2021 roku

	2020	2021
Liczba świadczeń	9884	8887
Kwota świadczeń	1161178	1010514

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej we Włoszczowie.

Zgodnie z przepisami prawa, Ośrodek Pomocy Społecznej we Włoszczowie oprócz zasiłków rodzinnych wypłacał również dodatki do nich:

- z tytułu urodzenia się dziecka,
- opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,
- samotnego wychowywania dziecka,
- wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej,
- kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego,
- rozpoczęcia roku szkolnego,
- podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania.

Tabela 6. Dodatki do zasiłków rodzinnych w 2021 roku

Wyszczególnienie	Kwota (zł)	Liczba świadczeń
Urodzenie dziecka	38130	39
Opieka nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,	39130	104
Samotne wychowywanie dziecka	70525	367
Kształcenie i rehabilitacja dziecka niepełnosprawnego	52014	490
Rozpoczęcie roku szkolnego	50861	543
Podjęcie przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	88967	1276
Wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	153262	1676

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej we Włoszczowie za rok 2021.

Wśród wszystkich dodatków wypłaconych przez Ośrodek Pomocy Społecznej największą część budżetu stanowiły wypłaty z tytułu wychowania dziecka w rodzinie wielodzietnej oraz podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania. Przyznawano również jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia się dziecka. W 2021 roku wypłacono 39 zapomóg na łączną kwotę 38.130,00 złotych.

W 2016 roku wprowadzono również świadczenie rodzicielskie, które przysługuje rodzicom, którzy nie otrzymują zasiłku macierzyńskiego. Świadczenie w kwocie 1 tysiąca netto miesięcznie przyznawane jest niezależnie od dochodu rodziny i może być pobierane przez 52 tygodnie w przypadku urodzenia bądź przyjęcia na wychowanie jednego dziecka, 65 tygodni

w przypadku dwójki dzieci, 67 tygodni – trójki, 69 tygodni – czwórki, a przy piątce i więcej – 71 tygodni. W 2021 roku z tego tytułu udzielono 285 świadczeń na łączną kwotę 258.495,00 złotych.

Świadczenia opiekuńcze

Wśród świadczeń opiekuńczych wyróżniamy trzy rodzaje wsparcia:

- specjalny zasiłek opiekuńczy,
- świadczenie pielęgnacyjne,
- zasiłek pielęgnacyjny,
- zasiłek dla opiekuna.

Według definicji Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, oraz w oparciu o art. 16 ustawy o świadczeniach rodzinnych zasiłek pielęgnacyjny jest świadczeniem, które przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Przysługuje on:

- niepełnosprawnemu dziecku;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia;
- osobie, która ukończyła 75 lat i nie jest uprawniona do dodatku pielęgnacyjnego.

Świadczenie pielęgnacyjne przysługiwać może tylko w sytuacji, w której osoba uprawniona do świadczenia zrezygnuje z pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o niepełnosprawności (wobec osoby tej konieczne jest sprawowanie stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy w związku z jej znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji, jak również konieczny jest stały współudział na co dzień opiekuna w procesie jej leczenia, rehabilitacji i edukacji), albo osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności. Zgodnie z obowiązującymi przepisami do pobierania świadczenia pielęgnacyjnego uprawnieni są:

- Rodzice niepełnosprawnej osoby;
- Opiekun faktyczny dziecka;

- Osoba należąca do rodziny zastępczej spokrewnionej na podstawie przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- Inne osoby, na których zgodnie z przepisami Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego ciąży obowiązek alimentacyjny (z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności).

Dodatkowo świadczenie pielęgnacyjne wypłacane jest tylko wówczas, gdy niepełnosprawność osoby, nad którą uprawniony sprawuje opiekę, powstała:

- nie później niż do ukończenia 18. roku życia lub
- w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej, jednak nie później niż do ukończenia 25. roku życia.

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, jeżeli nie podejmują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Zasiłek dla opiekuna przysługuje osobie, jeżeli decyzja o przyznaniu jej prawa do świadczenia pielęgnacyjnego wygasła z mocy prawa na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw.

Tabela 7. Świadczenia opiekuńcze w latach 2018-2021 roku

Rodzaj świadczenia	liczba świadczeń				kwota świadczeń			
	2018	2019	20120	2021	2018	2019	2020	2021
świadczenie pielęgnacyjne	639	662	772	910	943041	1039247	1405776	1780172
specjalny zasiłek opiekuńczy	313	249	193	131	166002	153361	118646	79610
zasiłek pielęgnacyjny	5986	5723	5207	5261	945927	1082132	1123300	1135822

Źródło. Opracowanie na podstawie danych OPS.

Z roku na rok wzrasta liczba rodzin korzystających z świadczenia pielęgnacyjnego – w roku 2021 OPS we Włoszczowie zrealizował 910 takich świadczeń, czyli o 271 więcej niż w roku 2018. Najpopularniejszą formą wsparcia spośród wszystkich świadczeń opiekuńczych jest zasiłek pielęgnacyjny, który przyznawany jest w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osobie w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji, w tym do zakupu leków, pokrycia kosztów dodatkowej rehabilitacji itp.

Świadczenie wychowawcze Rodzina 500+

Od 2016 roku jednym z nowych zadań Ośrodka Pomocy Społecznej we Włoszczowie była obsługa świadczenia wychowawczego Rodzina 500+. Celem świadczenia jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych.

Tabela 8. Świadczenie wychowawcze „500+”

	2018	2019	2020	2021
liczba rodzin	1451	2105	2097	2196
Liczba osób	2122	3237	3382	3479
kwota	11 137 683	14 540 997	19 123 481	18 455 263

Źródło. Dane OPS we Włoszczowie.

Od 1 lipca 2019 roku świadczenie wychowawcze przysługuje na wszystkie dzieci, bez uwzględniania wcześniejszego kryterium dochodowego. Zmiana ta spowodowała, że w gminie zwiększyła się liczba dzieci oraz tym samym rodzin uprawnionych do pobierania świadczenia wychowawczego 500+. Od czerwca 2022 roku za całkowitą obsługę wniosków oraz wypłatę tego świadczenia odpowiada Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Świadczenie „Dobry start”

Świadczenie „Dobry Start” zostało wprowadzone w 2018 roku i przysługuje raz w roku na rozpoczynające rok szkolny dzieci do ukończenia 20 roku życia. Dzieci niepełnosprawne uczące się w szkole otrzymują je do ukończenia przez nie 24 roku życia. Co ważne, rodzina może liczyć na wsparcie niezależnie od posiadanego dochodu. Ośrodek Pomocy Społecznej we Włoszczowie w 2020 r. przyznał 2222 świadczenia „Dobry start” na łączną kwotę

666.300,00 zł. Od 1 lipca 2021 roku świadczenie to, podobnie jak Świadczenie wychowawcze Rodzina 500+, obsługuje Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

2.10.2. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują osobie uprawnionej w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych alimentów, stwierdzonej przez komornika w okresie dwóch ostatnich miesięcy. Świadczenie to przysługuje do ukończenia 18 roku życia lub do ukończenia 25 roku życia, jeżeli dziecko uczy się w szkole lub szkole wyższej. W przypadku posiadania przez osobę uprawnioną orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności, świadczenie z funduszu alimentacyjnego przysługuje bez względu na jej wiek – bezterminowo.

Wypłata świadczeń z funduszu alimentacyjnego, koszty obsługi związane z ich wypłatą oraz koszty podejmowanych wobec dłużników działań, finansowane są w formie dotacji celowej z budżetu państwa.

Tabela 9. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego w latach 2018-2021

	2018	2019	2020	2021
liczba osób	90	96	100	98
liczba rodzin	59	53	51	55
kwota świadczeń	458 357,00	447 650,00	445 978,00	422 010,38

Źródło. Dane OPS we Włoszczowie.

W ciągu ostatnich lat liczba rodzin otrzymujących świadczenie z funduszu alimentacyjnego utrzymuje się na zbliżonym poziomie, należy przy tym zauważyć, iż rośnie średni poziom płac przy jednoczesnym niewielkim wzroście kryterium dochodowego.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego mają charakter zwrotny. Dłużnik alimentacyjny jest zobowiązany do zwrotu organowi właściwemu wierzyciela należności w wysokości świadczeń z funduszu alimentacyjnego wypłaconych osobie uprawnionej, łącznie z ustawowymi odsetkami za zwłokę, które naliczane są od pierwszego dnia następującego po dniu wypłaty świadczenia, do dnia spłaty całości należności dłużnika wobec gminy z tego tytułu. W 2021 roku na terenie gminy Włoszczowa zamieszkiwało 89 dłużników alimentacyjnych. Dla porównania, w 2018 roku prowadzono postępowania wobec 66 takich osób. Kwota jaką

udało się odzyskać od dłużników alimentacyjnych z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego w roku 2021 wyniosła 229 263,47 zł.

2.10.3. Karta Dużej Rodziny

Rządowy Program „Karta Dużej Rodziny” został zapoczątkowany 16 czerwca 2014 roku. W ramach programu członkom rodzin wielodzietnych, na ich wniosek, przyznawane są Karty Dużej Rodziny. Karty te upoważniają do korzystniejszego od ogólnie obowiązującego dostępu do towarów i usług lub innych form działalności. Karty przyznawane są członkom rodziny wielodzietnej, gdzie na utrzymaniu jest co najmniej troje dzieci. Karta wydawana jest rodzicom na czas nieokreślony, dziecku do ukończenia 18 roku życia, dziecku powyżej 18 roku życia odpowiednio do końca roku szkolnego lub akademickiego w którym jest planowane ukończenie nauki w danej placówce, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 roku życia a dziecku legitymującemu się orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności w wieku powyżej 18 roku życia na okres ważności orzeczenia.

Tabela 10. Liczba wydanych Kart Dużej Rodziny w latach 2018-2021

Rok	2018	2019	2020	2021
Liczba wydanych kart	255	520	192	138
Liczba rodzin	39	212	49	36

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych OPS we Włoszczowie

W ostatnich czterech latach najwięcej Kart Dużej Rodziny wydano w 2019 roku i trafiły one łącznie do 212 rodzin. Wzrost zainteresowania Kartą Dużej Rodziny wynika ze zmiany, która zaczęła obowiązywać właśnie od 1 stycznia 2019 roku. Od tamtego momentu prawo do posiadania Karty przysługuje członkowi rodziny wielodzietnej, przez którą rozumie się rodzinę, w której rodzic (rodzice) lub małżonek rodzica mają lub mieli na utrzymaniu łącznie co najmniej troje dzieci bez względu na ich wiek. Na koniec 2021 roku 1974 osoby z gminy Włoszczowa miały Kartę Dużej Rodziny, co przekładało się na 536 rodzin objętych tym wsparciem.

2.10.4. Dodatki mieszkaniowe i energetyczne

Osoba znajdującą się w trudnej sytuacji materialnej może skorzystać z pomocy w formie dodatku mieszkaniowego przeznaczanego na utrzymanie posiadanego lub wynajmowanego mieszkania lub domu jednorodzinnego. Warunkiem uzyskania takiej pomocy jest spełnienie kryteriów dochodowych. Mieszkanie lub dom musi także spełniać kryteria powierzchniowe.

Od 1 stycznia 2014 r. istnieje możliwość otrzymania przez tzw. odbiorcę wrażliwego energii elektrycznej - dodatku energetycznego. Odbiorcą wrażliwym energii elektrycznej jest osoba, której przyznano dodatek mieszkaniowy w rozumieniu przepisów ustawy o dodatkach mieszkaniowych.

Tabela 11. Dodatki mieszkaniowe o energetyczne w gminie Włoszczowa

Rodzaj wsparcia		Dodatki mieszkaniowe		
Rok		2019	2020	2021
liczba gospodarstw		85	65	59
Kwota świadczeń (zł)		90 630	81 026	77 226
		Dodatki energetyczne		
liczba gospodarstw		14	11	11
Kwota świadczeń (zł)		2 091	1 540	1 642

Źródło. Ocena Zasobów Pomocy Społecznej.

W ciągu trzech analizowanych lat zmniejszyła się liczba gospodarstw otrzymujących dodatek mieszkaniowy – z 85 do 59. W związku z art. 15 ustawy z dnia 17 grudnia 2021 r. o dodatku osłonowym, wnioski o wypłatę dodatku energetycznego, złożone od dnia 4 stycznia 2022 do 31 grudnia 2022 r., pozostają bez rozpoznania. W tym czasie świadczenie zostało zastąpione dodatkiem osłonowym.

2.10.5. Realizacja Programu „Posiłek w szkole i w domu”

Od 2019 roku Ośrodek Pomocy Społecznej we Włoszczowie realizuje rządowy program „Posiłek w szkole i w domu”, który jest kontynuacją wieloletniego programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. W ramach programów gmina Włoszczowa zapewniała posiłki oraz zasiłki celowe dla dzieci zarówno w wieku przedszkolnym i szkolnym oraz

pozostałym uprawnionym osobom. Do pomocy kwalifikują się osoby, których dochód nie przekracza 150% kryterium dochodowego z ustawy o pomocy społecznej.

Tabela 12. Realizacja programów w zakresie dożywiania

	2018	2019	2020	2021
Liczba osób otrzymujących posiłek, w tym:	312	308	257	180
- dzieci	245	247	203	128
Liczba osób otrzymujących zasiłek celowy, w tym:	101	58	92	56

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych OPS we Włoszczowie

Z roku na rok maleje liczba osób objętych wsparciem, zarówno w formie posiłku jak i zasiłku celowego. Jak wynika z powyższej tabeli głównymi beneficjentami programu są dzieci z gminy Włoszczowa.

2.11. Społeczeństwo obywatelskie

Społeczeństwo obywatelskie obejmuje w Polsce dwa obszary: obywatelską aktywność grupową – działalność organizacji pozarządowych, wspólnot lokalnych i samorządowych, nieformalnych grup i ruchów społecznych oraz świadomość obywatelską Polaków.

Społeczeństwo obywatelskie potrafi działać niezależnie od instytucji państwowych. Podstawową cechą społeczeństwa obywatelskiego jest świadomość jego członków potrzeb wspólnoty oraz dążenie do ich zaspokajania, czyli zainteresowanie sprawami społeczności oraz poczucie odpowiedzialności za jego dobro.

Za najlepsze podwaliny pod sprawnie funkcjonujące społeczeństwo obywatelskie uważane są organizacje obywatelskie. Wzmacniają oraz urzeczywistniają one prawa obywateli do aktywnego uczestnictwa w życiu publicznym i samorealizacji we wszystkich aspektach życia. Społeczeństwo obywatelskie realizuje więc to wszystko, co nie jest zabronione przez prawo i akceptowane, obowiązujące w danym społeczeństwie zasady moralne. To co dozwolone, jednostki mogą robić zgodnie z własną inwencją, jedynym ograniczeniem jest realizacja celów statutowych, dla jakich organizacja została powołana do życia. Dywersyfikacja

sposobów realizacji usług społecznych, szeroko pojętych, jest korzystna z perspektywy mieszkańców gminy ze względu na łatwiejszy do nich dostęp, możliwość współtworzenia oraz współuczestnictwa w procesach decyzyjnych, realizację potrzeby przynależności. Sprawnie funkcjonujące społeczeństwo obywatelskie to również podwalina do skutecznej, odpowiadającej realnym potrzebom mieszkańców realizacji polityki na szczeblu samorządowym dzięki partycypacji obywateli.

2.11.1. Organizacje pozarządowe

Organizacje pozarządowe stanowią niezwykle ważny element demokracji i społeczeństwa obywatelskiego. Świadczą określone usługi, spójne z celami statutowymi organizacji, a dzięki swojej specyfice często mogą to robić w sposób bardziej efektywny niż inne podmioty, zwłaszcza publiczne. Efektywność ta wynika z samej genezy organizacji pozarządowych, które częstokroć są oddolnymi inicjatywami lokalnej społeczności, które w toku realizacji zadań przybierają formę zorganizowaną, instytucjonalną. Taka forma powoduje, że działania są odpowiedzią na realnie istniejące problemy społeczne, a sposób ich realizacji jest optymalnie dostosowany do możliwości i potrzeb lokalnej społeczności, do której jest kierowany. Według ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, organizacjami pozarządowymi są jednostki niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu ustawy o finansach publicznych oraz niedziałające w celu osiągnięcia zysku. Najliczniejszymi formami prawnymi, w jakich zakładane są organizacje pozarządowe są stowarzyszenia i fundacje.

W 2021 roku na terenie gminy Włoszczowa zarejestrowanych było 12 fundacji oraz 67 stowarzyszeń. Aby móc porównać liczbę organizacji pozarządowych w różnych jednostkach terytorialnych, należy podać ich ilość w przeliczeniu na stałą liczbę ludności, w tym przypadku tysięcy mieszkańców. Analizując pod tym kątem potencjał gminy Włoszczowa łatwo zauważyć, że współczynnik udziału organizacji pozarządowych na każdy tysiąc mieszkańców jest wyższy niż w województwie oraz kraju, ale niższy niż w powiecie włoszczowskim.

Tabela 13. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 tys. mieszkańców

Rok	2017	2018	2019	2020	2021
Polska	3,85	3,68	3,83	3,93	4,07
Województwo Świętokrzyskie	3,60	3,54	3,70	3,78	3,92
Powiat włoszczowski	4,13	4,01	4,11	4,22	4,28
Gmina Włoszczowa	4,25	3,95	4,09	4,13	4,16

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Sama liczba organizacji nie świadczy o jakości ich działalności. Powyższe dane wskazują również tylko zgłoszoną, rejestrową liczbę stowarzyszeń oraz fundacji. Istotną rolę w animacji lokalnej społeczności odgrywa Kościół Katolicki oraz związki wyznaniowe wraz z grupami np. o charakterze pomocowym i animacyjnym, działające przy parafiach.

Ważnym instrumentem współpracy gminy Włoszczowa z organizacjami pozarządowymi jest corocznie przyjmowany program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. W gminie funkcjonuje również Gminna Rada Działalności Pożytku Publicznego we Włoszczowie, która ma charakter konsultacyjny i opiniodawczy. W 2021 roku odbyły się trzy posiedzenia Rady.

2.12. Analiza SWOT

Jedną z podstawowych metod analizy strategicznej jest analiza SWOT, która polega na ustaleniu silnych i słabych stron zasobów własnych gminy oraz szans i zagrożeń związanych z jej otoczeniem. W dniu 15 czerwca 2022 roku, w sali konferencyjnej Urzędu Gminy Włoszczowa odbyło się międzyinstytucjonalne spotkanie warsztatowe, na którym pracowano nad analizą SWOT obszaru pomocy społecznej gminy. W ramach dyskusji wskazano czynniki w każdym z czterech pól.

Mocne strony	Słabe strony
• Sprawnie funkcjonujący Dom Kultury; • Klub Senior+; • Nieformalnie funkcjonujące grupy seniorów; • OSiR stale poszerza swoją ofertę dla wszystkich grup wiekowych; • Dobra lokalizacja, szybkie połączenie z dużymi aglomeracjami, dworzec Włoszczowa Północ; • Nowo otwarte Centrum Zdrowia Psychicznego; • Rada Seniorów oraz Młodzieżowa Rada Gminy; • Rozwijająca się sieć Ochotniczych Straży Pożarnych (m.in. 14 jednostek OSP); • Zmodernizowana baza lokalowa budynków użyteczności publicznej, w tym szkół; • Gmina w ramach inicjatywy własnej dopłaca do wymiany pieca/energii ciepła w domu (5000 zł niezależnie od dochodu, można łączyć z programem Czyste Powietrze); • Strefa aktywnego wypoczynku (dla różnych osób o rozmaitych zainteresowaniach); • Oferta zajęć SKS dla młodzieży, dobrze wyposażone szkoły, funkcjonujące kółka tematyczne; • Doposażone remizy OSP oraz zainteresowanie OSP młodych osób; • Nowoczesna i wielofunkcyjna sala kameralna w DK, pozwalająca na różne aktywności i formy uczestnictwa w kulturze; • Zróżnicowane środowisko naturalne w	• Niewystarczająca liczba miejsc dla seniorów w Klubie Seniora, potrzeba utworzenia dodatkowego miejsca dla seniorów np. Centrum Aktywności Seniorów, Domu Dziennego Pobytu itp.; • Niewystarczająca liczba miejsc w żłobku; • Wykluczenie cyfrowe wśród części mieszkańców; • Potrzeba rozszerzenia/rozbudowania oferty na spędzanie wolnego czasu dla tzw. aktywnych seniorów; • Rozległy układ przestrzenny miasta powoduje trudności komunikacyjne, zwłaszcza dla seniorów; • Problem z dostępem do lekarzy specjalistów; • Ścieżki rowerowe na terenie gminy nie tworzą spójnego układu komunikacyjnego; • Brak miejskiej sieci wypożyczalni rowerów; • Większe zapotrzebowanie na usługi psychologów niż ich dostępność na lokalnym rynku; • Niski procent skanalizowania obszarów wiejskich; • Większe zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze niż możliwości finansowe gminy; • Bariery architektoniczne; • Niska aktywność społeczna młodzieży, w tym Młodzieżowej Rady; • Zła jakość powietrza - 79 dni smogowych w ciągu roku; • Brak miejsc gdzie młodzież mogłaby

obręb 15-30km od Włoszczowy; • Duże niezurbanizowane przestrzenie; • The Break Day jako impreza o zasięgu międzynarodowy z ugruntowaną marką w Europie Południowo-Wschodniej; • Wykwalifikowana kadra instruktorów; • Baza pięciu obiektów sportowych (Kryty Basen Nemo, Hala Sportowa, Stadion Sportowy, Strefa Aktywnego Wypoczynku, Zbiornik Wodny Klekot), z czego cztery dostępne na tej samej ulicy (ul. Wiśniowa 2, 30 i 43); • Pawilon sportowo-usługowy na stadionie z salą konferencyjną dedykowaną spotkaniom dla różnych grup wiekowych; • Nowoczesny plac zabaw wraz z siłownią zewnętrzną na Strefie Aktywnego Wypoczynku dedykowanym dzieciom i młodzieży; • Bogata oferta sportowo-rekreacyjno-turystyczna skierowana do wszystkich grup wiekowych (dzieci, młodzież, osoby dorosłe, seniorzy); • Dobrze funkcjonująca sekcja tenisa stołowego „ISKRA” OSiR Włoszczowa; • Pełnowymiarowy basen sportowy z ozonowaną wodą, dostępny dla osób z niepełnosprawnością; w obiekcie baza noclegowa (24 miejsca); • Dwa pełnowymiarowe boiska do piłki nożnej z systemem nawadniania murawy na stadionie sportowym; • Prowadzone działania związane z profilaktyką prozdrowotną (Grotta Solna, Akcja Honorowego Oddawania Krwi, pogadanki i spotkania profilaktyczne); • Rozwijająca się oferta turystyczna; • Organizacja eventów sportowo-rekreacyjnych o znaczeniu lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim; • Działania profilaktyczne – edukacyjne mające na celu poprawę stanu zdrowia mieszkańców Gminy; • Wykwalifikowana i kompetentna, stale doskonaląca swoje umiejętności kadra pomocy społecznej; • Dobre rozeznanie środowiska lokalnego przez pracowników służb pomocy społecznej, pedagogów szkolnych;	spędzać czas wolny (bez zbytnej ingerencji dorosłych); • Brak środków na zapewnienie aktywizacyjnej opieki dla Seniorów; • Niewystarczające środki na szkolenia dla kadry, psychologów, pedagogów; • Brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego; • Wysoki odsetek osób długotrwale bezrobotnych; • Trudny dostęp do wykwalifikowanych instruktorów, gotowych podjąć stałą/systematyczną pracę we Włoszczowie; • Źle wyposażone i słabo funkcjonujące pracownie informatyczne w szkołach. Program niedostosowany do realiów; • Brak miejsc spotkań przy kawie / drinku. Brak możliwości spędzenia czasu na świeżym powietrzu bez konieczności uczestniczenia w warsztatach, spektaklach, eventach; • Brak kompetencji językowych pracowników instytucji publicznych oraz podmiotów prywatnych utrudniających rozwój turystyki; • Duża schematyczność działań i strach przed nowym; • Brak przestrzeni co-workingowych wspierających początkujących przedsiębiorców; • Brak plastyka miejskiego dbającego o wygląd Gminy (pstrokaty reklamy, elewacje i wiszące gdzie się da banery); • Brak miejsc parkingowych przy hali sportowej; • Brak zadaszenia na stadionie sportowym; • Korty tenisowe oraz skatepark wymagające modernizacji; • Opór w korzystaniu z rodzinnego poradnictwa specjalistycznego; • Zbyt małe środki finansowe na organizowanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej potrzebującym uczniom - np. na zajęcia socjoterapeutyczne, zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, rozwijające umiejętności uczenia się itp. • Znaczny wzrost petentów posiadających zaburzenia psychiczne; • Alkoholizm (jednocześnie niechęć jego
--	--

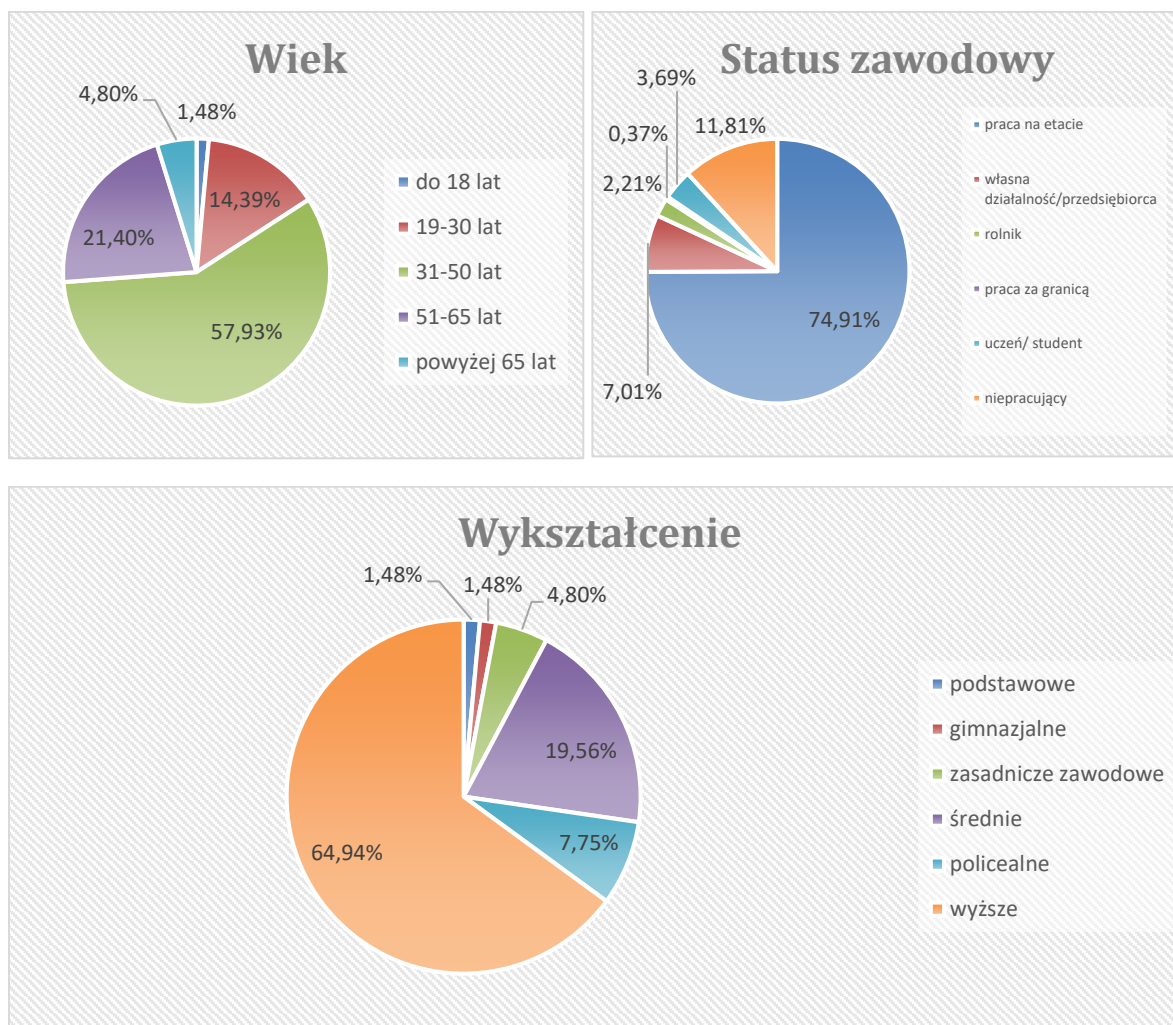
• Dobrze przygotowana i doświadczona w zakresie zarządzania placówkami oświatowymi kadra dyrektorów szkół oraz kompetentna kadra pedagogiczna; • Przyjazne i bezpieczne placówki oświatowe; • Programy dla uczniów z SPE; • Ogólnie dostępna oferta pomocy i różnorodność form wsparcia w zakresie problemów dotyczących mieszkańców (DPS, ŚDS, Klub Seniora, Świetlica „Przyjaźń”, asystent rodziny, PZP, klub AA itp.); • Wdrażanie programów i projektów ukierunkowanych na rozwiązywanie problemów mieszkańców (np. opieka wytchnieniowa, asystent osoby niepełnosprawnej, kampanie społeczne, Korpus wsparcia seniora); • Dostępność do bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego, realizowanego przez jednostki publiczne i organizacje samorządowe; • Wykwalifikowana i kompetentna, stale doskonaląca swoje umiejętności kadra pomocy społecznej.	leczenia ze strony petentów); • Zwiększająca się liczba osób samotnych; • Zwiększająca się liczba rodzin z problemem opiekuńczo – wychowawczym.
Szanse	Zagrożenia
• Nowe środki finansowe związane z perspektywą finansową 2021-2027 oraz Krajowym Planem Odbudowy; • Nacisk na niwelowanie barier dostępności, w tym architektonicznych; • Postępujący proces cyfryzacji; • Zmiana trendów społecznych w sposobie spędzania wolnego czasu – większy nacisk na aktywny wypoczynek i prowadzenie zdrowego trybu życia; • Zmiana w sposobie postrzegania osób starszych (aktywność seniorów); • Inwestycje infrastrukturalne przyspieszające komunikację z miastem wojewódzkim; • Duży potencjał rozwoju agroturystyki; • Duży potencjał ludzki – młodzież; • Przestrzeń do utworzenia uniwersytetu III wieku; • Środki zewnętrzne przeznaczone na infrastrukturę sportowo-rekreacyjną; • Środki z RPO na budowę ścieżek rowerowych; • Dostępne środki na modernizację	• Zmniejszająca się liczba mieszkańców gminy; • Ubywa osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym; • Starzejące się społeczeństwo i brak wystarczającej oferty usług opiekuńczych i aktywizacyjnych dla seniorów; • Zmieniający się i niestabilny system prawny i legislacyjny; • Roszczeniowe podejście społeczne; • Zmniejszenie wpływów budżetowych spowodowanych zmniejszeniem stawki podatku PIT; • Zanik więzi rodzinnych – przerzucenie odpowiedzialności za opiekę nad członkiem rodziny na instytucje samorządowe; • Wysoki poziom inflacji przyczyniający się do realnego ubożenia społeczeństwa; • Wycofywanie się młodzieży z aktywnego działania ze względu na poczucie braku realnego wpływu;

obiektów z Świętokrzyskiej Rybackiej Lokalnej Grupy Działania; • Promocja gminy i miasta wśród pływackiej kadry narodowej i wojewódzkiej – współpraca w ramach organizacji zgrupowań Narodowego Centrum Sportu; • Zmiana mentalności społecznej w kwestii postrzegania rodzin dysfunkcyjnych; • Organizacja systemu psychologicznego wsparcia szkół; • Wzmocnienie współpracy pomiędzy instytucjami wspierającymi osoby potrzebujące wsparcia; • Utrzymanie stanowiska pracy asystenta rodziny; • Wzrost jakości usług świadczonych przez podmioty realizujące zadania pomocy społecznej; • Wpływanie na wrażliwość społeczną na problematykę dotyczącą dzieci i rodzin; • Ogólnopolskie i regionalne kampanie społeczne.	• Postępująca radykalizacja części społeczeństwa; • Preferowanie konsumpcyjnego stylu życia; • Osłabianie się funkcji opiekuńczej rodziny; • Uzależnienie rodzin od pomocy społecznej, zjawisko tzw. „dziedziczenia biedy”; • Narastające trudności emocjonalne i napięcia psychiczne uczniów, problemy wychowawcze, wzmożony poziom lęku; • Ryzykowne zachowania dzieci i młodzieży; • Brak świadomości problemu i umiejętności szukania pomocy przez rodziny dysfunkcyjne; • Zmiany społeczno-cywilizacyjne wpływające na rozpad więzi w rodzinie i pojawianie się nowych problemów społecznych, m.in. dzieci zapracowanych rodziców, eurosieroctwo, uzależnienia behawioralne; • Łatwy dostęp do używek.
---	---

2.13. Badanie sondażowe wśród mieszkańców gminy Włoszczowa

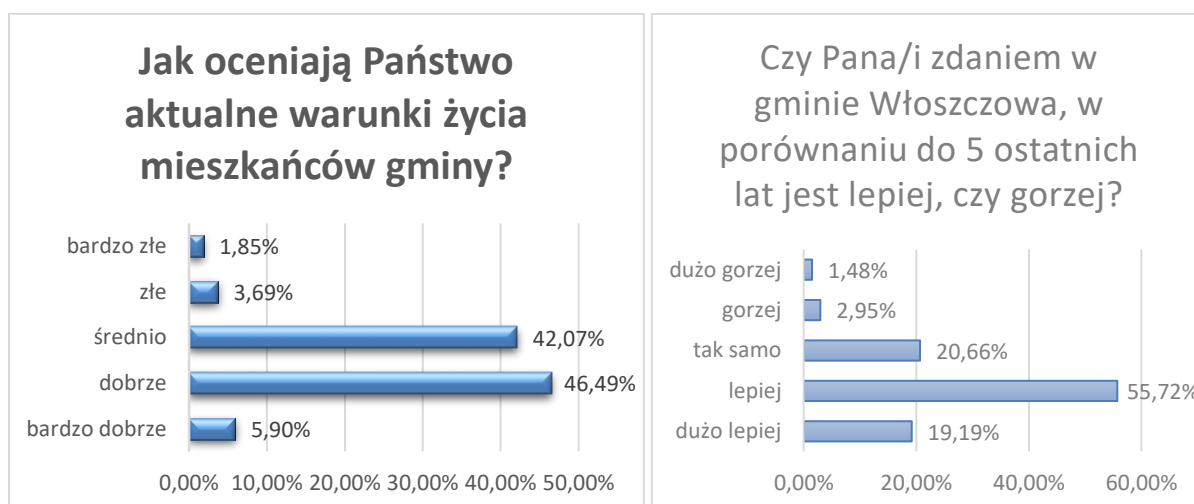
Od 10 maja do 12 czerwca 2022 roku przeprowadzone zostało badanie sondażowe wśród mieszkańców gminy Włoszczowa. Ankieta zamieszczona była na stronie internetowej Urzędu Gminy oraz Ośrodka Pomocy Społecznej. Dodatkowo członkowie Zespołu ds. Opracowania Strategii rozprawdzili papierowe wersje ankiety wśród osób ze swojego środowiska. Metoda ta gwarantowała szeroki dostęp mieszkańców do ankiety oraz udział w badaniu przedstawicieli różnych środowisk społecznych z terenu gminy Włoszczowa. Łącznie odpowiedzi udzieliło 271 osób, z czego 66% stanowiły kobiety. Jak wynika z poniższych grafik, przeciętny respondent był kobietą w wieku między 31 a 50 lat z wykształceniem wyższym i pracującą na etacie.

Wykres 18. Graficzna prezentacja wieku, statusu zawodowego oraz wykształcenia osób biorących udział w sondażu ankietowym

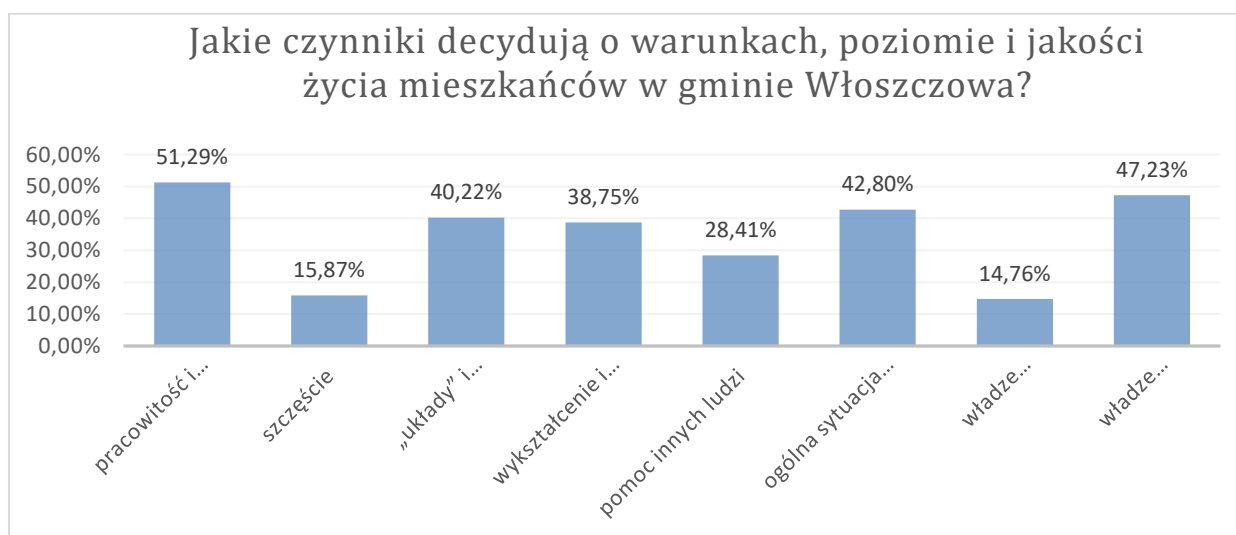
Źródło. Opracowanie własne.

Na początku badania ankietowani zostali poproszeni o ocenę obecnych warunków życia oraz zestawieniem tego z okresem ostatnich 5 lat. Niemal 45% badanych określiło poziom swojego życia jako dobry, kolejne 42% jako średni. Według blisko 76% mieszkańców obecnie w gminie Włoszczowa żyje się lepiej bądź dużo lepiej niż jeszcze 5 lat temu.

Wykres 19. Ocena aktualnych warunków życia oraz porównanie z sytuacją sprzed 5 lat.

Źródło. Opracowanie własne.

Mieszkańcy zapytani o czynniki, jakie ich zdaniem decydują o poziomie, warunkach i jakości życia w gminie Włoszczowa wskazali najczęściej na pracowitość, zaradność i przedsiębiorczość. Jako kolejne wskazano władze samorządowe oraz ogólną sytuację społeczno- gospodarczą w kraju i na świecie. Najmniej odpowiedzi zaznaczono przy władzach państwowych oraz szczęściu.

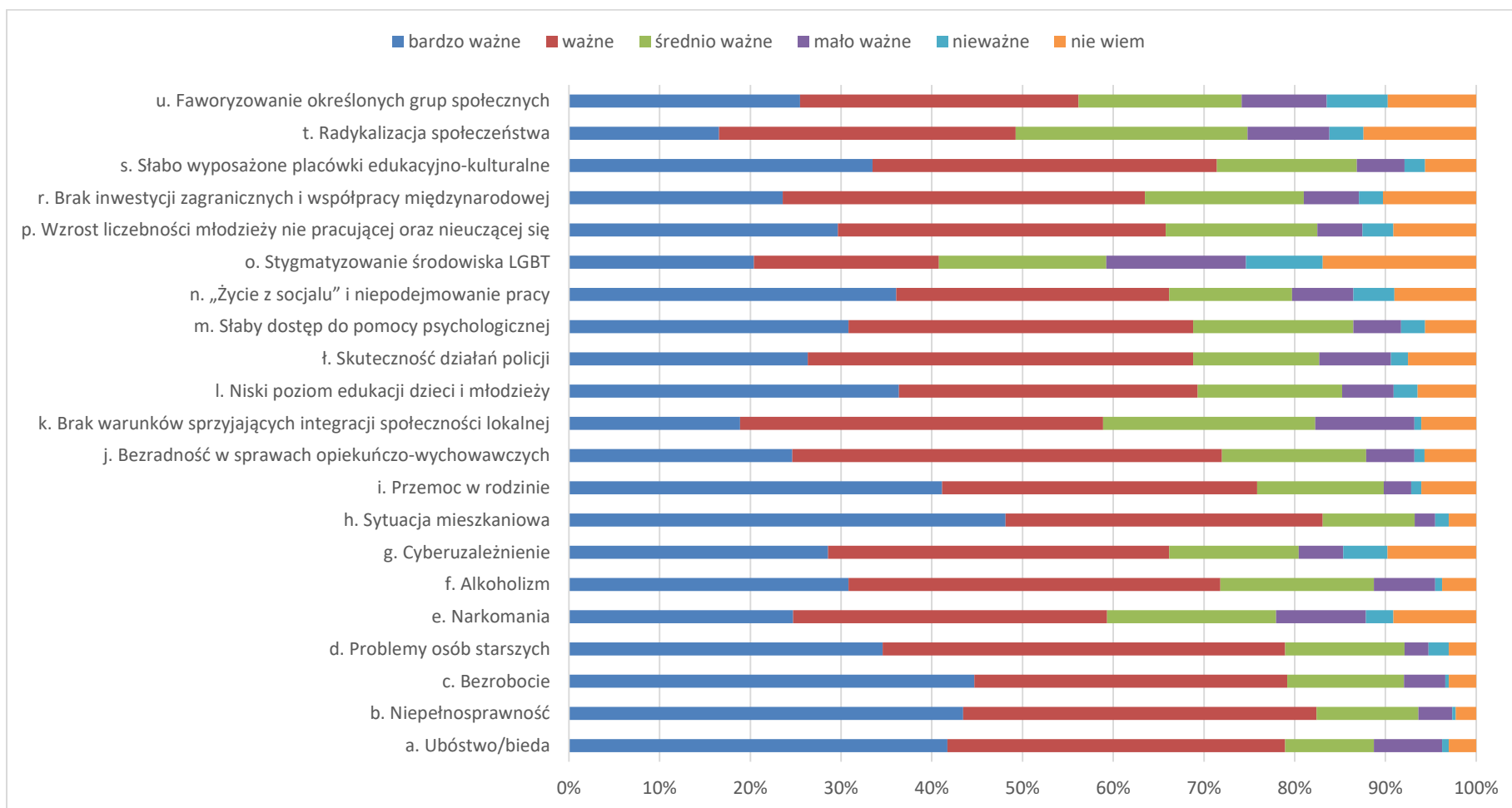
Wykres 20. Czynniki decydujące o warunkach, poziomie i jakości życia mieszkańców w gminie Włoszczowa

Źródło. Opracowanie własne.

Następnie ankietowanych poproszono o określenie stopnia istotności różnych problemów. Mieszkańcy mieli wskazać czy problemy te są w ich mniemaniu bardzo ważne, ważne,

średnio ważne, mało ważne oraz nieważne. Dopuszczalna była również odpowiedź „nie wiem”. Respondenci jako najistotniejsze wskazali kwestie związane z sytuacją mieszkaniową, niepełnosprawnością, bezrobociem, ubóstwem oraz sytuacją osób starszych. Szczegółowy rozkład wszystkich odpowiedzi prezentuje poniższa grafika.

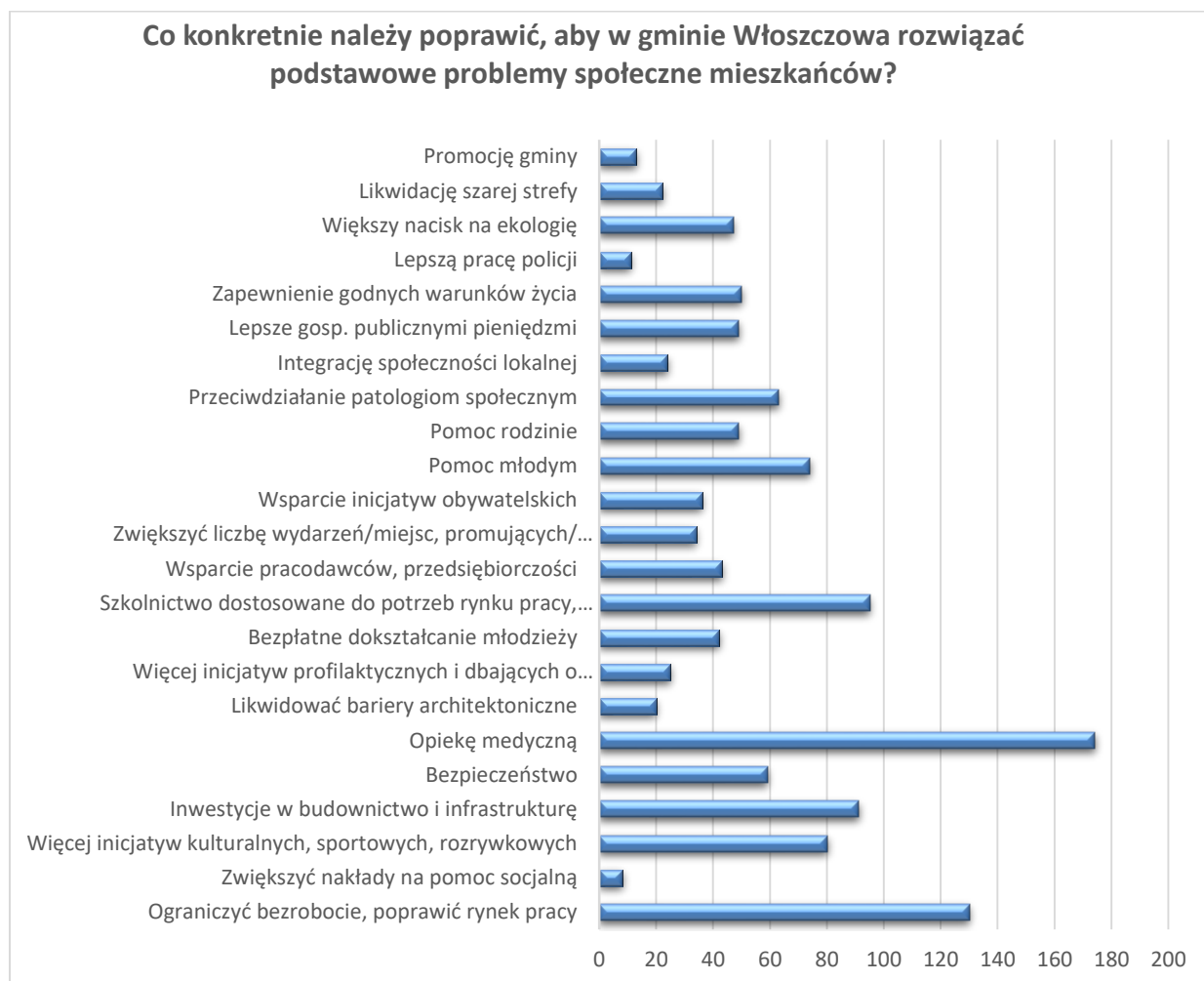
Wykres 21. Stopień istotności problemów w opiniach mieszkańców

Źródło. Opracowanie własne.

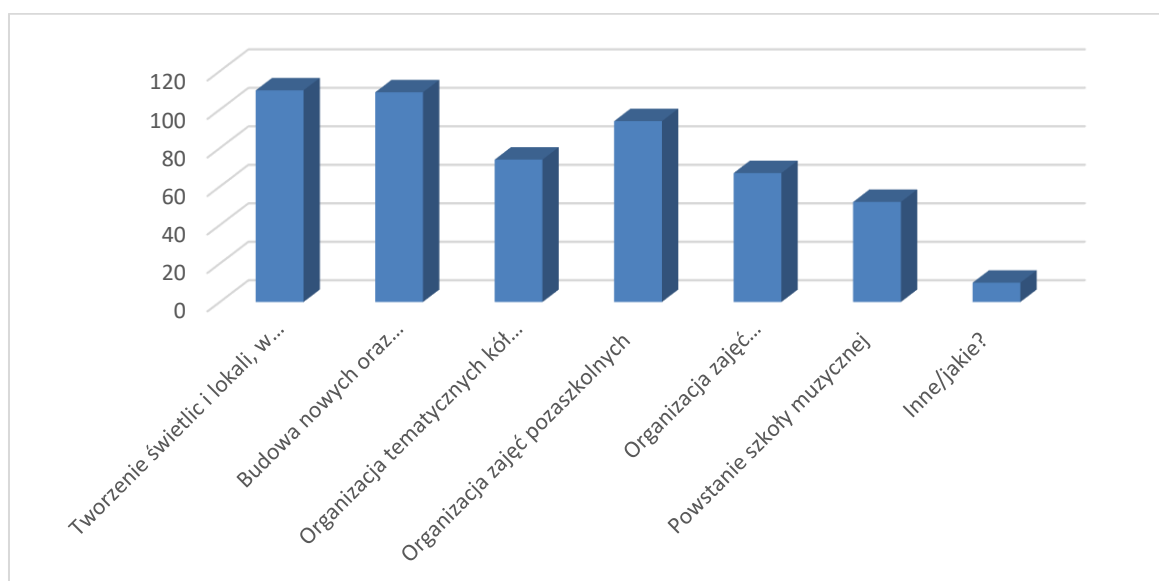
Każdy ankietowany mógł wskazać 5 aspektów, które należy poprawić aby w gminie Włoszczowa żyło się lepiej. Badani najczęściej wskazywali na opiekę medyczną oraz poprawę rynku pracy (ograniczenie bezrobocia). Jako kolejne konieczność dofinansowania szkół aby lepiej je dostosować do warunków rynku pracy oraz szeroko rozumiane inwestycje w budownictwo i infrastrukturę.

Wykres 22. Kwestie wymagające poprawy w opiniach mieszkańców

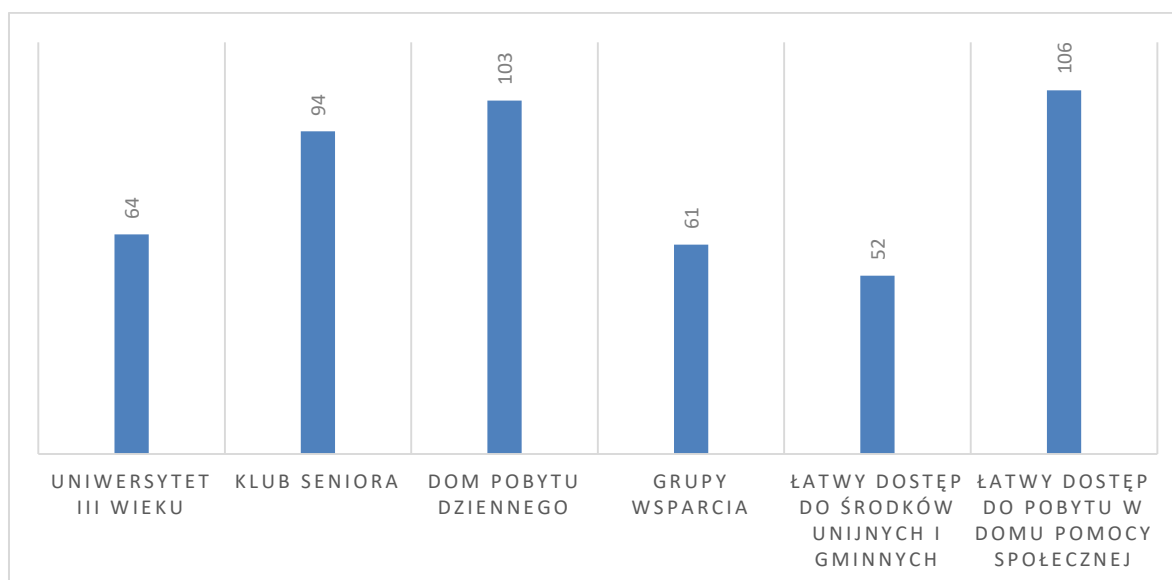
Źródło. Opracowanie własne.

Kolejne pytania dotyczyły propozycji rozwiązania problemów trzech grup społecznych: młodzieży i dzieci, osób starszych oraz rodzin. W odniesieniu do młodszych mieszkańców gminy, respondenci najczęściej wskazywali na konieczność utworzenia świetlic i lokali, w których młodzież mogłaby się spotkać oraz realizować swoje pasje oraz budowę nowych i wyposażenie już istniejących obiektów sportowych wraz z zatrudnieniem instruktorów.

Wykres 23. Propozycje rozwiązań problemów dzieci i młodzieży

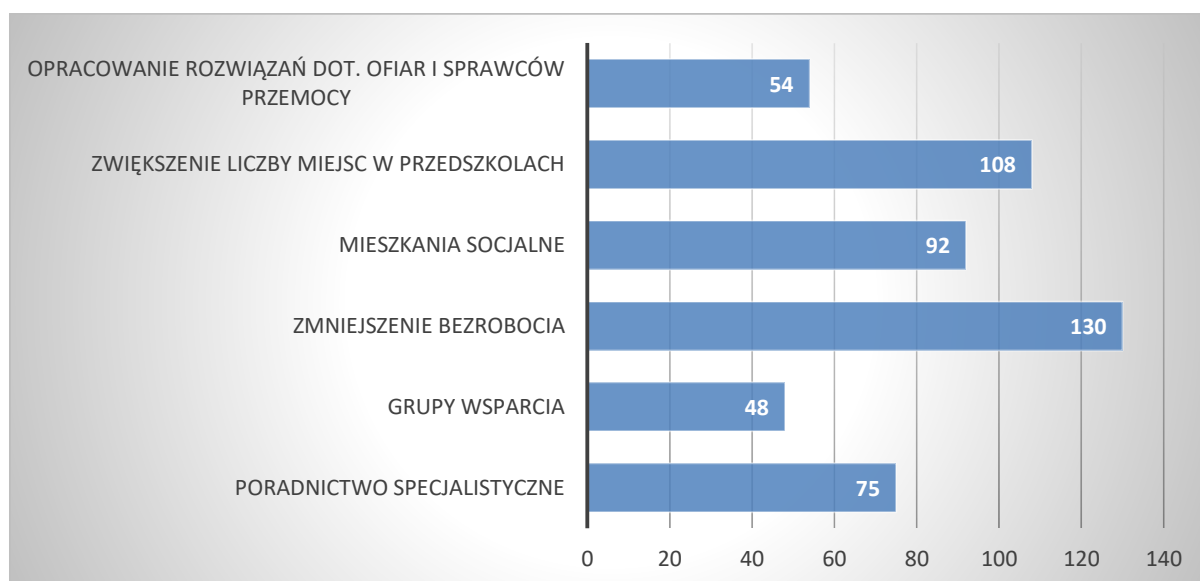
Źródło. Opracowanie własne.

W przypadku seniorów najczęściej wskazywano na łatwy dostęp do domu pomocy społecznej oraz uruchomienie domu dziennego pobytu. Kolejne odpowiedzi to Klub Seniora oraz Uniwersytet III wieku.

Wykres 24. Propozycje rozwiązań problemów osób starszych

Źródło. Opracowanie własne.

Jako rozwiązania dla rodziny, ankietowani najczęściej wskazali zmniejszenie bezrobocia oraz zwiększenie liczby miejsc w przedszkolach. Uznano również, że mieszkania socjalne mogą być odpowiedzią na problemy rodzin.

Wykres 25. Propozycje rozwiązań problemów rodzin

Źródło. Opracowanie własne.

Powyższe wyniki badania sondażowego zostały uwzględnione podczas prac warsztatowych nad częścią programową Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Włoszczowa na lata 2023-2029.

3. Lokalne problemy społeczne

Poprzez problem społeczny należy rozumieć niekorzystne zjawisko dla danej społeczności, oceniane przez tą społeczność jako niepożądane, niebezpieczne oraz konieczne do wyeliminowania. Wśród najpowszechniejszych problemów społecznych należy zaliczyć: bezrobocie, ubóstwo, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, uzależnienia itp.

3.1. Analiza metodą Pareto-Lorenza

Niniejsza analiza oparta jest na zasadzie, według której często tylko kilka składników wpływa na większość skutków. Ogólnie rzecz ujmując można stwierdzić, iż niewielka liczba przyczyn odpowiada za większość występujących zjawisk. Skorygowaniem tych czynników można w skali ogółu znacznie poprawić jakość całego zjawiska, dlatego niezwykle istotnym jest ich identyfikacja, aby nie marnować zbędnych potencjałów na małoistotne przyczyny. Diagram Pareto-Lorenza nazywany jest również metodą ABC lub prawem 20-80. Zasada Pareto umożliwia znalezienie 20% przyczyn przynoszących 80% strat. Podane wartości procentowe są umowne, gdyż równie dobrze może chodzić np. o proporcję 75-25. Analiza ABC jest metodą porządkowania i grupowania elementów analizowanych zbiorów ze względu na

wybrane kryterium. W wyniku grupowania elementy grupy A mają największą wartość, natomiast grupy C marginalne znaczenie.

Przy użyciu metody Pareto-Lorenza można wskazać kilka głównych przyczyn, z powodu których przyznawana jest pomoc Ośrodka Pomocy Społecznej we Włoszczowie. To właśnie te przyczyny są najbardziej istotne dla kwestii pomocy społecznej. Należy jednak mieć na uwadze, że korzystając z tej metody opieramy się tylko i wyłącznie na danych statystycznych wygenerowanych przez system pomocy społecznej.

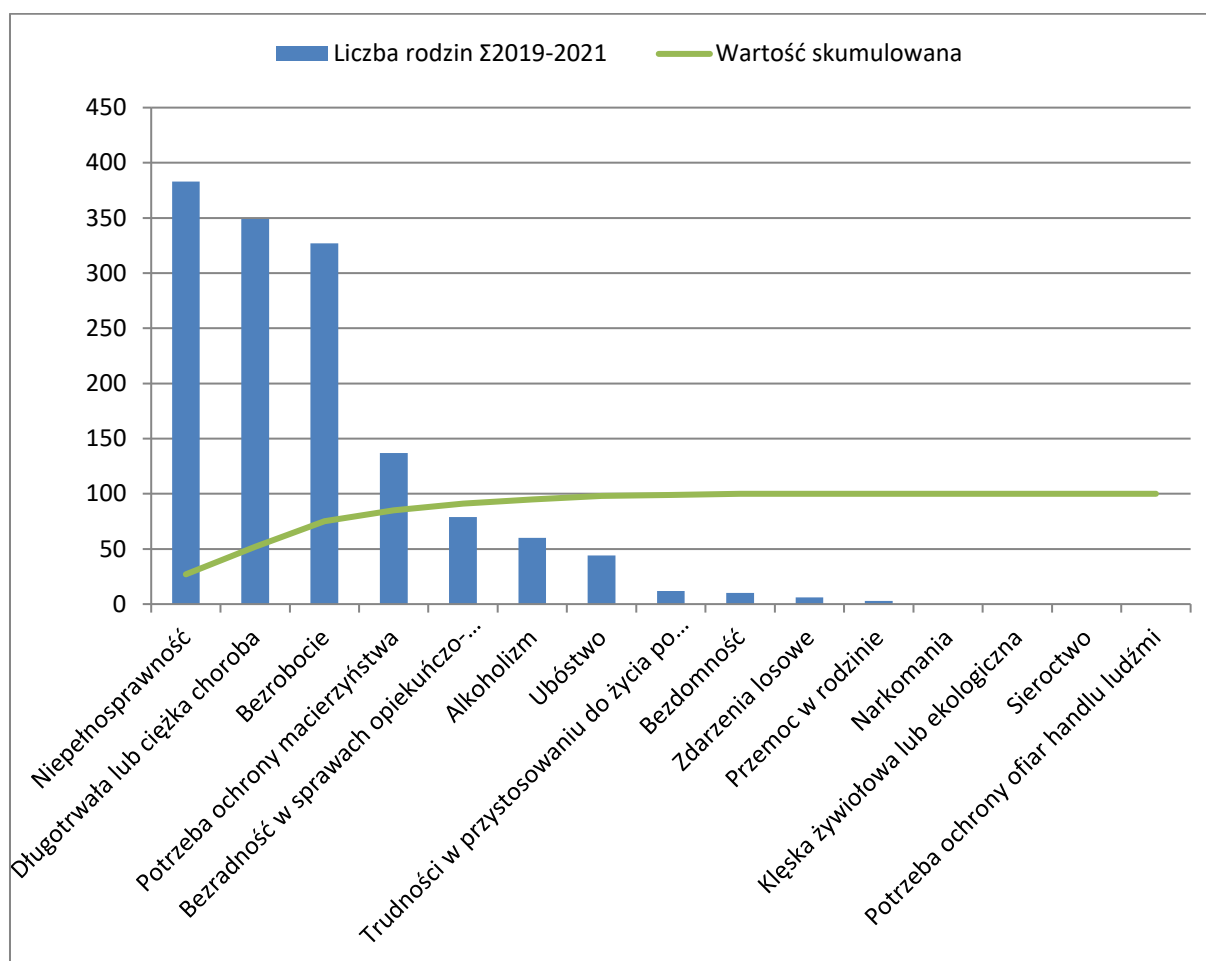
Tabela 14. Problemy społeczne w latach 2019-2021 według zestawienia Pareto-Lorenza

Powód	Liczba rodzin Σ2017-2019	Udział w grupie (%)	Wartość skumulowana (%)	Kategoria
Niepełnosprawność	383	27,16%	27	A
Długotrwała lub ciężka choroba	349	24,75%	52	
Bezrobocie	327	23,19%	75	
Potrzeba ochrony macierzyństwa	137	9,72%	85	B
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	79	5,60%	91	
Alkoholizm	60	4,26%	95	
Ubóstwo	44	3,12%	98	
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z ZK	12	0,85%	99	C
Bezdomność	10	0,71%	100	
Zdarzenia losowe	6	0,43%	100	
Przemoc w rodzinie	3	0,21%	100	
Narkomania	0	0%	100	
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0%	100	
Sieroctwo	0	0%	100	
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0%	100	

Źródło. Opracowanie własne.

Wyniki analizy metodą Pareto-Lorenzo prezentowane powinny być za pomocą diagramu składającego się z dwóch głównych części.

- wykres słupkowy – histogram uszeregowany w porządku malejącym.
- wykres liniowy – prezentuje skumulowany procentowy udział przyczyn przyznania pomocy.

Wykres 26. Graficzna prezentacja problemów społecznych metodą Pareto-Lorenzo

Źródło. Opracowanie własne.

Na powyższym wykresie widać, iż trzy pierwsze powody przyznawania pomocy, tj. niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba oraz bezrobocie odpowiadają za 75% wszystkich przyczyn. To właśnie te problemy społeczne należy uznać jako dominujące w gminie Włoszczowa. Dołączając do tego kolejny powód przyznania pomocy tj. potrzebę ochrony macierzyństwa otrzymujemy łącznie 85% wszystkich przypadków. Pozostałe czynniki mają odpowiadają zatem łącznie za 15% powodów przyznania pomocy.

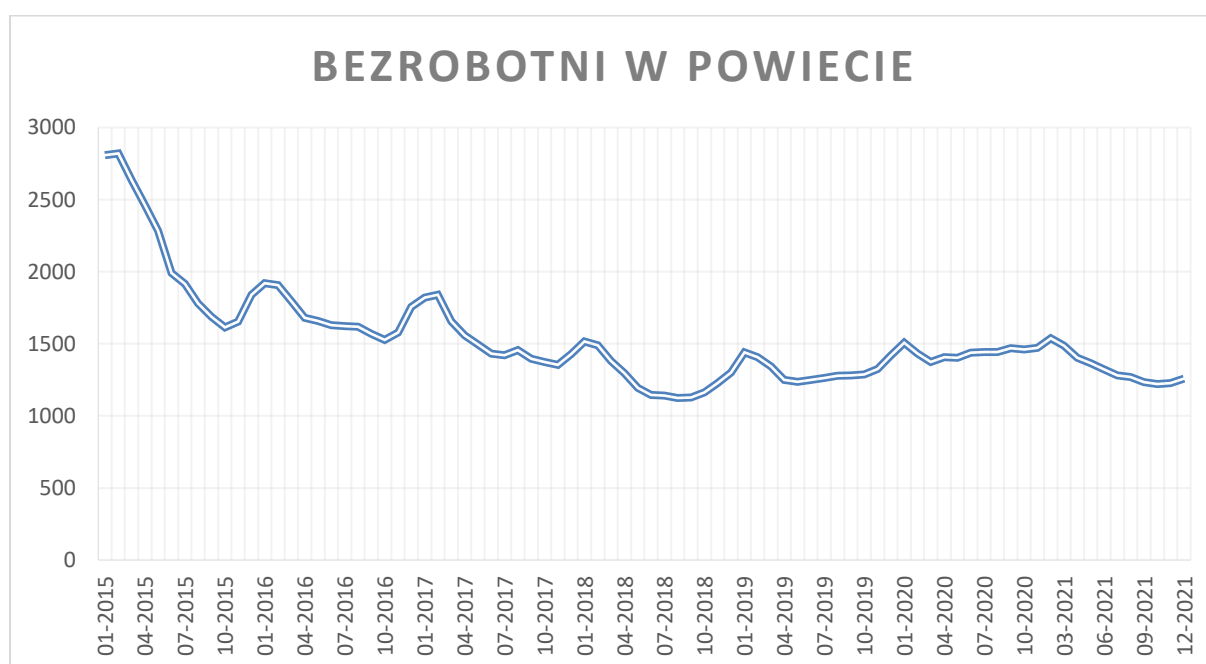
3.2. Bezrobocie

Istotnym problemem społeczno-gospodarczym występującym na terenie całego województwa świętokrzyskiego jest bezrobocie. Jest to zjawisko trudne do zmierzenia. Statystyki najczęściej odnoszą się do skali bezrobocia rejestrowanego, przez co część osób pozostająca bez pracy nie jest ujęta. Z drugiej strony zdarzają się przypadki wpisania

w szeregi bezrobotnych osób, które wykonują pracę zawodową w tzw. „szarej strefie”, czyli bez płaconia podatków. Należy też pamiętać, że istnienie dużej liczby bezrobotnych pogarsza sytuację osób zatrudnionych, co przejawia się tym, że często są oni zmuszani do gorszych warunków pracy, a także do zawierania mniej korzystnych umów o pracę. W teorii ekonomii funkcjonuje również pojęcie naturalnej stopy bezrobocia, która informuje, jaka część siły roboczej nie chce podjąć pracy za wynagrodzenie płacone w momencie równowagi na rynku pracy. Liczba bezrobotnych i stopa bezrobocia są wskaźnikami pokazującymi stan bezrobocia na określony moment. W poszczególnych krajach do ustalania liczby bezrobotnych stosowane są różne metody. W Polsce podstawą szacunków są dane urzędów pracy oparte o rejestr osób bezrobotnych.

Na koniec 2021 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy zarejestrowanych było 1258 mieszkańców powiatu.

Wykres 27 . Bezrobotni zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy we Włoszczowie

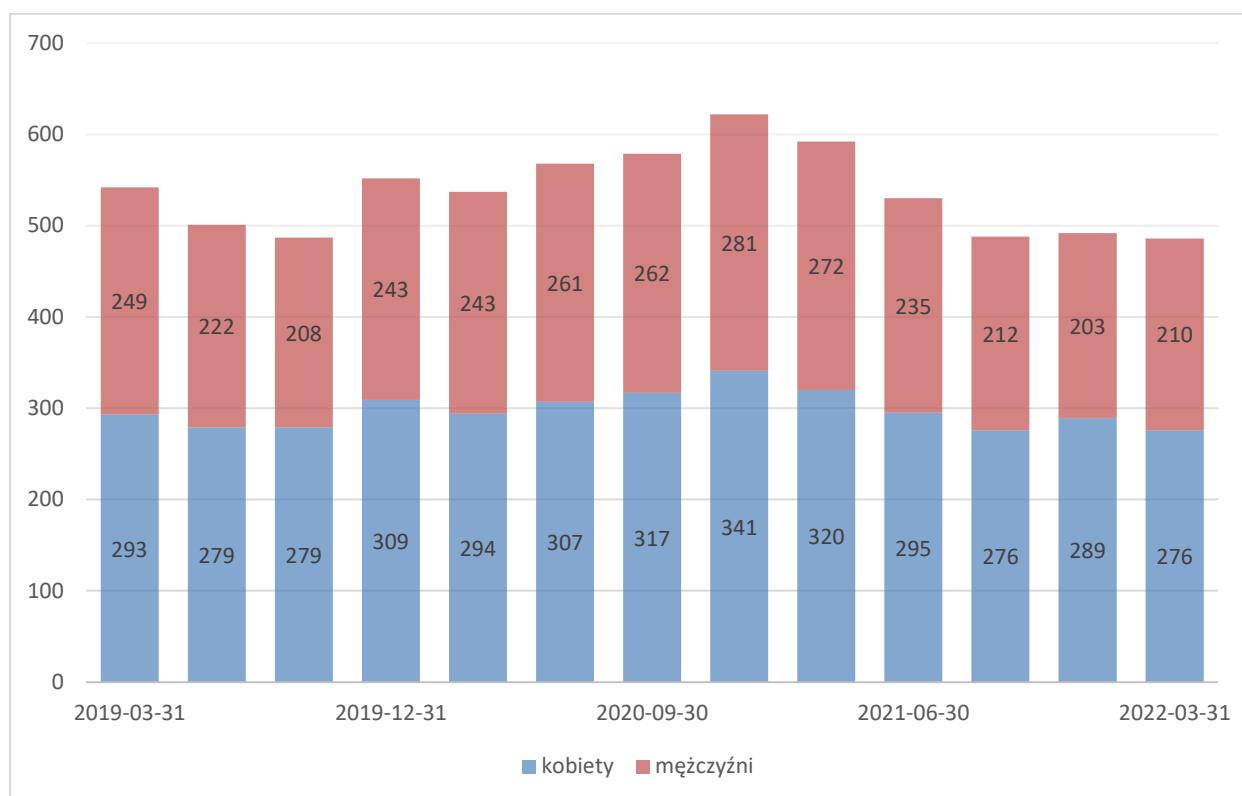
Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych PUP Włoszczowa.

W przeciągu siedmiu ostatnich lat zauważalny jest znaczny spadek bezrobocia w regionie, w tym w gminie Włoszczowa. Jest to naturalne zjawisko, ponieważ bezrobocie jest skomplikowanym problemem społecznym, na który wpływ ma ogólna sytuacja ekonomiczna kraju. Wywołuje ono negatywne skutki zarówno ekonomiczne, jak i społeczne.

Makroekonomiczne skutki bezrobocia dotyczą utraconej produkcji w gospodarce w rezultacie niepełnego wykorzystania siły roboczej oraz pogorszenia stanu budżetu państwa w wyniku zmniejszenia przychodów budżetowych z tytułu podatków oraz zwiększenia wydatków na zasiłki i inne formy pomocy społecznej. Mikroekonomiczne skutki bezrobocia polegają na pogorszeniu sytuacji materialnej bezrobotnych i ich rodzin w okresie pozostawania bez pracy. Analizując makrospołeczne skutki bezrobocia, należy pamiętać o istnieniu bezrobotnych nie zawsze zarejestrowanych przez rejonowe urzędy pracy (są to przeważnie kobiety i młodzież, nie mający żadnego zatrudnienia).

Bezrobocie jest również istotnym elementem polityki społecznej, w każdym państwie, w którym gospodarka oparta jest o mechanizm wolnorynkowy. Utrzymujące się przez dłuższy czas bezrobocie powoduje napięcia społeczne.

W gminie Włoszczowa na koniec 2021 roku zarejestrowanych były 492 osoby bezrobotne. Była to jedna z najniższych wartości w ujęciu kwartalnym w ciągu ostatnich trzech lat. W przypadku gminy Włoszczowa zauważalne są również okresowe wahania liczby osób bezrobotnych związane z sezonowością niektórych branż (np. budownictwa, rolnictwa), co odpowiada charakterowi gminy i regionu. Dodatkowo w przeciągu całego roku 2020 zwiększała się liczba osób zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy. Związane to było z częściowym zamknięciem gospodarki z powodu pandemii koronawirusa. Szczegółowy przebieg poziomu bezrobocia (z podziałem na płeć) na terenie gminy prezentuje poniższy wykres.

Wykres 28. Osoby bezrobotne w gminie Włoszczowa w latach 2019-2021

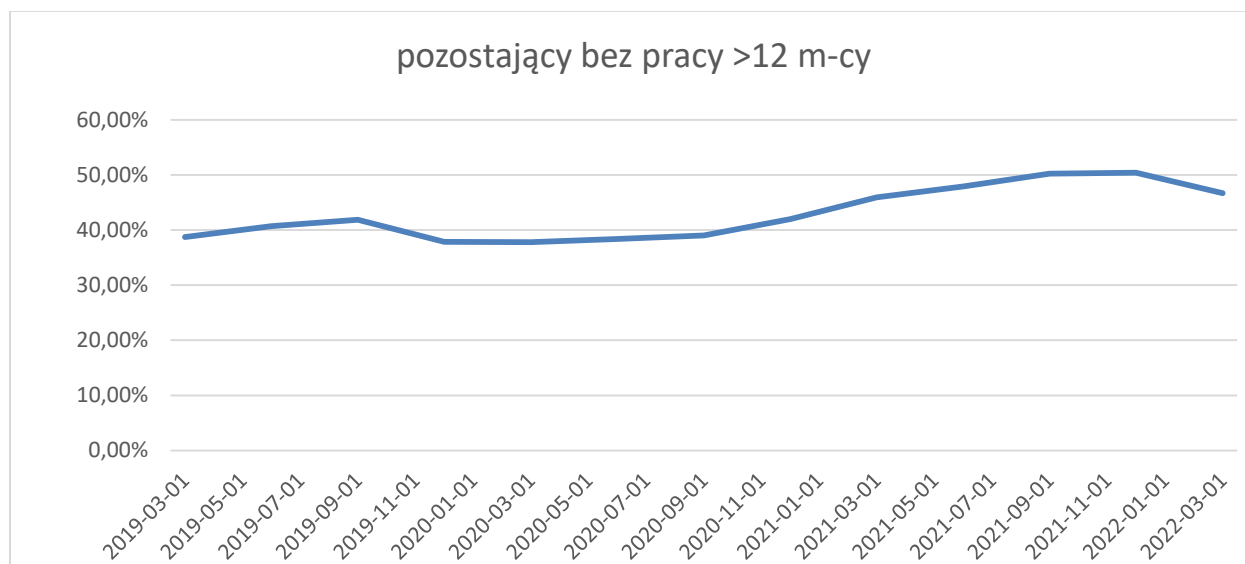
Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych z PUP Włoszczowa.

Przez cały ten okres wśród bezrobotnych przeważały kobiety (kolor niebieski). Zestawiając to z wcześniej zaprezentowaną piramidą wieku, z której można było odczytać, że w grupach osób w wieku produkcyjnym przeważają mężczyźni, można wyciągnąć wnioski, że to kobiety są w gorszej sytuacji na rynku pracy.

Bezrobocie bezpośrednio dotyka osobę pozostającą bez pracy, ale w sposób pośredni cała rodzina odczuwa skutki tego problemu. Zjawisko to wiąże się często z obniżeniem stopy życiowej rodziny oraz niejednokrotnie, jest nierozzerwalnie powiązane z innymi problemami, takimi jak np. ubóstwo, alkoholizm, przemoc w rodzinie itp. Przedłużający się okres bezrobocia może te zjawiska dodatkowo nasilać. Początkowy szok spowodowany zwolnieniem z pracy zastępowany jest niejednokrotnie krótką fazą optymizmu i wiary w znalezienie nowego zatrudnienia, a następnie okresem pesymizmu i utraty nadziei. Ostatecznie długotrwałe bezrobocie prowadzi do bezradności co może mieć w dłuższej perspektywie destrukcyjny wpływ na funkcjonowanie rodziny. W gminie Włoszczowa w całym analizowanym okresie czasu osoby pozostające przynajmniej rok bez pracy stanowiły od 38% do nawet 50% wszystkich osób bezrobotnych. Wartym zauważenia jest

fakt, że od 2019 rośnie udział osób będących bez pracy przynajmniej przez dwanaście miesięcy. Osoby takie mogą mieć większe problemy z powrotem na rynek pracy. Chęć ich aktywizacji wymaga również większego zaangażowania powiatowych służb zatrudnienia oraz pracowników gminnego ośrodka pomocy społecznej.

Wykres 29. Udział osób długotrwale bezrobotnych wśród wszystkich bezrobotnych

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych z PUP Włoszczowa.

Bezrobocie należy również rozpatrywać w kategorii problemów ekonomicznych, ponieważ powoduje problemy finansowe, kłopoty w spłatach kredytu i zadłużenia osoby bezrobotnej, która często popada w prawdziwą pętlę kredytową. Z pomocy finansowej Powiatowego Urzędu Pracy we Włoszczowie wypłacanej w formie zasiłku mógł skorzystać niewielki odsetek bezrobotnych.

Dodatkowo Ośrodek Pomocy Społecznej we Włoszczowie udzielał wsparcia mieszkańcom gminy z powodu bezrobocia. W 2021 roku z pomocy skorzystało 100 rodzin, czyli o 127 mniej niż jeszcze w 2016 roku. Wraz ze spadkiem bezrobocia zmniejsza się też udział osób bezrobotnych wśród beneficjentów pomocy społecznej. W 2016 roku wskaźnik ten wynosił 53%, natomiast w 2021 – 43%.

3.3. Ubóstwo

Ubóstwo w ujęciu ekonomicznym oznacza stały brak dostatecznych środków materialnych do zaspokojenia podstawowych potrzeb społecznych jednostki. Według definicji Organizacji Narodów Zjednoczonych wiąże się z ograniczeniem wyboru i szans życiowych. Narusza ludzką godność oraz uniemożliwia skuteczne uczestnictwo w społeczeństwie, poprzez wykluczenie jednostek i rodzin ze społeczności lokalnych. Ubóstwo często wiąże się z innymi czynnikami patologicznymi jakimi są alkoholizm, narkomania, zaniedbywanie w opiece i wychowaniu oraz przemoc. Do grup szczególnie zagrożonych należy zaliczyć rodziny, których członkowie nie mają stałych zarobkowych źródeł dochodów, innych niż renta lub emerytura. Problem ubóstwa ciągle jest jedną z najważniejszych kwestii polityki społecznej w krajach Unii Europejskiej.

Według Indeksu Wewnątrzregionalnego Zagrożenia Ubóstwem w województwie świętokrzyskim opublikowanego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w 2021 roku, powiat włoszczowski charakteryzuje się średnim poziomem zagrożenia ubóstwem. Jako przyczyny ubóstwa w województwie świętokrzyskim wskazane są następujące przyczyny:

- niski stopień urbanizacji,
- wyższa stopa bezrobocia w odniesieniu do kraju,
- struktura gospodarki regionu z dominującymi mało efektywnymi działami produkcji,
- proces depopulacji wzmocniony niekorzystnymi trendami demograficznymi,
- przeciętny dochód na jednego mieszkańca poniżej średniej krajowej,
- znaczący odsetek osób pracujących w rolnictwie,
- rozdrobnienie gospodarstw rolnych.

Wszystkie te czynniki powodują, że województwo świętokrzyskie od lat należy do najbiedniejszych regionów w Polsce, a co za tym idzie również powiat włoszczowski oraz gmina Włoszczowa.

Według tego opracowania, wskaźnik pogłębionej deprivacji materialnej wyrażający stosunek liczby osób w rodzinach otrzymujących świadczenia pieniężne z pomocy społecznej

w przeliczeniu na każde 1000 mieszkańców w gminie Włoszczowa wynosił 22,93 i był o 11,97 niższy niż średnia dla powiatu włoszczowskiego.

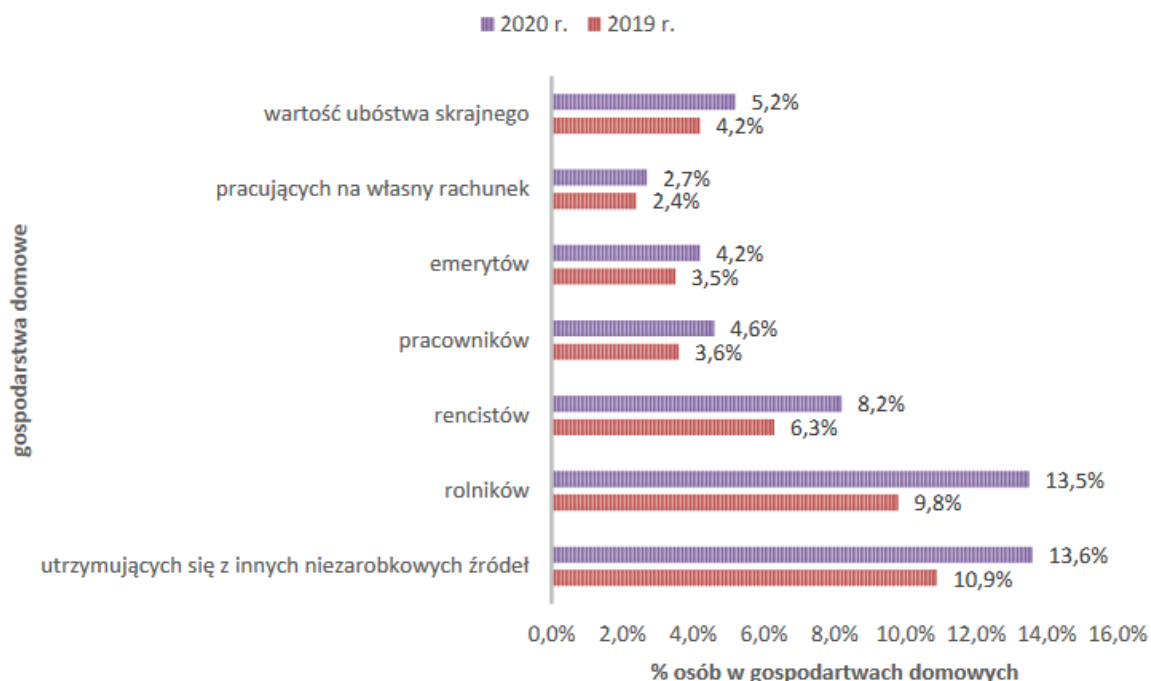
Tabela 15. Wskaźnik pogłębionej deprywacji materialnej w latach 2019-2020 w powiecie włoszczowskim

POWIAT WŁOSZCZOWSKI			
L.p.	Gmina	Rok 2019	Rok 2020
1.	Kluczewsko	40,42	49,17
2.	Krasocin	20,46	37,38
3.	Moskorzew	44,08	37,95
4.	Radków	71,60	72,40
5.	Secemin	33,67	40,77
6.	Włoszczowa	22,35	22,93
Średnia w 2020 roku: 34,90			

Źródło. Indeks Wewnętrzny Zagrożenia Ubóstwem w Województwie Świętokrzyskim.

W polskim ustawodawstwie istnieją różne definicje ubóstwa. Zgodnie z opracowaniem Regionalnego Ośrodka Pomocy Społecznej, o biedzie w sensie absolutnym, mówimy w przypadku kiedy uzyskiwane dochody umożliwiają tylko zaspokojenie niezbędnych potrzeb biologicznych pozwalających tylko na utrzymanie przy życiu. Istnieje także tzw. ustawowa granica ubóstwa, ustalona przez wysokość dochodu upoważniającego osoby i rodziny, które takiego dochodu nie osiągają do ubiegania się o pomoc społeczną. Ubóstwo może być pojmowane w sposób względny, w takim przypadku linią ubóstwa jest dochód relatywizowany do standardu materialnego danego społeczeństwa. W 2020 roku szczególnie narażone na ubóstwo skrajne były gospodarstwa domowe rolników oraz gospodarstwa utrzymujące się głównie z innych niezarobkowych źródeł. Jak wynika z poniższego wykresu zasięg ubóstwa wyraźnie różni się w zależności od grupy społeczno-ekonomicznej.

Rysunek 3. Wskaźnik ubóstwa skrajnego w 2019 i 2020 roku wg grup społeczno-ekonomicznych.

Źródło. Indeks Wewnętrzny Regionalnego Zagrożenia Ubóstwem w Województwie Świętokrzyskim.

Również opracowanie sygnałowe Głównego Urzędu Statystycznego na temat *Zasięgu ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2021 roku* potwierdza wcześniejsze ustalenia. Województwami o najwyższej stopie ubóstwa były województwa: warmińsko-mazurskie, małopolskie, podkarpackie oraz świętokrzyskie. Należy jednak odnotować znaczący spadek zasięgu ubóstwa skrajnego oraz ubóstwa relatywnego. Znaczący spadek zasięgu ubóstwa zaobserwowano zwłaszcza wśród rodzin wielodzietnych, gospodarstw domowych z osobami niepełnosprawnymi oraz gospodarstw z głową rodziny o niskim stopniu wykształcenia. Pomimo poprawy sytuacji, grupy te ciągle należą do najbardziej zagrożonych ubóstwem. W opracowaniu Głównego Urzędu Statystycznego jako czynniki przyczyniające się do spadku zasięgu bezrobocia wymieniono: wzrost wynagrodzeń, spadek bezrobocia oraz wprowadzenie świadczenia wychowawczego oraz Programu Rodzina 500 plus. W gminie Włoszczowa w całym analizowanym okresie malała liczba rodzin otrzymujących wsparcie z powodu ubóstwa, co związane jest z lepszą sytuacją materialną rodzin. W porównaniu z rokiem 2017 o blisko 80% mniej rodzin otrzymało pomoc z Ośrodka Pomocy Społecznej właśnie z tego tytułu.

Tabela 16. Liczba rodzin którym przyznano wsparcie z powodu ubóstwa w latach 2017-2021 przez OPS we Włoszczowie

	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba rodzin	49	32	18	16	10

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

3.4. Niepełnosprawność, długotrwała i ciężka choroba

Długotrwała choroba bardzo często bywa przyczyną trudnej sytuacji życiowej osoby oraz rodziny. Najczęściej problem ten dotyczy osób starszych, ale zdarzają się również przypadki chorób nawet wśród osób w młodym wieku. Za długotrwałą chorobę należy uznać dolegliwość bądź stan patologiczny, który utrzymuje się przez dłuższy czas i który będzie nadal trwał. Charakteryzuje się ona długotrwałością, przebiegiem łagodniejszym niż w przypadku stanu ostrego, pogorszeniem sprawności, nieodwracalnością zmian patologicznych oraz następstwami psychospołecznymi.

Niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba niejednokrotnie są ze sobą ściśle powiązane. W modelu medycznym za niepełnosprawność uznaje się bowiem bezpośrednią konsekwencję choroby lub uszkodzenia. Zgodnie z modelem społecznym, niepełnosprawność powstaje w skutek ograniczeń, jakich doznają osoby nią dotknięte w środowisku zamieszkania.

Według Światowej Organizacji Zdrowia za osobę niepełnosprawną uznaje się taką, która nie może samodzielnie, częściowo bądź całkowicie zapewnić sobie możliwości normalnego życia indywidualnego i społecznego na skutek wrodzonego lub nabytego upośledzenia sprawności fizycznej lub psychicznej.

Niepełnosprawność jest zjawiskiem wielopłaszczyznowym, w niniejszej Strategii szczególnie uwzględnione zostaną płaszczyzny: psychologiczna i społeczna. Już sam fakt uszkodzenia funkcji życiowych znacząco utrudnia, a niekiedy wręcz uniemożliwia wykonywanie zadań społecznych, co jest powodem pogłębiania stanu izolacji psychicznej. Osoby niepełnosprawne niemal każdego dnia borykają się ze skutkami barier architektonicznych, transportowych i komunikacyjnych.

Problemy zdrowotne nasilają się z wiekiem człowieka, dlatego też, wraz ze starzeniem się społeczeństwa problem niepełnosprawności będzie narastał. Konieczne będą zatem większe nakłady na zapewnienie tym ludziom opieki, rehabilitacji oraz integracji z resztą społeczności. Biorąc pod uwagę prognozy demograficzne, przewidujące wydłużenie życia można spodziewać się w przyszłości, że wzrośnie udział świadczeń udzielanych w ramach pomocy społecznej, które podyktowane są długotrwałą chorobą lub niepełnosprawnością.

Tabela 17. Rodziny korzystające z wsparcia pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby

Rok	2019	2020	2021
Powód przyznania pomocy	niepełnosprawność		
Liczba rodzin	139	127	117
Powód przyznania pomocy	długotrwała lub ciężka choroba		
Liczba rodzin	137	113	99
Razem	276	240	216

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2019-2021.

W przeciągu analizowanego trzyletniego przedziału czasu liczba rodzin, które otrzymały wsparcie z Ośrodka Pomocy Społecznej we Włoszczowie z powodu niepełnosprawności bądź długotrwałej lub ciężkiej choroby zmniejszała się. Pomimo tego systematycznego spadku, w dalszym ciągu to właśnie te dwa powody odpowiadały za większość udzielonej pomocy przez Ośrodek.

Ustawa o pomocy społecznej określa, jakie zadania są realizowane na szczeblu gminy i powiatu. Podzielone są na świadczenia o charakterze finansowym, rzeczowym i usługowym. Wśród świadczeń z pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych oraz biernych zawodowo z powodu wieku, przewidziany jest zasiłek stały. Jak wynika z poniżej tabeli w przeciągu ostatnich 3 lat malała liczba osób pobierających ten zasiłek. Przeważnie przysługiwał on osobom samotnie gospodarującym.

Tabela 18. Zasiłki stałe w latach 2019-2021

	2019	2020	2021
liczba osób	85	73	63
kwota wypłaconych świadczeń	471 984	404 649	346 292

Źródło. Dane OPS.

Kolejną z form pomocy jest wypłata zasiłku okresowego z powodu niepełnosprawności bądź z tytułu długotrwałej choroby. Okres na jaki przyznawany jest zasiłek okresowy uzależniony jest od indywidualnej sytuacji osoby czy rodziny. Każdorazowo określa go Ośrodek Pomocy Społecznej właściwy dla miejsca zamieszkania, na podstawie wywiadu środowiskowego.

Tabela 19. Liczba osób korzystających z zasiłków okresowych w latach 2019-2021

	2019	2020	2021
z tytułu długotrwałej choroby	11	6	7
z tytułu niepełnosprawności	6	5	10

Źródło. Dane OPS.

Osoba samotna, która z powodu wieku, niepełnosprawności, choroby lub innej przyczyny, wymaga pomocy innych osób i jednocześnie jest jej pozbawiona, może ubiegać się o pomoc Ośrodka Pomocy Społecznej w postaci usług opiekuńczych. Zakres usług indywidualnie dostosowywany jest do podopiecznych.

Zadaniem zleconym jest również świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Celem jest poprawa jakości życia tych osób. W 2022 roku z usług tych korzystało 22 mieszkańców gminy Włoszczowa.

Ośrodek Pomocy Społecznej we Włoszczowie nie ogranicza się jedynie do realizacji zadań własnych i zleconych w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym. Od 4 marca 2021 roku do 31 grudnia 2021 r. Ośrodek po raz kolejny realizował Program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”. Z udziału w tym programie skorzystały 3 osoby z niepełnosprawnościami w tym 2 osoby z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności oraz 1 dziecko w wieku do 16 roku życia w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji, dla których usługi asystenckie świadczyło 3 asystentów. W sumie zrealizowano 1 080 godzin usług asystenckich w 100% ze środków z Funduszu Solidarnościowego w kwocie 46 030,29 zł.

3.5. Sytuacja osób starszych

W Polsce mamy do czynienia ze starzejącym się społeczeństwem. Jednym z powodów są postępujące zmiany społeczno-ekonomiczne, przenoszące się na wzrost stopy życiowej

ludności. Osiągnięcia medycyny przyczyniają się również do wydłużenia ludzkiego życia. Trudności, z którymi spotykają się osoby starsze to między innymi:

- Sytuacja finansowa.
- Choroby oraz niepełnosprawność.
- Locomocja.
- Wykonywanie codziennych czynności.
- Obsługa nowych technologii.
- Relacje z rodziną i innymi ludźmi, spowodowane brakiem wzajemnego zrozumienia.
- Obniżona samodzielność.

Wymienione czynniki powodują marginalizację osób starszych. Jest ona szczególnie widoczna po przekroczeniu wieku emerytalnego, co często wiąże się z eliminacją takiej osoby z jej aktywnego życia zawodowego i społecznego. W ogólnym odczuciu społeczeństwa starość często powiązana jest z niedołężnością oraz chorobą. Poczucie takie wynika między innymi z cech charakteryzujących starość, czyli spadku zdolności adaptacyjnych, nasilaniu zależności od innych osób spowodowanej postępującemu ograniczaniu samodzielności życiowej itp.

Korzyści związane z lepszym zdrowiem społeczeństwa oraz wzrostem średniej długości życia mają zasadniczy wpływ na procesy związane ze starzeniem się społeczności. Jak wynika z wcześniejszej diagnozy demograficznej, w gminie Włoszczowa rośnie udział osób w wieku poprodukcyjnym wśród ogółu populacji gminy. Należy również zauważyć, że wśród osób w wieku poprodukcyjnym, największą liczbę osób stanowią kobiety.

Według prognozy demograficznej udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle mieszkańców, w ciągu najbliższych 30 lat wzrośnie z obecnych 24% do około 32%. Wskaźnik na tak wysokim poziomie stanowić będzie bardzo duże obciążenie dla finansów gminy. Społeczeństwo określane jest jako „bardzo stare” kiedy osoby w wieku 65+ stanowią ponad 20% ogółu ludności.

Na przestrzeni najbliższych 30-40 lat, proces „starzenia się” społeczeństwa stanie się jednym z głównych problemów, z którymi będą zmagali się samorządy, nie tylko w województwie świętokrzyskim, ale w niemal całej Polsce.

Dzisiejsze postrzeganie starości różni się od tego sprzed jeszcze 20 lat. Coraz więcej osób w podeszłym wieku chce jak najdłużej funkcjonować samodzielnie. Aby było to możliwe muszą zachować swoją aktywność – fizyczną i społeczną, co jest zarówno w interesie jednostki jak również całego społeczeństwa. Aktywizacja osób starszych jest zatem ważnym zadaniem władz publicznych oraz organizacji społecznych. Dla części osób środowiskiem aktywizującym będzie najbliższa rodzina. Niestety model rodziny wielopokoleniowej, w którym osoby starsze mogą liczyć na opiekę najbliższych, jest zastępowany modelem 2+1, czyli rodzice oraz jedno dziecko. Dlatego osoby odchodzące na emeryturę mają prawo czuć się osamotnieni, a powstałe zasoby czasu wolnego muszą wykorzystać w nowym, zastępczym środowisku.

Niestety, ale pomoc instytucjonalna dla osób starszych oraz ich rodzin w Polsce jest niewystarczająca. Jednym z rozwiązań jest pobyt osoby starszej w domu pomocy społecznej. Głównym problemem tej formy wsparcia jest koszt utrzymania mieszkańca domu pomocy społecznej, który często nie może zostać w całości pokryty ze świadczenia emerytalno-rentowego. W takich przypadkach koszt pobytu w domu pomocy społecznej spoczywa głównie na gminie, a w nielicznych przypadkach na członkach rodziny wskazanych w ustawie o pomocy społecznej i na jej zasadach. Obecnie pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej we Włoszczowie zmuszeni są do poszukiwania miejsc dla swoich podopiecznych w domach pomocy społecznej zlokalizowanych w całym województwie świętokrzyskim. Na 25 osób jedynie 8 było pensjonariuszami Domu Pomocy Społecznej we Włoszczowie.

Konsekwencją starzenia się społeczeństwa jest wzrost zapotrzebowania na pracę z ludźmi w podeszłym wieku, co przekłada się między innymi na wzrost zapotrzebowania na usługi opiekuńcze. Istotnym elementem w zakresie gminnej polityki senioralnej są inicjatywy oddolne. Bez takiego zaangażowania nie byłoby możliwym otworzyć Klub „Senior +”, który jest komórką organizacyjną Ośrodka Pomocy Społecznej. Klub ten swoją działalność rozpoczął 2 stycznia 2018 roku. Zapewnia, za drobną odpłatnością, miejsce do spotkań oraz prac warsztatowych, edukacyjnych i sportowych dla 22 mieszkańców gminy Włoszczowa.

3.6. Problemy opiekuńczo-wychowawcze

Podstawową komórką społeczną jest rodzina. Zaspokaja ona potrzeby psychiczne, społeczne oraz emocjonalne swoich członków. Pełni również funkcję pierwszego środowiska wychowawczego w życiu dziecka, na które składają się między innymi struktura rodziny, jej sytuacja materialna, atmosfera wychowawcza panująca w domu, poziom wykształcenia rodziców oraz sytuacja zdrowotna.

Przyczyną złego funkcjonowania rodziny jest przeważnie bezradność wynikająca z zaburzenia równowagi systemu rodzinnego, który przejawia się trudnościami we właściwym wypełnianiu ról społecznych przez poszczególnych członków rodziny. Objawia się to poprzez problemy w wypełnianiu ról rodzicielskich i problemy wychowawcze związane z prezentowaniem przez dzieci agresywnych zachowań, łamaniem obyczajów i norm społecznych.

Jednym z problemów, z którymi mogą borykać się rodziny są problemy opiekuńczo-wychowawcze. Problem ten dotyczy głównie dzieci i młodzieży, która nie ma zapewnionej należytej opieki ze strony swoich opiekunów. Jednak problem ten także dotyczy rodzin, gdzie dzieci swoim zachowaniem sprawiają tak duże kłopoty, z którymi opiekunowie nie są w stanie sami sobie poradzić.

Obowiązkiem gminy jest realizacja zadań określonych w Ustawie z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Ustawa ta określa szczegółowo:

- Zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych;
- Zasady finansowania wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- Zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej oraz pomocy w usamodzielnianiu jej pełnoletnich wychowanków;
- Zadania administracji publicznej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- Zadania w zakresie postępowania adopcyjnego.

Wszelka pomoc powinna zmierzać do udzielania rodzinie wsparcia w odbudowie prawidłowych relacji i umacniania prawidłowych postaw rodzicielskich. Warunkiem powodzenia jest możliwie jak najwcześniejsze udzielenie pomocy oraz stosowanie działań profilaktyczno-ochronnych.

Tabela 20. Liczba rodzin którym udzielono pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Rok	2019	2020	2021
Liczba rodzin	31	24	24

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

W 2021 roku z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych Ośrodek Pomocy Społecznej we Włoszczowie udzielił wsparcia 24 rodzinom, czyli o 7 mniej niż jeszcze trzy lata temu.

Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami, takimi jak uzależnienia od alkoholu i środków psychoaktywnych czy przemoc domowa.

Rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczej mogą otrzymać wsparcie w formie asystenta rodziny. Asystentura rodziny polega na towarzyszeniu rodzinie z dziećmi w poszukiwaniu rozwiązań trudnej sytuacji życiowej z wykorzystaniem mocnych stron członków rodziny, zasobów rodziny bliskiej i dalszej, społeczności lokalnej i zasobów instytucjonalnych. Głównym celem asystentury jest zwiększenie umiejętności opiekuńczo – wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego. Efektem takiego działania powinno być usamodzielnienie się rodziny oraz wypełnianie roli rodzica w sposób sprzyjający bezpieczeństwu w środowisku rodzinnym oraz umożliwiający rozwój dziecka. Aby to osiągnąć niezbędnym jest aktywny udział rodziny podczas każdego etapu metodycznego działania od oceny wstępnej, przez układanie planu pracy i jego realizację po ocenę końcową. Prace powinny być indywidualnie dopasowane do możliwości i kontekstu życia rodziny objętej wsparciem.

Ustawa z 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej określa w jednym akcie prawnym zarówno zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych, jak i zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej,

traktując je, jako dopełniające się i wzajemnie powiązane. W Ośrodku Pomocy Społecznej we Włoszczowie zatrudniony był jeden asystent rodziny, który w 2021 roku pracował z 12 rodzinami. W latach 2019-2020 było to 11 rodzin.

Potencjalne działania podejmowane w ramach asystentury ukierunkowane są na wspieranie środowiska rodzinnego oraz profilaktykę ustrzegającą przed wystąpieniem sytuacji kryzysowej, której konsekwencją jest przymus opuszczenia przez dziecko własnej rodziny.

Jednym z zadań wynikających z ustawy o pieczy zastępczej jest umieszczenie dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej. Nie jest to jednak równoznaczne z rozwiązaniem problemu rodziny. Jest jedynie formą przejściową, mającą na celu zabezpieczenie dziecka podstawowych warunków. Więzy rodzinne oraz emocjonalny stosunek dziecka do środowiska lokalnego jest motywatorem dla rodziców, mającym na celu stworzenie warunków do prawidłowego rozwoju dziecka w rodzinie naturalnej, dając tym samym szansę na jego powrót do domu. W ciągu całego 2021 roku dofinansowano pobyt 12 dzieci w pieczy zastępczej.

3.7. Ochrona macierzyństwa

W obliczu zagrożeń demograficznych, przejawiających się „starzeniem społeczeństwa”, co spowodowane jest między innymi zmniejszającą się liczbą mieszkańców oraz zmniejszającą się liczbą urodzeń, niezwykle istotnym jest zapewnienie warunków bytowych rodzinom. Rodzina jest zarówno instytucją formalną, jak i społeczną, której celem jest utrzymanie ciągłości biologicznej i kulturowej społeczeństwa. Rodzina stanowi zatem podstawową kwestię w polityce społecznej.

Ochrona macierzyństwa jest jednym z celów pomocy społecznej. Wspierana jest poprzez wypłacanie zasiłków rodzinnych oraz przewidzianych do nich dodatków, takich jak: z tytułu urodzenia dziecka, opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, samotnego wychowywania dziecka, a także świadczenia z funduszu alimentacyjnego dla osób niemogących wyegzekwować alimentów na dziecko. Wszystkie te formy pomocy zostały wyszczególnione na wcześniejszych kartach niniejszej Strategii.

Rolą państwa powinno być tworzenie takich warunków prawnych, ekonomicznych oraz społecznych, aby zachęcać młodych ludzi do zakładania rodzin. Dodatkowym celem

samorządu lokalnego powinno być zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc w żłobkach i przedszkolach, co umożliwi matkom powrót do aktywności zawodowej i tym samym powinno poprawić sytuację finansową rodziny. W zasobach infrastrukturalnych gminy Włoszczowa znajduje się jeden żłobek dysponujący 20 miejscami oraz 8 przedszkoli wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach.

W 2021 roku Ośrodek Pomocy Społecznej we Włoszczowie z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa udzielił wsparcia 30 rodzinom. Jak wynika z poniższej tabeli, była to najmniejsza liczba rodzin w całym czteroletnim przedziale czasu.

Tabela 21. Liczba rodzin, którym udzielono wsparcia z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa

Rok	2018	2019	2020	2021
Liczba rodzin	62	61	46	30

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

3.8. Przemoc w rodzinie

Według Kodeksu Karnego przemoc w rodzinie zaliczana jest do kategorii przestępstw. Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, pod pojęciem tym należy rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny. Przemoc jest zjawiskiem niezależnym od kultury, środowiska, wyznania, wykształcenia, poziomu intelektualnego czy przynależności do grupy społecznej. Prowadzi do narażenia członków rodziny na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, narusza ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powoduje szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołuje cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Przemoc może mieć postać:

- przemocy fizycznej,
- przemocy psychicznej,
- przemocy seksualnej,
- przemocy ekonomicznej.

W gestii samorządu lokalnego leży podejmowanie działań mających na celu ochronę osób dotkniętych przemocą oraz jej zapobieganie. W przypadku problematyki przemocy domowej ważne jest współdziałanie wszelkich instytucji pomocowych – policji, szkoły, służb medycznych, Ośrodka Pomocy Społecznej, Zespołu Interdyscyplinarnego oraz wszystkich, którzy w jakikolwiek sposób mogą wpłynąć lub przyczynić się do zdiagnozowania i rozwiązania problemu.

Skala przemocy jest trudna do oszacowania, ponieważ stereotypy obyczajowe, często funkcjonujące w środowisku lokalnym czynią przemoc wobec kobiet ze strony partnerów nadal akceptowaną formą podporządkowania i przestrzegania wyznaczonych społecznie ról.

Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie na terenie gminy Włoszczowa funkcjonuje Zespół Interdyscyplinarny. Jest to grupa specjalistów podejmująca się współpracy celem udzielenia pomocy osobom lub całym rodzinom znajdującym się w kryzysie i dotkniętym problemem przemocy. Działania te skierowane są na rozwiązanie konkretnego problemu. Celem głównym zespołu interdyscyplinarnego jest efektywna współpraca instytucji i organizacji na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie, poprzez:

- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie,
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie,
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym,
- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Do pracy z poszczególnymi rodzinami i osobami, w stosunku do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą, lub zachodzi obawa, że stosują przemoc - Zespół Interdyscyplinarny powołuje grupy robocze, które realizują indywidualne plany pracy, w odniesieniu do każdej z rodzin.

Zespół interdyscyplinarny w swojej pracy stosuje Procedurę Niebieskiej Karty. Jest to ogół czynności podejmowanych i realizowanych w związku z uzasadnionym podejrzeniem

zaistnienia przemocy w rodzinie. Członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego diagnozują sytuację i udzielają pomocy ofiarom. W sytuacji nadużywania alkoholu, kierują sprawcę do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych we Włoszczowie.

W ciągu ostatnich czterech lat zmalała liczba rodzin wobec których wszczęto procedurę Niebieskiej Karty. Może być to efektem zarówno malejącej skali samego zjawiska przemocy domowej jak i wynikać z faktu, że z powodu ograniczeń epidemiologicznych pracownicy pomocy społecznej rzadziej wychodzili w teren, a policjantom przybyło nowych obowiązków związanych z ich przestrzeganiem. A to przecież te dwie grupy zawodowe odpowiadają za zdecydowaną większość sporządzonych kart (w przypadku gminy Włoszczowa było to minimum 96% wszystkich zgłoszeń).

Tabela 22. Podsumowanie pracy Zespołu Interdyscyplinarnego w latach 2018-2021

	2018	2019	2020	2021
Liczba posiedzeń Zespołu	5	5	5	16
Liczba rodzin wobec których wszczęto procedurę NK	52	39	39	32

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych OPS we Włoszczowie.

Po zakończeniu procedury "Niebieskie Karty" pracownicy socjalni nadal monitorowali sytuację rodzin dotkniętych przemocą kontynuując współpracę z rodziną. Zakres udzielonej pomocy obejmował m.in. świadczenia pieniężne oraz pracę socjalną.

3.9. Uzależnienia

Zgodnie z definicją Encyklopedii PWN uzależnienia oznaczają *zaburzenie zdrowia, stan psychologicznej albo psychicznej i fizycznej zależności od jakiegoś psychoaktywnego środka chemicznego, przejawiający się okresowym lub stałym przymusem przyjmowania tej substancji w celu uzyskania efektów jej działania lub uniknięcia przykrych objawów jej braku (abstynencyjne objawy)*. Potocznie definicja ta odnosi się do narkotyków, alkoholu czy leków, jednak termin ten ma szersze znaczenie. Może dotyczyć między innymi hazardu, gier czy internetu. Jest to zagadnienie z pogranicza medycyny oraz socjologii. Uzależnienie to choroba utrudniająca prawidłowe funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne. Bardzo

często osoba uzależniona nie zdaje sobie sprawy ze zgubnych skutków swojego nałogu i swoje działania ukierunkowuje na wykonywaniu jakiejś czynności bądź zażywaniu konkretnego środka. Działania takie mają negatywny wpływ zarówno na zdrowie fizyczne jak i psychiczne.

3.9.1. Alkoholizm

Alkoholizm jest uznawany za chorobę, której skutkiem jest psychiczne i fizyczne uzależnienie. Przejawia się ono okresowym spożywaniem alkoholu w celu doznawania jego działania psychicznego, a czasem także dla uniknięcia złego samopoczucia, wynikające z jego odstawienia. Objawy fizyczne związane są ze wzrostem tolerancji na alkohol, utratą kontroli nad ilością wypijanych napojów alkoholowych oraz występowaniem Alkoholowego Zespołu Abstynencji po odstawieniu alkoholu.

Najczęściej spotykanymi zagrożeniami związanymi z nadużywaniem alkoholu są:

- Rozpad rodziny;
- łamanie norm obyczajowych i prawnych;
- Zagrożenie życia;
- Utrata pracy.

Alkoholizm jest problemem ogólnopolskim, który w równym stopniu dotyka zarówno obszary miejskie jak i wiejskie. Picie alkoholu często postrzegane jest jako sposób na życie, na rozwiązywanie problemów. Należy stwierdzić, że alkohol we wszystkich jego postaciach jest łatwo dostępny i nie ma problemu z jego nabyciem. Niepokojącym zjawiskiem jest obniżający się wiek inicjacji alkoholowej, gdyż organizm młodego człowieka w większym stopniu narażony jest na popadnięcie w nałóg. Istnieje również ścisły związek między wczesną inicjacją alkoholową a spożywaniem dużych ilości alkoholu, zażywania narkotyków i przestępczością.

Skala problemu uzależnień jest trudna do zmierzenia, ponieważ osoby których problem ten dotyczy bezpośrednio często starają się ukrywać ten fakt przed innymi ludźmi. W związku z tym niezwykle trudno określić jest dokładną liczbę uzależnionych mieszkańców. Według wyliczeń Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, problem

uzależnienia dotyczy ok. 2% mieszkańców Polski. 4% Polaków to dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika. Identyczny odsetek dzieci wychowuje się w rodzinach alkoholików. Ponad 5%, ale nie więcej niż 7 % populacji kraju to osoby pijące szkodliwe, zaś ok. 66% członków rodzin alkoholików (zarówno dorosłych jak i dzieci) staje się ofiarami przemocy domowej.

Na początku 2022 roku na zlecenie Gminy Włoszczowa zrealizowano badanie ankietowe wśród trzech grup reprezentujących lokalne środowiska: dzieci i młodzież szkolna, dorośli mieszkańcy gminy, sprzedawcy i właściciele punktów sprzedaży napojów alkoholowych. W opinii mieszkańców najistotniejszym problemem lokalnego środowiska jest uzależnienie od alkoholu (75% respondentów). Według wyników tego badania, mieszkańcy gminy rzadko spożywają alkohol, wypijając przy tym małe ilości. W przypadku uczniów klas 7 i 8 szkół podstawowych, 6% spośród nich ma już za sobą inicjację alkoholową, podobnie jak 54% uczniów szkół ponadpodstawowych.

Ośrodek Pomocy Społecznej we Włoszczowie udzielał pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu. W 2021 roku z tego powodu pomoc uzyskało 19 rodzin, przy 27 w roku 2018.

Tabela 23. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu

	2018	2019	2020	2021
Liczba rodzin	27	22	19	19

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

Porównując powyższą tabelę do szacownej skali alkoholizmu wynika, iż pomoc trafia jedynie do niewielkiego odsetka osób uzależnionych oraz ich rodzin.

Ważnym aspektem rozwiązywania problemów alkoholowych są działania profilaktyczne mające na celu zapobieganiu uzależnieniom. Planując takie działania dla dzieci i młodzieży można wykorzystać proces uczenia się rówieśniczego, który umożliwia samodzielne wyciągnięcie wniosków dotyczących szkodliwości alkoholu.

Na podstawie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi działa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, której podstawowym zadaniem jest prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych, w szczególności poprzez:

- podejmowanie czynności mających na celu zmotywowanie osoby z problemem uzależnienia od alkoholu do podjęcia leczenia odwykowego;
- podejmowanie czynności zmierzających do wydania orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu;
- opiniowanie zgodności lokalizacji punktów sprzedaży napojów alkoholowych;
- udział przedstawicieli komisji w pracach grup roboczych zespołu interdyscyplinarnego.

Tabela 24. Działalność GKRPA w latach 2017-2021

Rok	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba posiedzeń	12	12	12	12	13
Liczba wniosków skierowanych do Sądu	14	14	13	4	9

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Informacji z pracy Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych we Włoszczowie.

W przeciągu ostatnich pięciu lat Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych spotykała się regularnie, przynajmniej raz w miesiącu. W ramach prac przyjmowano między innymi wnioski o leczenie odwykowe osób (kierowane przez różne podmioty i instytucje). W samym 2021 roku Komisja skierowała 9 wniosków do Sądu o orzeczenie obowiązku leczenia w zakładzie lecznictwa i odwykowego. Oprócz tego na bieżąco opiniowano wnioski przedsiębiorców ubiegających się o wydanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

3.9.2. Substancje psychoaktywne inne niż alkohol

Z oceny zasobów pomocy społecznej przygotowywanej przez Ośrodek Pomocy Społecznej we Włoszczowie wynika, że w ostatnich latach Ośrodek nie udzielał żadnej pomocy z powodu narkomanii. Sytuacja ta nie oznacza bynajmniej, że na terenie gminy problem ten nie występuje. Według badania realizowanego w 2022 roku na potrzeby opracowania Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii wynika, że 45% dorosłych ankietowanych zna co najmniej jedną osobę przyjmującą substancje odurzające. Dodatkowo 6% uczniów szkół podstawowych przyznało się do zażywania narkotyków lub dopalaczy, a 1% młodszych uczniów, 5% starszych oraz 15% najstarszych uczniów oceniło, że nabycie takowych substancji w ich otoczeniu jest łatwe.

3.9.3. Hazard

O hazardzie przyjęło się mówić, że jest to tzw. ukryty nałóg, ponieważ po osobie uzależnionej przeważnie nie widać, iż ma ten problem. Według przytaczanego wcześniej badania 23% ankietowanych ocenia, że jest to bardzo i dość powszechne zjawisko w ich środowisku lokalnym. Problemem jest również skłonność uczniów do gier hazardowych w tym internetowych. Należy przy tym zwrócić uwagę, że obecnie część gier komputerowych oferuje możliwość zakupu dodatkowej zawartości, z czego część może mieć charakter losowy. Z tego też względu niektóre państwa Unii Europejskiej zakazały tego typu praktyk na swoim obszarze.

3.10. Bezdomność

Zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej, za osobę bezdomną uważa się „osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o najmie lokali mieszkalnych i dodatkach mieszkaniowych i nigdzie niezameldowaną na pobyt stały w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych”. Jednak brak formalnego zamieszkania nie jest jedyną oznaką bezdomności. Zdarzają się sytuacje, gdzie z powodu np. konfliktów rodzinnych nie jest możliwym współmieszkanie pod adresem zameldowania. Bezdomność jest problemem, który dotyczy zarówno kraje i regiony bogate, jak i te uważane za biedne. Wśród wielu powodów tego zjawiska wymienia się najczęściej: alkoholizm, utratę pracy, rozpad rodziny, powrót z zakładu karnego bez możliwości zamieszkania, przemoc w rodzinie.

Problem bezdomności na terenie gminy Włoszczowa ma marginalne znaczenie. W ciągu ostatnich pięciu analizowanych lat, z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej z tego tytułu korzystało od 1 do 4 osób rocznie.

Tabela 25. Liczba osób korzystających z pomocy OPS z powodu bezdomności

Rok	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba osób	1	3	3	3	4

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

3.11. Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo jest jedną z podstawowych potrzeb człowieka i grup społecznych. Odnacza się akceptowalnym poziomem ryzyka utraty czegoś szczególnie cennego – życia, zdrowia, pracy, szacunku, uczuć, dóbr materialnych i dóbr niematerialnych. Poziom bezpieczeństwa wpływa na możliwość swobodnego rozwoju człowieka. Kwestia poczucia bezpieczeństwa, jako subiektywnego odczucia, wraz z faktycznym stanem bezpieczeństwa wpływa w dużym stopniu na decyzje podejmowane przez mieszkańców. Nie mówimy o bezpieczeństwie globalnym lub krajowym, lecz o tym lokalnym dotyczącym drobnej przestępczości lub działalności grup zorganizowanych. Według opracowania „Inicjatywy i projekty samorządu terytorialnego w kształtowaniu bezpiecznych przestrzeni lokalnych” autorstwa Andrzeja Pieczywoka, poczucie bezpieczeństwa, jako jedna z najważniejszych potrzeb społecznych, utrzymuje się zazwyczaj na niezadowolającym poziomie. Wynika to z faktu, że w opinii wielu osób, zachowanie młodzieży bywa postrzegane jako niebezpieczne. Mowa o nałogach, przestępczym stylu życia czy też zachowaniu przekraczającym normy społeczne. Zjawiska te funkcjonują w opinii społecznej jako groźne i narastające. Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców gminy zależy także m.in. od prawdopodobieństwa wystąpienia katastrof naturalnych, pożarów, awarii technicznych, od organizacji ruchu drogowego i skuteczności funkcjonowania służb ratowniczych. Zgodnie z ustawą o samorządzie terytorialnym, obowiązkiem gminy jest dbanie o bezpieczeństwo obywateli i porządek publiczny.

Nad bezpieczeństwem mieszkańców gminy Włoszczowa czuwają policjanci z Komendy Powiatowej Policji we Włoszczowie. Z danych udostępnionych przez Komendę Policji we Włoszczowie wynika, że corocznie rośnie liczba podejmowanych przez nich interwencji. Szczegółową charakterystykę działań funkcjonariuszy policji prezentuje poniższa tabela.

Tabela 26. Liczba interwencji policji

Rok	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba interwencji	3062	3085	3270	4064	4326
w tym interwencje domowe	214	296	227	265	251

Wszczęte procedury NK	42	103	52	58	49
Zatrzymanych nietrzeźwych kierowców ¹	126	109	117	161	112
Wszczęte postępowania karne:					
Art. 157KK	5	3	6	4	6
Art. 158KK	1	3	2	1	2
Art. 278KK	18	12	18	17	17
Art. 279KK	5	7	12	6	6
Art. 280KK	1	0	1	0	0
Art. 288KK	2	7	7	2	2
Art. 62 Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii	12	12	15	8	8

Źródło. Dane z Komendy Powiatowej Policji we Włoszczowie.

Policja nie jest jedyną służbą dbającą o bezpieczeństwo mieszkańców. Na terenie gminy Włoszczowa funkcjonuje również Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej oraz jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej. Są one bardzo ważnym elementem lokalnego środowiska, skupiając wokół siebie zarówno młodych jak i starszych mieszkańców, w tym coraz częściej kobiety. Strażacy biorą udział nie tylko w akcjach ratowniczo-gaśniczych ale również aktywnie udzielają się w życiu kulturalnym gminy. Na terenie gminy OSP funkcjonowały w następujących miejscowościach: Bebelno, Czarncza, Danków Duży, Danków Mały, Jeżowice, Konieczno, Kurzelów, Łachów, Międzyzlesie, Ogarka, Przygradów, Rogienice, Włoszczowa oraz Wola Wiśniowa. Spośród wymienionych trzy należą do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego: Czarncza, Kurzelów i Wola Wiśniowa.

Tabela 27. Działania ratownicze OSP

Rok	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba wyjazdów, w tym:	103	136	199	196	174
pożary	65	71	132	117	54
zagrożenia miejscowe	38	65	67	79	120

Źródło. Dane Urzędu Gminy we Włoszczowie.

Działalność ratunkowo-gaśnicza jednostek straży pożarnej uzależniona jest od występowania zagrożeń i może zależeć od szeregu różnych czynników. Przykładowo, przebudowa problematycznego skrzyżowania na bezkolizyjne może spowodować, że strażacy w ogóle nie

¹ Dotyczy nietrzeźwych kierujących pojazdami mechanicznymi, innymi niż mechanicznymi oraz kierujących pojazdami mechanicznymi w stanie po spożyciu alkoholu

będą zmuszeni do podejmowania akcji na tym odcinku drogi. Jak wynika z powyższej tabeli, za wyjątkiem roku 2021 to pożary stanowiły większość powodów wyjazdów OSP.

4. Część programowa

Część programowa zawiera najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Są one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań.

4.1. Podsumowanie diagnozy

Prognozowanie zmian w obszarze polityki społecznej związane jest z analizą poprzez obserwację współczesnych oraz próbą oszacowania przeszłych zjawisk społecznych. W toku przeprowadzonej analizy wskazano główne negatywne zjawiska społeczne, zarówno w opinii mieszkańców, Zespołu ds. opracowania Strategii jak i analizy ilościowej metodą Pascala-Lorenzo. Nie na wszystkie wskazane zjawiska niniejsza Strategia będzie miała wpływ.

Biorąc pod uwagę sytuację społeczno-gospodarczą należy zauważyć, że malejące bezrobocie oraz pomoc socjalna dla rodzin wielodzietnych przyczyniły się do zmniejszenia skali ubóstwa w gminie. Rosną dochody mieszkańców gminy, przybliżając się do średnich wartości dla kraju. Obecnie odnotowywane jest niskie bezrobocie, jednak odsetek osób długotrwale pozostających bez pracy zbliża się już do 50%. Aktywizacja zawodowa tych osób będzie trudnym zadaniem, ponieważ często stają się one bierne w poszukiwaniu pracy i przyzwyczajają do sytuacji w której się znajdują. Problem ten dotyczy zresztą szerszego grona klientów pomocy społecznej. Osoby te często nie podejmują starań aby samemu zmienić swój los i uniezależnić się od ośrodka pomocy społecznej. Niestety na kwestie

zapobiegania bezrobociu Urząd Gminy nie ma bezpośrednich narzędzi, może tylko stwarzać warunki dogodne do rozwoju przedsiębiorczości. Z bezrobociem często powiązane jest ubóstwo i uzależnienie od alkoholu. Spożycie alkoholu stopniowo staje się sposobem na złagodzenie psychicznych problemów odczuwanych przez daną osobę, a tym samym jednym z dominujących środków używanych w celu pokonania codziennych przeciwności i kłopotów. Zakładamy, że w przeciągu kilku najbliższych lat problem ten będzie stanowił wyzwanie stawiane lokalnej polityce społecznej. Konieczne będą działania profilaktyczne dla całej populacji, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży.

Alkoholizm jest częstą przyczyną przemocy domowej. W związku z ryzykiem pogłębiania się problemu uzależnienia od alkoholu w przeciągu najbliższych lat należy założyć nasilenie również tego zjawiska. Obecnie mniej ofiar przemocy domowej zgłasza się do Zespołu Interdyscyplinarnego po pomoc. Konieczne zatem będą dalsze działania profilaktyczne, w tym kampanie społeczne, które będą w stanie wpłynąć na postrzeganie przemocy w rodzinie. Należy mieć też na uwadze, że skala rzeczywistej przemocy domowej jest trudna do oszacowania, ponieważ mimo wszystkich podjętych działań, ciągle w niektórych środowiskach jest to temat tabu.

Przeprowadzona analiza demograficzna wskazała na niekorzystny trend starzejącego się społeczeństwa. Nie dość, że gmina Włoszczowa wyludnia się to jeszcze niemal co czwarty mieszkaniec gminy jest w wieku poprodukcyjnym. Prognozy demograficzne opracowane przez Główny Urząd Statystyczny wskazują na dalsze pogłębianie się tych niekorzystnych demograficznie trendów. Wraz ze wzrostem liczby osób starszych można założyć, że nastąpi także wzrost liczby osób niepełnosprawnych. Niepełnosprawni są i pozostaną grupą silnie zróżnicowaną, nie tylko pod względem stopnia niepełnosprawności, ale także wieku, wykształcenia i źródła utrzymania. Oprócz osób starszych są to przecież dzieci, młodzież oraz mieszkańcy w wieku produkcyjnym. Jednym z wyzwań stawianych przed polityką społeczną jest zatem pomoc w aktywizacji zawodowej i społecznej tych osób. Do wszystkich powyższych wyzwań należy dodać jeszcze sytuację epidemiologiczną, która mocno wpływa na niepewność podejmowanych działań. Wprowadzane ograniczenia mogą przyczynić się do konieczności zawieszenia działalności gospodarczych co pogorszy sytuację materialną ich właścicieli. Ewentualne nauczanie zdalne może niekorzystnie odbić się na kondycji

psychicznej dzieci i młodzieży. Z konsekwencjami tymi może przyjdzie się zmierzyć gminie Włoszczowa w niedalekiej przyszłości, dlatego już teraz należy się na to przygotować.

Wiele z powyższych założeń wiąże się z nakładami finansowymi. Niestety, gmina Włoszczowa jest na etapie realizacji wielu innych, podstawowych potrzeb inwestycyjnych, co przy ograniczonym budżecie stanowi wyzwanie rozwojowe dla władz gminy. Na szczęście kadra administracji publicznej posiada doświadczenie w pozyskiwaniu środków zewnętrznych oraz realizacji projektów, w tym z zakresu pomocy społecznej.

4.2. Problemy stojące przed systemem pomocy społecznej

W wyniku prac diagnostycznych oraz warsztatowych wytypowano główne problemy społeczne z jakimi zmierzy się gmina Włoszczowa do roku 2029. Jako główne problemy wymieniono:

1. W obszarze polityki senioralnej
 - a. Ograniczone środki na wsparcie dla seniorów w kontekście starzenia się społeczeństwa
 - b. Nie dość powszechne i dostępne usługi i wsparcie dla seniorów
 - c. Niedostosowana forma przekazu do odbiorcy
 - d. Wykluczenie cyfrowe seniorów
2. W kontekście dzieci i młodzieży
 - a. Niewystarczający dostęp do specjalistów od zdrowia psychicznego
 - b. Potrzeba integracji różnych grup wiekowych
 - c. Zwiększyć zaangażowanie w życie społeczne gminy
 - d. Odpływ zdolnych młodych mieszkańców gminy
 - e. Zbyt mała liczba działań w zakresie pomocy edukacyjnej
 - f. Brak miejsc spotkań atrakcyjnych dla młodzieży
3. Wspierającej rodzinę
 - a. Trudności opiekuńczo-wychowawcze wśród rodzin
 - b. Brak wystarczającej ilości miejsc w żłobkach
 - c. Pogarszająca się sytuacja materialna rodzin
4. Zapobiegającej wykluczeniu społecznemu

- a. Usamodzielnienie się osób niepełnosprawnych
 - b. Wzrost liczby osób z zaburzeniami psychicznymi
 - c. Niechęć do podjęcia leczenia odwykowego
 - d. Brak powszechnej świadomości nt. występujących w społeczeństwie problemów społecznych
5. W ujęciu instytucjonalnym:
- a. Nieatrakcyjne wynagrodzenia pracowników pomocy społecznej
 - b. Baza sportowa wymagająca rozbudowy i modernizacji
 - c. Niewystarczające zasoby ludzkie i finansowe w kontekście zwiększania przyszłych nakładów pracy w związku ze starzeniem się społeczeństwa

4.3. Wizja Gminy

Wizja jest opisem przyszłego wizerunku społecznego gminy, jaki powinien zostać osiągnięty w następstwie wdrażanej strategii rozwiązywania problemów społecznych. Stanowi pewien efekt docelowy, do którego dążyć będzie cała wspólnota samorządowa, wykorzystując przy tym możliwości płynące z własnych przewag i szans pojawiających się w otoczeniu gospodarczym i społecznym gminy. Na podstawie diagnozy problemów społecznych występujących na terenie gminy sformułowana została misja gminy, która przyjęła poniższą postać:

Gmina Włoszczowa jest miejscem, gdzie potrzebujący otrzymują profesjonalną pomoc socjalną poprzez wzmacnianie ich zasobów i efektywne rozwiązywanie problemów.

Powyższe hasło jest wyrazem potrzeby wypracowania wspólnej wizji wszystkich instytucji działających na terenie gminy, uzupełnionych o organizacje pozarządowe. Wypełnienie przyjętej wizji jest uwarunkowane realizacją przedstawionych na kolejnych stronach celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań.

4.4. Cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań

Z diagnozy wytypowano główne obszary polityki społecznej wymagające wsparcia. Wskazano na pomoc osobom niepełnosprawnym, wsparcie osób starszych, wsparcie osób z zaburzeniami psychicznymi, wsparcie rodzin oraz wsparcie kapitału społecznego. Dodatkowo wskazano na potrzebę rozwoju potencjału instytucjonalnego w tym kadrowego.

Zaproponowane cele odpowiadają obszarom społecznym, które wymagają wsparcia gminy oraz wytypowanym obszarom problemowym. Aby zrealizować Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych nie wystarczą same cele strategiczne. Niezbędne jest ich doprecyzowanie, poprzez przypisanie celów operacyjnych oraz kierunków działań, które zostaną określone wskaźnikami, podmiotami odpowiedzialnymi za ich realizację oraz ramami czasowymi działania. Przygotowane działania często powiązane są z wieloma celami strategicznymi, tzn. że ich realizacja wpływa na szerszy konspekt niż tylko jeden obszar społeczny.

W ramach prac nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Włoszczowa na lata 2023-2029 zostało przygotowanych 5 celów strategicznych odpowiadających obszarom deficytowym w zakresie polityki społecznej realizowanej na terenie gminy. Do tych celów strategicznych zostało przypisanych 13 celów operacyjnych. Realizacja celów operacyjnych będzie możliwa dzięki wskazanym w Strategii 75 działaniom.

Poniższe matryce prezentują działania przypisane do poszczególnych celów operacyjnych pogrupowanych w cele strategiczne. Jako realizatorów wskazano:

OPS –Ośrodek Pomocy Społecznej we Włoszczowie;

GKRPA – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;

ZI – Zespół Interdyscyplinarny;

UG – Urząd Gminy we Włoszczowie;

Szkoły – Szkoły i Przedszkola w gminie Włoszczowa;

SCO – Samorządowe Centrum Oświaty we Włoszczowie;

DK – Dom Kultury we Włoszczowie;

Biblioteka – Biblioteka Publiczna we Włoszczowie (wraz z filiami)

NGO – organizacje pozarządowe;

OSiR – Ośrodek Sportu i Rekreacji;

ŚDS – Środowiskowy Dom Samopomocy we Włoszczowie;

ZOZ– Zespół Opieki Zdrowotnej we Włoszczowie;

PUP – Powiatowy Urząd Pracy we Włoszczowie;

PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Włoszczowie;

Policja – Komenda Powiatowa Policji we Włoszczowie.

4.4.1. Wspieranie i aktywizacja osób starszych i niepełnosprawnych

Starzenie się społeczeństwa jest powszechnym problemem we współczesnej Europie. Według badań przeprowadzonych przez Główny Urząd Statystyczny odsetek osób starszych wśród całej populacji gminy Włoszczowa w najbliższych latach będzie stale się zwiększał. W związku ze zmianą modelu rodziny ma miejsce również zmniejszenie znaczenia więzi rodzinnych. Rola i pozycja człowieka starego w obecnym społeczeństwie bardzo się zmieniła. Osoby starsze narażone są na przemoc fizyczną bądź psychiczną, również ze strony własnej rodziny. Należy mieć na uwadze, że starzenie się jest procesem ciągłym, dlatego nie powinien to być okres nagłego wycofania się z życia społecznego, kulturalnego i towarzyskiego, ponieważ może to spowodować osamotnienie i izolację. Ważnym jest zatem aktywizacja seniorów oraz zapewnienie im oferty na spędzanie wolnego czasu. W tym celu planuje się powstanie Dziennego Centrum Aktywności Seniora oraz Uniwersytetu III wieku. Organizowane będą również zajęcia integracyjno-ruchowe. Postęp technologiczny wymusza na samorządach adaptację do aktualnych standardów. Obecnie coraz więcej wniosków mieszkańcy są w stanie załatwić zdalnie. Niestety, postęp ten bywa wyzwaniem dla osób starszych, dlatego koniecznym jest zapewnienie asystenta ds. aktywizacji osób starszych, który pomoże im w bieżącym załatwianiu spraw administracyjnych, wypełnianiu wniosków itp.

Osoby starsze stanowią duży odsetek osób niepełnosprawnych bądź ciężko chorych. Niepełnosprawność jest zjawiskiem wielopłaszczyznowym należy jednak uwzględnić w nim kontekst psychologiczny i społeczny. Tendencje występujące w społeczeństwie prowadzące do izolacji i ograniczania udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym gminy stanowią poważny problem. Nawet pomimo ogólnokrajowych kampanii problem ten jest ciągle aktualny. Polityka społeczna pomimo posiadanych licznych instrumentów pozwalających rozwiązywać problemy społeczne, nie jest w stanie rozwiązać ich wszystkich. W związku z tym, należy skoncentrować szczególną uwagę na przeciwdziałaniu, które nie pozwoli pogłębiać różnic społeczno–ekonomicznych oraz izolacji grup społecznych.

1. Wsparcie i aktywizacja osób niepełnosprawnych oraz osób starszych			
1.1. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób starszych			
Działanie	Realizatorzy/ Partnerzy	Okres działania	Wskaźnik
1.1.1. Utworzenie Dziennego Centrum Aktywności Seniora	OPS	2024	Utworzone DCAS
1.1.2. Utworzenie Uniwersytetu III wieku	UG	2025	Utworzenie Uniwersytetu III wieku
1.1.3. Wsparcie rozwoju usług opiekuńczo-pielęgnacyjnych dla osób starszych	OPS	2023-2029	Liczba osób objętych wsparciem
1.1.4. Utworzenie Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego oraz Zakładu Opiekuńczo-Pielęgnacyjnego	Inwestor prywatny, NFZ	-	Utworzenie ZOL Utworzenie ZOP
1.1.5. Zapobieganie wykluczeniu cyfrowemu mieszkańców	OPS, UG, NGO, DK, Biblioteka, Szkoły	2023-2029	Liczba działań
1.1.6. Edukacja oraz promowanie zdrowego i aktywnego stylu życia wśród osób starszych	NGO, OPS, UG, GKRPA, OSiR, DK, Biblioteka	2023-2029	Liczba działań
1.1.7. Prowadzenie warsztatów i akcji informacyjnych w zakresie zachowania zasad bezpieczeństwa	Policja, NGO, OPS, UG, DK, Biblioteka, OSiR, Szkoły	2023-2029	Liczba działań
1.1.8. Wspierani oraz promowanie miejsc, organizacji i instytucji aktywizujących seniorów	OPS, UG, NGO	2023-2029	Liczba działań
1.1.9. Organizacja zajęć edukacyjnych mających na celu rozwijanie kompetencji i umiejętności	NGO, OPS, Szkoły, UG, DK, Biblioteka	2023-2029	Liczba działań

1.1.10. Zapewnienie podstawowych potrzeb materialno-bytowych	OPS, NGO	2023-2029	Liczba rodzin
1.1.11. Asystent ds. aktywizacji osób starszych	UG, OPS	2025-2029	Liczba etatów
1.1.12. Organizacja zajęć integracyjno-ruchowych dla osób starszych	NGO, OPS, OSiR	2023-2029	Liczba działań
1.2. Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych i ich opiekunów			
Działanie	Realizatorzy/ Partnerzy	Okres działania	Wskaźnik
1.2.1. Wsparcie rozwoju usług opiekuńczo – pielęgnacyjnych dla osób niepełnosprawnych	OPS, NGO	2023-2029	Liczba osób
1.2.2. Utworzenie Zakładu Aktywności Zawodowej Osób Niepełnosprawnych	Inwestor prywatny, NGO	-	Utworzenie ZAZ
1.2.3. Wzrost świadomości społeczeństwa na problemy osób niepełnosprawnych	OPS, NGO, Szkoły, DK, Biblioteka, OSiR, UG	2023-2029	Liczba działań
1.2.4. Stworzenie warunków do integracji społecznej osób niepełnosprawnych	UG, OPS, NGO, OSiR, DK, Biblioteka, Szkoły	2023-2029	Liczba działań
1.2.5. Likwidacja barier architektonicznych oraz barier w komunikowaniu się	UG, OPS, NGO, OSiR, DK, Biblioteka, Szkoły	2023-2029	Liczba działań
1.2.6. Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom lub opiekunom	OPS	2023-2029	Liczba osób
1.2.7. Diagnoza środowiskowa osób niepełnosprawnych poprzez realizację badań społecznych dotyczących potrzeb i problemów tych osób oraz ich opiekunów	OPS	2025, 2028	Opracowana diagnoza
1.2.8. Realizacja opieki wytchnieniowej	OPS, NGO	2023-2029	Liczba osób
1.2.9. Organizacja zajęć rekreacyjno-sportowo-turystycznych dla osób z niepełnosprawnościami	OSiR, NGO	2023-2029	Liczba działań

4.4.2. Wsparcie osób z zaburzeniami psychicznymi

Według Funduszu Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci (UNICEF) jedna na siedem młodych osób w wieku od 10 do 19 lat cierpi na zdiagnozowane zaburzenia psychiczne. Organizacja łączy to bezpośrednio ze skutkami pandemii: zakłócenie dotychczasowego trybu życia, edukacji i rekreacji, jak również obawy o dochody rodziny i zdrowie powodują strach, gniew i troski o przyszłość. Zaburzenia te mogą mieć postać zaburzeń lękowych, depresji, problemów behawioralnych itp. Wpływ pandemii jest zatem poważny i będzie odczuwalny przez wiele kolejnych lat. Promowanie zdrowia psychicznego młodych ludzi jest ważnym wkładem w ich dobre samopoczucie, rozwój oraz udział w społeczeństwie.

2. Wspieranie Wsparcie osób z zaburzeniami psychicznymi			
2.1. Kompleksowe wsparcie osób z zaburzeniami psychicznymi oraz wzrost świadomości społecznej			
Działanie	Realizatorzy/ Partnerzy	Okres działania	Wskaźnik
2.1.1. Zwiększenie liczby godzin pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach	Szkoły	2023-2029	Liczba godzin
2.1.2. Prowadzenie programów profilaktycznych dotyczących zdrowia psychicznego oraz zajęć terapeutycznych, w tym wczesnej profilaktyki w szkołach	Szkoły, UG, NGO, OPS, ŚDS	2023-2029	Liczba działań
2.1.3. Prowadzenie kampanii informacyjnych o dostępnych formach pomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi	OPS, UG, NGO, Szkoły, ŚDS	2023-2029	Liczba działań
2.1.4. Udzielanie porad i konsultacji dla osób z zaburzeniami bądź zagrożonych zaburzeniami psychicznymi	OPS, Szkoły, ŚDS	2023-2029	Liczba porad i konsultacji
2.1.5. Wsparcie organizacji pozarządowych działających na rzecz pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi	UG, OPS, NGO, ŚDS	2023-2029	Liczba wspartych organizacji

4.4.3. Wsparcie rodziny sposobem na usamodzielnienie podopiecznych

W wyniku ogólnopolskich oraz europejskich przemian społeczno-gospodarczych rodziny coraz częściej przeżywają różnego rodzaju kryzysy, co wpływa na ich bieżące

funkcjonowanie. Przejawem zaburzeń funkcjonowania rodzin może być zanik procesu wychowawczego, utrata wzorców wychowawczych, zanik norm i wartości, nieprawidłowości w komunikacji. Problemy rodzin często nie ograniczają się do jednego czynnika, ale wynikają/są powiązane z wieloma aspektami. Przykładowymi konsekwencjami w funkcjonowaniu osób bezrobotnych i ich rodzin są przede wszystkim obniżenie własnej wartości, poczucie bezsilności i beznadziejności oraz niepewności statusu społecznego, pogorszenie standardu życia, ubóstwo, izolacja społeczna, ograniczenie lub zaniechanie uczestnictwa w życiu kulturalnym i społecznym, problem z zagospodarowaniem czasu wolnego. Konsekwencją społeczną jest m.in. ponoszenie przez społeczeństwo kosztów świadczeń na rzecz osób bezrobotnych. Przeciwdziałanie bezrobociu to nie tylko zestaw działań skierowanych bezpośrednio do osób już nieaktywnych zawodowo, ale również do osób czynnych zawodowo. Jednym ze sposobów na szybszy powrót do aktywności zawodowej młodych rodziców jest zapewnienie opieki dla dzieci do lat trzech.

W rodzinach dotkniętych dysfunkcją często występują u dzieci kłopoty z nauką, problemy wychowawcze, aż do wkraczania na drogę konfliktu z prawem, uzależnienia. Jednym ze sposobów pomocy rodzinom z dziećmi powinno być wyrównanie szans edukacyjnych. Grupą społeczną szczególnie narażoną na uzależnienia są osoby młode, dlatego tak duże znaczenie ma profilaktyka uzależnień oraz promocja zdrowego, aktywnego trybu życia. Wychodząc z założenia, że lepiej zapobiegać niż leczyć, należy skoordynować działania instytucji gminnych w celu aktywnego i skutecznego przeciwdziałania uzależnieniom. W przypadku osób już uzależnionych koniecznym wydaje się podjęcie działań terapeutycznych skierowanych również do ich rodzin.

Terapia jest również ważnym elementem pracy ze sprawcami oraz ofiarami przemocy. Przemoc w rodzinie często nierozzerwalnie wiąże się z uzależnieniami, w tym przeważnie z alkoholizmem. W przypadku problematyki przemocy domowej ważne jest współdziałanie wszelkich instytucji pomocowych – policji, szkoły, służb medycznych, Ośrodka Pomocy Społecznej, Zespołu Interdyscyplinarnego oraz wszystkich, którzy w jakikolwiek sposób mogą wpłynąć lub przyczynić się do zdiagnozowania i rozwiązania problemu.

3. Wsparcie rodziny sposobem na usamodzielnienie podopiecznych			
3.1. Wzmocnienie poprawnego funkcjonowania społecznego rodziny			
Działanie	Realizatorzy/	Okres	Wskaźnik

	Partnerzy	działania	
3.1.1. Zapewnienie opieki dzieciom do lat 3	UG	2023-2029	Liczba dzieci
3.1.2. Zapewnienie wsparcia asystenta rodziny rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo-wychowawcze	OPS	2023-2029	Liczba rodzin
3.1.3. Świadczenie profesjonalnej pracy socjalnej	OPS	2023-2029	liczba osób, którym została udzielona pomoc w formie pracy socjalnej
3.1.4. Podniesienie świadomości mieszkańców gminy Włoszczowa w dziedzinie zdrowia psychicznego i fizycznego poprzez afirmację zdrowego stylu życia oraz dbałości o siebie	NGO, OSiR, UG, Szkoły, DK, ŚDS	2023-2029	Liczba działań
3.2. Wsparcie rodzin zagrożonych oraz żyjących w ubóstwie			
Działanie	Realizatorzy/ Partnerzy	Okres działania	Wskaźnik
3.2.1. Realizacja programów i inicjatyw w zakresie dożywiania	OPS, Szkoły, SCO	2023-2029	Liczba wydanych posiłków
3.2.2. Wsparcie finansowe rodzin oraz zabezpieczenie ich potrzeb bytowych poprzez realizację pomocy materialnej	OPS, NGO	2023-2029	Liczba rodzin objętych pomocą
3.2.3. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i biernych zawodowo	OPS, PUP, NGO	2023-2029	Liczba osób objętych pomocą
3.2.4. Ułatwienie zmiany pracy poprzez organizację kursów doszkalających, szkoleń podnoszących kwalifikacje	PUP, NGO	2023-2029	Liczba osób objętych pomocą
3.2.5. Udzielanie dzieciom i młodzieży z ubogich rodzin stypendiów szkolnych, sportowych i artystycznych	SCO, UG, NGO	2023-2029	Liczba dzieci którym przyznano stypendium
3.2.6. Poprawa dostępności do mieszkań socjalnych	UG	2023-2029	Liczba osób w mieszkaniach socjalnych
3.3. Przeciwdziałanie zjawisku przemocy			
Działanie	Realizatorzy/ Partnerzy	Okres działania	Wskaźnik
3.3.1. Zapewnienie profesjonalnej	ZI, OPS, NGO,	2023-2029	Liczba osób

 pomocy psychologicznej, prawnej i poradnictwa rodzinnego dla osób dotkniętych problemem przemocy i dla osób podejrzanych o stosowanie przemocy 	PCPR		objętych pomocą
3.3.2. Realizacja działań edukacyjnych, profilaktycznych i prewencyjnych, zmierzających do ograniczenia zagrożenia przemocą w rodzinie	ZI, OPS, Szkoły, NGO, ZOZ, GKRPA, PCPR, Policja	2023-2029	Liczba działań
3.3.3. Organizowanie profesjonalnych szkoleń związanych z przeciwdziałaniem przemocy	ZI	2023-2029	Liczba przeszkolonych osób
3.3.4. Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form uzyskania wszechstronnego wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	ZI, OPS, Szkoły, ZOZ, GKRPA, Policja, NGO, PCPR	2023-2029	Liczba działań
3.3.5. Zapewnienie schronienia i opieki ofiarom przemocy domowej	OPS, ZI, NGO	2023-2029	Liczba osób objętych wsparciem
3.3.6. Monitorowanie i diagnozowanie zjawiska przemocy domowej	ZI, OPS, PCPR	2024, 2029	Liczba działań monitoringowych
3.4. Zapobieganie i rozwiązywanie problemów uzależnień			
Działanie	Realizatorzy/ Partnerzy	Okres działania	Wskaźnik
3.4.1. Efektywna profilaktyka w celu przeciwdziałania uzależnieniom	GKRPA, OPS, NGO, Szkoły, ZOZ	2023-2029	Liczba działań
3.4.2. Motywowanie osób uzależnionych i współuzależnionych do podjęcia terapii odwykowej	GKRPA, OPS, NGO	2023-2029	Liczba działań
3.4.3. Dalsze zapewnienie pomocy osobom uzależnionym	OPS, GKRPA, NGO	2023-2029	Liczba działań
3.4.4. Świadczenie pomocy finansowej lub rzeczowej na rzecz dzieci z rodzin z problemem uzależnienia	OPS, NGO	2023-2029	Liczba osób, którym udzielono wsparcia
3.4.5. Cykliczne badanie nt. uzależnień wśród uczniów szkół podstawowych	OPS, GKRPA, UG, Szkoły	2024, 2026, 2028	Liczba uczniów objętych badaniem

4.4.4. Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców

Kapitał ludzki i społeczny jest podstawą realizacji zapisów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Rozwiązywanie najważniejszych problemów społecznych zależy od jakości zasobów ludzkich i ogólnego poziomu zaufania społecznego. W skład kapitału ludzkiego wchodzi: wiedza, umiejętności, kwalifikacje i zdolności ludzi do szybkiego oraz skutecznego radzenia sobie z problemami natury zarówno społecznej jak i psychologicznej. Kapitał społeczny stanowi uzupełnienie kapitału ludzkiego. Składa się z zaufania, zrozumienia, wspólnych wartości, które wspólnie wpływają na relacje międzyludzkie. Wartości te integrują społeczność, a przez to stanowią załączek do wspólnego działania. Potencjał intelektualny, zdobyte kwalifikacje i doświadczenia będą mogły być należycie spożytkowane w społeczeństwie opartym na wiedzy. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego oraz powszechny dostęp do nowoczesnych technologii informacyjnych jest jednym z najważniejszych wyzwań nowoczesnej gospodarki i nowoczesnego społeczeństwa. Bez rozwoju zasobów ludzkich nie będzie możliwe dotrzymanie kroku nowoczesnym społeczeństwom, co w ostatecznym rozrachunku doprowadzi do pogorszenia stopy życiowej mieszkańców. Koniecznym wydaje się zatem wzmocnienie potencjału lokalnych organizacji pozarządowych, które swoimi działaniami przyczynią się do poprawy sytuacji społecznej mieszkańców. Kolejnym celem jest rozwój ekonomii społecznej, jako instrumentu łączącego osoby wykluczone z gospodarką rynkową.

4. Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców			
4.1. Integracja mieszkańców			
Działanie	Realizatorzy/ Partnerzy	Okres działania	Wskaźnik
4.1.1. Organizacja spotkań integracyjnych i okolicznościowych dla wszystkich grup wiekowych	OSiR, DK, Biblioteka, Szkoły, NGO, OPS, UG	2023-2029	Liczba działań
4.1.2. Promocja dobrych praktyk w zakresie pomocy sąsiedzkiej oraz wolontariatu	OPS, NGO, Szkoły	2023-2029	Liczba działań
4.1.3. Organizacja wydarzeń budujących tożsamość lokalną	NGO, UG, OSiR, DK, Biblioteka,	2023-2029	Liczba działań

	Szkoly, OPS		
4.1.4. Planowanie organizacji przestrzeni publicznej przy udziale przedstawicieli młodzieży	UG, NGO	2023-2029	Liczba wspólnych działań
4.2. Wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych			
Działanie	Realizatorzy/ Partnerzy	Okres działania	Wskaźnik
4.2.1. Wsparcie finansowe i pozafinansowe dla organizacji pozarządowych	UG	2023-2029	Liczba wspartych organizacji
4.2.2. Promocja inicjatyw oddolnych realizowanych przez organizacje pozarządowe	NGO, UG	2023-2029	Liczba wspartych inicjatyw
4.2.3. Utworzenie Centrum Wsparcia Organizacji Pozarządowych	UG	2025	Utworzenie CWOP
4.2.4. Zwiększenie świadomości potencjalnych członków Młodzieżowej Rady Gminy	DK, Szkoły, NGO, UG	2023-2029	Liczba działań
4.2.5. Utworzenie Gminnego Forum Organizacji Pozarządowych	UG, NGO	2025-2029	Liczba członków Forum
4.3. Rozwój sektora ekonomii społecznej			
Działanie	Realizatorzy/ Partnerzy	Okres działania	Wskaźnik
4.3.1. Promocja dobrych praktyk podejmowanych w zakresie ekonomii społecznej	UG, NGO, OPS	2023-2029	Liczba podmiotów ekonomii społecznej
4.3.2. Promocja przedsiębiorczości społecznej wśród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	UG, NGO, OPS, PUP	2023-2029	Liczba działań
4.4. Edukacja kluczem do lepszej przyszłości mieszkańców			
Działanie	Realizatorzy/ Partnerzy	Okres działania	Wskaźnik
4.4.1. Doposażenie pracowni szkolnych	Szkoły, UG	2023-2029	Liczba doposażonych pracowni
4.4.2. Poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych	Szkoły, NGO, DK, OSiR	2023-2029	Liczba działań/ofert
4.4.3. Rozwój kompetencji językowych mieszkańców poprzez organizację spotkań z nativespeakers	NGO, Szkoły	2023-2029	Liczba zajęć
4.4.4. Rozwój kompetencji kluczowych wśród	UG, NGO, PUP	2023-2029	Liczba działań

mieszkańców			
4.4.5. Wsparcie finansowe najzdolniejszych uczniów	UG, Szkoły, NGO	2023-2029	Liczba dzieci, którym przyznano stypendia
4.4.6. Utworzenie Szkoły Muzycznej na terenie gminy	UG, DK	2024	Utworzenie Szkoły Muzycznej
4.4.7. Rozwój oferty wielopokoleniowej poprzez utworzenie sekcji sportowo-rekreacyjnych	OSiR, NGO	2023-2029	Liczba działań / ofert
4.4.8. Wykorzystanie potencjału bazy sportowej do promocji miasta i gminy Włoszczowa poprzez organizację wydarzeń sportowych na szczeblu gminnym, powiatowym, wojewódzkim, krajowym i międzynarodowym	OSiR, UG, NGO	2023-2029	Liczba działań

4.4.5. Rozwój zasobów osobowych, lokalowych i technologicznych jednostek zaangażowanych w realizację strategii

Realizacja zadań zaplanowanych w ramach niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych nie będzie możliwa bez przeszkolonej i zaangażowanej kadry. Jednym z podstawowych zadań polityki społecznej w gminie Włoszczowa jest dalsza integracja współpracy instytucji działających w tym obszarze. Ciągłe zmiany zachodzące w sferze społeczno-gospodarczej wymuszają nieustanny rozwój pracowników odpowiedzialnych za realizację polityki społecznej oraz osób wspierających funkcjonowanie tejże polityki, w tym również nauczycieli. W celu zapewnienia najwyższego poziomu obsługi klientów oprócz szkoleń niezbędne są również nakłady inwestycyjne w bazę infrastrukturalną wchodzącą w skład systemu opieki. Lepsze poznanie potrzeb osób korzystających z usług Ośrodka Pomocy Społecznej wymaga dużej i nieustannej uwagi ze strony pracowników oraz badań i obserwacji, które pozwolą w szybki sposób reagować na zmiany zachodzące na rynku.

5. Rozwój zasobów osobowych, lokalowych i technologicznych jednostek zaangażowanych w realizację strategii			
5.1. Rozwój osobisty poprzez uczestnictwo w szkoleniach, warsztatach oraz aktywność w środowisku lokalnym			
Działanie	Realizatorzy/ Partnerzy	Okres działania	Wskaźnik
5.1.1. Ciągłe podnoszenie kompetencji i poprawa wizerunku pracownika socjalnego	OPS	2023-2029	Liczba przeszkolonych pracowników socjalnych
5.1.2. Wzmocnienie kwalifikacji kadry pracowniczej Urzędu Gminy oraz jego jednostek organizacyjnych	UG, OPS, OSiR, DK, Biblioteka, Szkoły	2023-2029	Liczba szkoleń
5.1.3. Wzrost standardu pracy z uczniem poprzez podnoszenie kwalifikacji nauczycieli	Szkoły	2023-2029	Liczba przeszkolonych nauczycieli
5.1.4. Superwizja sposobem na poprawę pracy pracownika socjalnego	OPS	2023-2029	Liczba przeszkolonych pracowników socjalnych
5.1.5. Zapobieganie wypaleniu zawodowemu pracowników OPS, Szkół	OPS, Szkoły	2023-2029	Liczba osób na zwolnieniach lekarskich z powodu wypalenia zawodowego
5.2. Wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych			
Działanie	Realizatorzy/ Partnerzy	Okres działania	Wskaźnik
5.2.1. Modernizacja budynków użyteczności publicznej celem dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych i starszych	UG, OPS, Biblioteka, OSiR, Szkoły	2023-2029	Liczba działań
5.2.2. Modernizacja i rozbudowa obiektów kultury i sportowych na terenie gminy	DK, Biblioteka, OSiR, UG	2023-2029	Liczba działań
5.2.3. Rozbudowa oferty programowej instytucji kultury w tym zapewnienie wymaganych narzędzi	Dk, Biblioteka, UG	2023-2029	Liczba działań
5.2.4. Modernizacja skate parku oraz budowa specjalistycznego toru dla rowerzystów pumptrack'u na terenie stadionu sportowego we Włoszczowie	OSiR, UG	2023-2025	Zmodernizowanie skate-parku Budowa toru dla rowerzystów pumptrack'u

4.5. Źródła finansowania

Jednym z warunków realizacji celów zawartych w każdej strategii jest jej finansowanie oraz pozyskanie i zabezpieczenie środków finansowych na realizację zadań. Niniejsza Strategia nie wskazuje konkretnych programów, źródeł finansowania ani kwotowych wartości docelowych, gdyż są to czynniki podlegające dynamicznym zmianom. Na realizatorach Strategii ciąży przez to większa odpowiedzialność za budżet oraz poszukiwanie dodatkowych źródeł finansowania. Wśród tych źródeł, oprócz budżetu gminy należy wskazać środki funduszy krajowych, projekty systemowe i konkursowe w ramach środków z Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, środki pochodzące z funduszy pomocowych Unii Europejskiej, środki finansowe pozyskiwane przez organizacje pozarządowe.

4.6. Koordynator

Zgodnie z art. 110 ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej koordynatorem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Włoszczowa na lata 2023-2029 jest Dyrektor Ośrodka Pomocy Społecznej we Włoszczowie.

4.7. Monitoring

Wdrażanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Włoszczowa na lata 2023-2029 wymaga kooperacji różnych podmiotów. Jej efektywność zależy w głównej mierze od:

- Burmistrza Gminy Włoszczowa;
- Rady Miejskiej;
- Ośrodka Pomocy Społecznej we Włoszczowie;
- Realizatorów i Partnerów działań.

Monitorowaniem oraz wdrażaniem Strategii zajmować się będzie Zespół, powołany zarządzeniem Burmistrza, w którego skład wejdą m.in. przedstawiciele podmiotów wskazanych jako realizatorzy.

Proces monitorowania Strategii, którego celem jest regularna ocena przyjętych założeń i realizowanych działań, prowadzony będzie w sposób stały i ciągły poprzez następujące działania:

- zbieranie i analizę danych ilościowych i jakościowych wybranych wskaźników oceny,
- przygotowanie i przedkładanie raportów z przebiegu realizacji zadań i działań,
- ocenę osiągniętych rezultatów,
- ocenę aktualności strategii.

Podstawowym dokumentem w procesie monitoringu będą coroczne raporty, przedkładane Burmistrzowi Gminy do końca maja roku kolejnego. Wyniki raportów będą stanowiły podstawę do ewentualnych prac aktualizacyjnych.

Spis rysunków

Rysunek 1. Zróżnicowanie przestrzenne potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej gmin woj. Świętokrzyskiego z uwzględnieniem najbardziej atrakcyjnych sekcji	32
Rysunek 2. Schemat organizacyjny Ośrodka Pomocy Społecznej we Włoszczowie.....	36
Rysunek 3. Wskaźnik ubóstwa skrajnego w 2019 i 2020 roku wg grup społeczno-ekonomicznych.....	70

Spis tabel

Tabela 1. Wykaz Szkół Podstawowych i Przedszkoli na terenie gminy Włoszczowa	20
Tabela 2. Liczba przyznanych stypendiów i zasiłków szkolnych wraz z kwotą świadczeń	21
Tabela 3. Podmioty wg sekcji i działów PKD 2007 (rok 2021)	29
Tabela 4. Główne powody przyznania pomocy przez Ośrodek Pomocy Społecznej we Włoszczowie w latach 2020-2021.....	38
Tabela 5. Zasiłek rodzinny w latach 2020-2021 roku	39
Tabela 6. Dodatki do zasiłków rodzinnych w 2021 roku	40
Tabela 7. Świadczenia opiekuńcze w latach 2018-2021 roku	42
Tabela 8. Świadczenie wychowawcze „500+”	43
Tabela 9. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego w latach 2018-2021	44
Tabela 10. Liczba wydanych Kart Dużej Rodziny w latach 2018-2021	45
Tabela 11. Dodatki mieszkaniowe o energetyczne w gminie Włoszczowa	46
Tabela 12. Realizacja programów w zakresie dożywiania.....	47
Tabela 13. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 tys. mieszkańców	49
Tabela 14. Problemy społeczne w latach 2019-2021 według zestawienia Pareto-Lorenza.....	62
Tabela 15. Wskaźnik pogłębionej deprivacji materialnej w latach 2019-2020 w powiecie włoszczowskim	69
Tabela 16. Liczba rodzin którym przyznano wsparcie z powodu ubóstwa w latach 2017-2021 przez OPS we Włoszczowie	71
Tabela 17. Rodziny korzystające z wsparcia pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby	72
Tabela 18. Zasiłki stałe w latach 2019-2021	72
Tabela 19. Liczba osób korzystających z zasiłków okresowych w latach 2019-2021	73
Tabela 20. Liczba rodzin którym udzielono pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.....	77
Tabela 21. Liczba rodzin, którym udzielono wsparcia z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa....	79
Tabela 22. Podsumowanie pracy Zespołu Interdyscyplinarnego w latach 2018-2021	81
Tabela 23. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu	83
Tabela 24. Działalność GKRPA w latach 2017-2021	84
Tabela 25. Liczba osób korzystających z pomocy OPS z powodu bezdomności	85
Tabela 26. Liczba interwencji policji.....	86
Tabela 27. Działania ratownicze OSP	87

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności gminy Włoszczowa na przestrzeni lat 2010-2021	13
Wykres 2. Piramida wieku GUS	14
Wykres 3. Ludność według ekonomicznych grup wieku	15
Wykres 4. Prognozowana liczba ludności gminy Włoszczowa	16
Wykres 5. Dochody budżetu gminy z tytułu udziału w podatku od osób fizycznych w przeliczeniu na mieszkańca w porównaniu z powiatem, województwem oraz krajem	17
Wykres 6. Dochody i wydatki budżetu gminy Włoszczowa	18
Wykres 7. Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	24
Wykres 8. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	24
Wykres 9. Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach	25
Wykres 10. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	27
Wykres 11. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisana do Rejestru REGON	28
Wykres 12. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	30
Wykres 13. Nowo zarejestrowane oraz wyrejestrowane podmioty gospodarki narodowej na terenie gminy Włoszczowa w latach 2016-2021	30
Wykres 14. Podmioty gospodarki narodowej wg wielkości zatrudnienia	31
Wykres 15. Struktura wolnych miejsc pracy w woj. świętokrzyskim według zawodów (pierwsze 2 miesiące 2022 roku)	33
Wykres 16. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w latach 2015-2021	36
Wykres 17. Liczba rodzin otrzymujących świadczenia z Ośrodka Pomocy Społecznej z podziałem na świadczenia pieniężne i niepieniężne	37
Wykres 18. Graficzna prezentacja wieku, statusu zawodowego oraz wykształcenia osób biorących udział w sondażu ankietowym	54
Wykres 19. Ocena aktualnych warunków życia oraz porównanie z sytuacją sprzed 5 lat.	55
Wykres 20. Czynniki decydujące o warunkach, poziomie i jakości życia mieszkańców w gminie Włoszczowa	55
Wykres 21. Stopień istotności problemów w opiniach mieszkańców	57
Wykres 22. Kwestie wymagające poprawy w opiniach mieszkańców	58
Wykres 23. Propozycje rozwiązań problemów dzieci i młodzieży	59
Wykres 24. Propozycje rozwiązań problemów osób starszych	59
Wykres 25. Propozycje rozwiązań problemów rodzin	60
Wykres 26. Graficzna prezentacja problemów społecznych metodą Pareto-Lorenzo	63
Wykres 27 . Bezrobotni zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy we Włoszczowie	64
Wykres 28. Osoby bezrobotne w gminie Włoszczowa w latach 2019-2021	66
Wykres 29. Udział osób długotrwale bezrobotnych wśród wszystkich bezrobotnych	67

Przewodniczący Rady Miejskiej

/-/ Grzegorz Dudkiewicz